

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TARLABAŞI'NDA YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ÇEVRESEL ALGI
SÜREÇLERİNİN BİLİŞSEL HARİTALAR YÖNTEMİYLE
İRDELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar Çiğdem N Yılmaz

Anabilim Dalı: Mimarlık
Programı: Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Alper Ünlü

MAYIS 2005

**TARLABAŞI'NDA YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ÇEVRESEL ALGI
SÜREÇLERİNİN BİLİŞSEL HARİTALAR YÖNTEMİYLE
İRDELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar Çiğdem N Yılmaz

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 9 Mayıs 2005

Tezin Savunulduğu Tarih : 30 Mayıs 2005

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Alper Ünlü

Diğer Jüri Üyeleri Prof.Dr. Ahsen Özsoy

Prof.Dr. Gülden Erkut

MAYIS 2005

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren, değerli katkılarını ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her konuda bilgi ve deneyimini benimle paylaşan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Alper Ünlü'ye sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Bana her zaman destek olan ve tercihlerimi doğru belirleme imkanını yaratan anne ve babama, bu çalışmanın ortaya çıkma sürecinde yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşım Gül Okten,ve sevgili kuzenim Cihan'a teşekkür ederim.

20 Haziran 2005

ÇİĞDEM N YILMAZ

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	xii
ÖZET	xv
SUMMARY	xvi
1 GİRİŞ	1
2 KENTLERDEKİ ÇÖKÜNTÜ BÖLGELERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME	4
2.1 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME	5
2.1.1 Sürdürülebilirlik Kavramı	5
2.1.2 Sürdürülebilir Gelişme	7
2.1.3 Sosyal sürdürülebilirlik	8
2.1.4 Sürdürülebilir Gelişmede Gençler ve Çocuklar	12
2.2 ŞEHİRLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME VE ÇÖKÜNTÜ BÖLGELERİNİN DÖNÜŞÜMÜ	12
2.2.1 Kent ve Kent Merkezleri	13
2.2.2 Çöküntü Bölgeleri	14
2.2.2.1 Çöküntü Bölgelerindeki Sosyal Durum	15
2.2.2.2. Çöküntü Bölgelerindeki Fiziksel Durum	16
2.2.3 Sürdürülebilir Gelişme ve Çöküntü Bölgelerinin Yaşanabilir Hale Getirilmesi	16
2.2.4 İstanbul, Çöküntü Bölgeleri ve Kentsel dönüşüm	17
2.3 BÖLÜM SONUÇLARI	19

3 ÇOCUK GELİŞİMİ VE ÇEVRE	21
3.1 ÇOCUK GELİŞİMİ	21
3.1.1Çocuğun Sosyal gelişimi	21
3.1.2Çocuğun gelişiminde oyun	22
3.1.3Çocuğun gelişiminde yetişkinler	23
3.2 ÇOCUKLARDA MEKAN ALGISI	24
3.2.1 Çevresel Algı ve Çevresel Biliş	24
3.2.2 Çocuklarda Bilişsel Şema ve Mekan Algısı	25
3.2.3 Çocuklarda Mekan Algısının Gelişimi	26
3.3 ÇOCUK MEKANLARI	28
3.3.1 Ev	28
3.3.3 Sokak	28
3.3.3 Okul	28
3.3.4 Mahalle	29
3.4 ÇÖKÜNTÜ BÖLGESİNDE ÇOCUK OLMAK	29
3.5 BÖLÜM SONUÇLARI	30
4 ALAN ÇALIŞMASI ;TARLABAŞI'NDA YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ÇEVRESEL ALGI SÜREÇLERİNİN BİLİŞSEL HARİTALAR YÖNTEMİYLE İRDELENMESİ	
4.1 ALAN ÇALIŞMASININ YERİ;TARLABAŞI	31
4.2 ALAN ÇALIŞMASININ AMACI VE KAPSAMI	33
4.3 ALAN ÇALIŞMASINI YÖNTEMİ	34
4.4 BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	37
4.4.1 Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi	38
4.4.1.1 Ankete Katılan Çocukların Sosyodemografik Değerlendirmesi	38
4.4.1.2 Ankete Katılan Çocukların Yaşadıkları Mahallenin Çevresel Kalitesi ile İlgili Düşünceleri	45
4.4.2 Haritalandırma Çalışması Sonuçlarının Değerlendirilmesi	52

4.5 BAĞINTILAR	58
4.5.1 Haritalandırma Çalışmasının Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi	58
4.5.2 Haritalandırma Çalışmasının Doğum Yerine Göre Değerlendirilmesi	62
4.5.3 Haritalandırma Çalışmasının Anne Çalışma Durumuna Göre Değerlendirilmesi	66
4.5.4 Haritalandırma Çalışmasının Kardeş Sayısına Göre Değerlendirilmesi	69
4.5.5 Haritalandırma Çalışmasının Mahallede Oturma Süresine Göre Değerlendirilmesi	73
4.5.6 Haritalandırma Çalışmasının Daha Önce Oturulan Evin Yerine Göre Değerlendirilmesi	76
4.5.7 Haritalandırma Çalışmasının Konfor Düzeyine Göre Değerlendirilmesi	80
4.5.8 Haritalandırma Çalışmasının Hanedeki Kişi Sayısına Göre Değerlendirilmesi	84
4.5.9 Haritalandırma Çalışmasının Otomobil Sahipliğine Göre Değerlendirilmesi	87
4.6 ALAN ÇALIŞMASININ SONUÇLARI	92
5 TEZ SONUCU	97
KAYNAKLAR	99
EKLER	102

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 4.1. Ankete katılan çocukların cinsiyetleri	37
Tablo 4.2. Ankete katılan çocukların doğum yerleri	37
Tablo 4.3. Ankete katılan çocukların ebeveynlerinin doğum yerleri	38
Tablo 4.4. Ankete katılan çocukların ebeveynlerinin çalışma durumları	39
Tablo 4.5. Ankete katılan çocukların kardeş sayıları	39
Tablo 4.6. Ankete katılan çocukların konfor düzeyleri	40
Tablo 4.7. Ankete katılan çocukların hanelerindeki araba sahipliği	40
Tablo 4.8. Ankete katılan çocukların daha önce yaşadıkları evin bulunduğu yer	41
Tablo 4.9. Ankete katılan çocukların buldukları mahalledeki oturma süreleri	42
Tablo 4.10. Ankete katılan çocukların oturdukları evdeki oda sayıları	43
Tablo 4.11. Ankete katılan çocukların hanelerindeki kişi sayısı	43
Tablo 4.12. Ankete katılan çocukların oturdukları evdeki oda sayılarına karşılık gelen ortalama kişi sayısı	44
Tablo 4.13. Ankete katılan çocukların mahallelerinin olumlu özelliklerine ilişkin görüşleri	45
Tablo 4.14. Ankete katılan çocukların mahallelerinin olumsuz özelliklerine ilişkin görüşleri	46
Tablo 4.15. Ankete katılan çocukların yaşamak istedikleri yerler	47
Tablo 4.16. Ankete katılan çocukların mahallelerini güzelleştirmek için ne yapılması gerektiğine dair görüşleri	48
Tablo 4.17. Ankete katılan çocukların oyun oynadığı yerler	49
Tablo 4.18. Ankete katılan çocukların Taksim ile ilgili bilgileri	50
Tablo 4.19. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların cinsiyetleri	51
Tablo 4.20. Haritalandırma çalışmasında çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası	56
Tablo 4.21. Kuşbakışı çizimin cinsiyete göre değerlendirilmesi	58
Tablo 4.22. Ayrıntı ve süslemelerin cinsiyete göre değerlendirilmesi	58
Tablo 4.23. Rota çiziminin cinsiyete göre değerlendirilmesi	59
Tablo 4.24. 1. derece nirengi noktalarının sayısının cinsiyete göre değerlendirilmesi	59
Tablo 4.25. 2. derece nirengi noktalarının sayısının cinsiyete göre değerlendirilmesi	59
Tablo 4.26-a İlk 15 dakikada çevresel elemanların cinsiyete göre haritalarda belirtilme sayısı	60
Tablo 4.26-b İlk 15 dakikada haritalarda belirtilen çevresel elemanların cinsiyete göre değerlendirilmesi	60
Tablo 4.27-a İkinci 15 dakikada çevresel elemanların cinsiyete göre haritalarda belirtilme sayısı	60

Tablo 4.27-b	İkinci 15 dakikada haritalarda belirtilen çevresel elemanların cinsiyete göre değerlendirilmesi	60
Tablo 4.28-a	Üçüncü 15 dakikada çevresel elemanların cinsiyete göre haritalarda belirtilme sayısı	61
Tablo 4.28-b	Üçüncü 15 dakikada haritalarda belirtilen çevresel elemanların cinsiyete göre değerlendirilmesi	61
Tablo 4.29.	Kuşbakışı çizimin çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi	61
Tablo 4.30.	Ayrıntıların çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi	62
Tablo 4.31.	Rota çiziminin çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi	62
Tablo 4.32.	1.derece nirengi noktaları sayısının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi	63
Tablo 4.33.	2.derece nirengi noktaları sayısının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi	63
Tablo 4.34-a	İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre sayıları	63
Tablo 4.34-b	İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre değerlendirmesi	64
Tablo 4.35-a	İkinci 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre sayıları	64
Tablo 4.35-b	İkinci 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre değerlendirilmesi	64
Tablo 4.36-a	Üçüncü 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre sayıları	64
Tablo 4.36-b	İkinci 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre değerlendirilmesi	64
Tablo 4.37.	Kuşbakışı çizimin, annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	65
Tablo 4.38	Ayrıntı ve süslemelerin, annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	65
Tablo 4.39.	Rota çiziminin, annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	66
Tablo 4.40.	1. derece nirengi noktaları sayısının, annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	66
Tablo 4.41.	2. derece nirengi noktaları sayısının, annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	67
Tablo 4.42-a	İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre sayıları	67
Tablo 4.42-b	İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	67
Tablo 4.43-a	İkinci 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre sayıları	67
Tablo 4.43-b	İkinci 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	67
Tablo 4.44-a	Üçüncü 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre sayıları	68
Tablo 4.44-b	Üçüncü 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	68
Tablo 4.45.	Kuşbakışı çizimin, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	68

Tablo 4.46.	Ayrıntı ve süslemelerin, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	69
Tablo 4.47.	Rota çiziminin, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	69
Tablo 4.48.	1.derece nirengi noktaları sayısının, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	70
Tablo 4.49.	2.derece nirengi noktaları sayısının, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	70
Tablo 4.50-a	İlk 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre sayıları	70
Tablo 4.50-b	İlk 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	70
Tablo 4.51-a	İkinci 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre sayıları	70
Tablo 4.51-b	İkinci 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	71
Tablo 4.52-a	Üçüncü 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre sayıları	71
Tablo 4.52-b	Üçüncü 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	71
Tablo 4.53.	Kuşbakışı çizim ile mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	72
Tablo 4.54.	Çizimlerdeki ayrıntı ve süslemeler ile mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	72
Tablo 4.55.	Rota çiziminin mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	72
Tablo 4.56.	1.derece nirengi noktaları sayısının mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	73
Tablo 4.57.	2.derece nirengi noktaları sayısının mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	73
Tablo 4.58-a	İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresine göre sayıları	73
Tablo 4.58-b	İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	74
Tablo 4.59-a	İkinci 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresine göre sayıları	74
Tablo 4.59-b	İkinci 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	74
Tablo 4.60-a	Üçüncü 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresine göre sayıları	74
Tablo 4.60-b	Üçüncü 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	74
Tablo 4.61.	Haritalandırma çalışmasında kuşbakışı çizimin daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	75
Tablo 4.62.	Haritalandırma çalışmasında ayrıntı ve süslemelerin daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	76
Tablo 4.63.	Haritalandırma çalışmasında yapılan rota çizimlerinin daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	76

Tablo 4.64.	Haritalandırma çalışmasındaki 1. derece nirengi noktaları sayısının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	77
Tablo 4.65.	Haritalandırma çalışmasındaki 2. derece nirengi noktaları sayısının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	77
Tablo 4.66-a	İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında çıkan çevresel elemanların daha önce oturulan evin yerine göre sayıları	78
Tablo 4.66-b	İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	78
Tablo 4.67-a	İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların daha önce oturulan evin yerine göre sayıları	78
Tablo 4.67-b	İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	78
Tablo 4.68-a	Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların daha önce oturulan evin yerine göre sayıları	79
Tablo 4.68-b	Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	79
Tablo 4.69.	Haritalandırma çalışmasında yapılan kuşbakışı çizimlerin konfor düzeyine göre değerlendirilmesi	79
Tablo 4.70.	Haritalandırma çalışmasında yapılan ayrıntı ve süslemelerin konfor düzeyine göre değerlendirilmesi	80
Tablo 4.71.	Haritalandırma çalışmasında yapılan rota çizimlerinin konfor düzeyi ile olan ilişkisi	81
Tablo 4.72.	Haritalandırma çalışmasında tespit edilen 1. derece nirengi noktaları sayısının konfor düzeyi ile olan ilişkisi	81
Tablo 4.73.	Haritalandırma çalışmasında tespit edilen 2. derece nirengi noktaları sayısının konfor düzeyi ile olan ilişkisi	82
Tablo 4.74-a	İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyine göre sayısı	82
Tablo 4.74-b	İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyi ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	82
Tablo 4.75-a	İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyi ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	82
Tablo 4.75-b	İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyi ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	83
Tablo 4.76-a	Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyine göre sayıları	83
Tablo 4.76-b	Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyi ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	83
Tablo 4.77.	Haritalandırma çalışmasında yapılan kuşbakışı çizimlerin hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi	83

Tablo 4.78. Haritalandırma çalışmasında yapılan ayrıntı ve süslemelerin hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi	84
Tablo 4.79. Haritalandırma çalışmasında yapılan rota çizimlerinin hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi	84
Tablo 4.80. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan 1. derece nirengi noktaları sayısının hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi	85
Tablo 4.81. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan 2. derece nirengi noktaları sayısının hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi	85
Tablo 4.82-a İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi	85
Tablo 4.82-b İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	85
Tablo 4.83-a İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi	86
Tablo 4.84-a Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi	86
Tablo 4.83-b İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	86
Tablo 4.84-b Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	86
Tablo 4.85. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan kuşbakışı çizimin ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	87
Tablo 4.86. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan ayrıntı ve süslemelerin ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	87
Tablo 4.87. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan rota çiziminin ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	88
Tablo 4.88. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan 1.derece nirengi noktaları sayısının ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi	88
Tablo 4.89. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan 2.derece nirengi noktaları sayısının ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi	88
Tablo 4.90-a. İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi	89
Tablo 4.90-b. İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	89
Tablo 4.91-a. İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi	89
Tablo 4.91-b. İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi	89
Tablo 4.92-a. Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi	90

Tablo 4.92-b. Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

90

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 4.1. Tarlabası semtinden iki sokak görüntüsü	31
Şekil 4.2. Tarlabasında alan çalışmasının yapıldığı okul ve çevresini gösteren plan	32
Şekil 4.3. Dolapdere caddesi üzerinde çocuklar tarafından belirlenen 1. derece nirengi noktaları	33
Şekil 4.4. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 1-Feyyaz Bayramış	34
Şekil 4.5. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 2-Deniz Özbek	34
Şekil 4.6. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 3-Arif Aktaş	35
Şekil 4.7. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 4-Filiz Trpancı	35
Şekil 4.8. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 5-Özlem Bozkuyu	36
Şekil 4.9. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 6-Sinem Denkçi	36
Şekil 4.10. Ankete katılan çocukların doğum yerleri	38
Şekil 4.11. Ankete katılan çocukların ebeveynlerinin doğum yerleri	38
Şekil 4.12. Ankete katılan çocukların ebeveynlerinin çalışma durumları	39
Şekil 4.13. Ankete katılan çocukların kardeş sayıları	40
Şekil 4.14. Ankete katılan çocukların ailelerinin araba sahipliği	41
Şekil 4.15. Ankete katılan çocukların daha önce yaşadıkları evin bulunduğu yer	41
Şekil 4.16. Ankete katılan çocukların buldukları mahalledeki oturma süreleri	42
Şekil 4.17. Ankete katılan çocukların oturdukları evdeki oda sayıları	43
Şekil 4.18. Ankete katılan çocukların hanelerindeki kişi sayısı	44
Şekil 4.19. Ankete katılan çocukların mahallelerinin olumlu özelliklerine ilişkin görüşleri	45
Şekil 4.20. Ankete katılan çocukların mahallelerinin olumsuz özelliklerine ilişkin görüşleri	46
Şekil 4.21. Ankete katılan çocukların yaşamak istedikleri yerler	47
Şekil 4.22. Ankete katılan çocukların mahallelerini güzelleştirmek için ne yapılması gerektiğine dair görüşleri	48
Şekil 4.23. Ankete katılan çocukların oyun oynadığı yerler	49
Şekil 4.24. Ankete katılan çocukların oyun oynadığı yerler	49
Şekil 4.25. Tarlabası'ndaki evlerin niş görünümündeki girişleri	50
Şekil 4.26. Ankete katılan çocukların Taksim ile ilgili bilgileri	50
Şekil 4.27. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında yolları çizebilme oranları	52
Şekil 4.28. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında yolları birbiriyle ilişkilendirebilme oranları	52
Şekil 4.29. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında yolları isimlendirme oranları	53
Şekil 4.30. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında rota çizimine yer verme oranları	53
Şekil 4.31. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında 1.derece nirengi noktalarına yer verme oranları	54

Şekil 4.32. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında 2.derece nirengi noktalarına yer verme oranları	54
Şekil 4.33. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında kuşbakışı çizime yer verme oranları	55
Şekil 4.34. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında ayrıntı ve süslemelere yer verme oranları	55
Şekil 4.35. Haritalandırma çalışmasında çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası	56
Şekil 4.36. Erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin çizimlerinde kuşbakışı çizimi kullanma oranları	58
Şekil 4.37. Erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin çizimlerinde ayrıntı ve süslemelere yer verme oranları	58
Şekil 4.38. Erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin çizimlerinde rotaya yer verme oranları	59
Şekil 4.39. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi	62
Şekil 4.40. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi	62
Şekil 4.41. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi	63
Şekil 4.42. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının anne çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	65
Şekil 4.43. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının anne çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	66
Şekil 4.44. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının anne çalışma durumuna göre değerlendirilmesi	66
Şekil 4.45. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	69
Şekil 4.46. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	69
Şekil 4.47. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının kardeş sayısına göre değerlendirilmesi	69
Şekil 4.48. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının mahallede oturma süresine göre değerlendirilmesi	72
Şekil 4.49. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının mahallede oturma süresine göre değerlendirilmesi	72
Şekil 4.50. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının mahallede oturma süresine göre değerlendirilmesi	73
Şekil 4.51. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	76
Şekil 4.52. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	76
Şekil 4.53. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi	77

Şekil 4.54. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının konfor düzeyine göre değerlendirilmesi	80
Şekil 4.55. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının konfor düzeyine göre değerlendirilmesi	81
Şekil 4.56. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının konfor düzeyine göre değerlendirilmesi	81
Şekil 4.57. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının hanedeki kişi sayısına göre değerlendirilmesi	84
Şekil 4.58. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının hanedeki kişi sayısına göre değerlendirilmesi	84
Şekil 4.59. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının hanedeki kişi sayısına göre değerlendirilmesi	85
Şekil 4.60. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının otomobil sahipliğine göre değerlendirilmesi	87
Şekil 4.61. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının otomobil sahipliğine göre değerlendirilmesi	87
Şekil 4.62. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının otomobil sahipliğine göre değerlendirilmesi	88
Şekil 4.63. Haritalandırma çalışması bulgularının çeşitli değişkenlerle arasındaki ilişki	94

TARLABAŞI'NDA YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ÇEVRESEL ALGI SÜREÇLERİNİN BİLİŞSEL HARİTALAR YÖNTEMİYLE İRDELENMESİ

ÖZET

Tarlabaşı, çöküntü bölgesi olarak tanımlanabilecek sosyal ve fiziksel yapı gösteren mahalleler içeren bir yerleşim bölgesidir. Şehrin merkezinde yer alması ve şehrin diğer bölgeleri için zararlı sosyal oluşumlar sergilemesi, bu bölgede kentsel dönüşümün gerçekleşmesi gerekliliğini işaret etmektedir.

Bu bölgede uygulanacak kentsel dönüşüm çalışmalarında neyin sürdürülebilir olması gerektiği ortaya konulmalıdır. Bu doğrultuda tez kapsamında, sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir şehirler, sosyal sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik kavramıyla birlikte düşünülen sosyal eşitlik, yaşanabilirlik, katılım kavramları açıklanacaktır. İstanbul kent merkezi, kent merkezinin dönüşümü ve çöküntü bölgelerinin oluşumu açıklanarak sürdürülebilirlik kavramının İstanbul şehir merkezindeki çöküntü bölgelerinde ne şekilde uygulanabileceği tartışılacaktır.

Bu bölgede yaşayan çocukların sosyal ve algısal gelişimi tezin konusunun oluşumunda önemli noktalardan biri olarak düşünülmüştür. Çocukların sağlıklı çevredeki yaşamları, algı süreçlerine etki eden mekânsal oluşumlar, söz konusu bir kentsel dönüşüm projesinde çocukların çevresel değerlendirmelerinin tasarım girdisi olarak ele alınmasının araştırılması alan çalışmasının çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Alan çalışması, çocukların mahalleleri hakkındaki bilgi, düşünce ve çevresel algılarını araştırmak amacıyla bölgedeki bir ilkokulda, 4. sınıf öğrencileriyle yapılan anket çalışmasını ve haritalandırma çalışmasını içermektedir.

A RESEARCH STUDY FOR UNDERSTANDING THE PROCESS OF ENVIRONMENTAL PERCEPTION OF CHILDREN LIVING IN TARLABASI, THROUGH COGNITIVE MAPS

SUMMARY

Tarlabaşı is one of the urban regions, consists of neighbourhoods which can be considered to be slum in both social and physical appearance. The necessity for the urban transformation occurs in this part of the city, as it appeared to be in the center of the city and also as it has some social constructions dangerous for the urban life.

Through this urban transformation studies, what is to be sustained in this region, has to be carefully considered. For this reason, throughout the study; the term sustainability, sustainable cities, social sustainability and besides, the terms: social equity, participation and livability within sustainability is explained. By examining the İstanbul city center, the transformation of the center and the development of slums in the city; it is discussed how the term sustainability can be realised through these kinds of regions appeared to be in the city center.

The social and cognitive development of the children living in the slums of the city center, is one of the most important issues that shape the construction of this research study. The life of children within impoverished environments, the spatial characteristics of the neighborhood that influence their cognition, and the search of the ways how these childrens' environmental understandings can effect such urban transformation in realisation process, is the focus of this research study.

The case study structuring the main part of the thesis involves questionnaires and mapping studies with the 4 th class students in a school at this region, for searching the childrens' knowledge, thoughts and environmental perception about their neighbourhood.

1 GİRİŞ

Küreselleşme, insan ve bilgi hareketindeki hız, değişen ticaret sistemi insanlık için birçok avantaj sağlamaktadır. Aynı zamanda dünya kaynaklarını tükenmesi, özellikle gelişmekte olan ülkeler ve az gelişmiş ülkelerde işsizlik, zenginle yoksul arasındaki farkın büyümesi, yoksulluğun artması ve buna bağlı problemler ortaya çıkmaktadır.

Değişimin inanılmaz hızı şehirlerde de etkisini gösterir. Değişen ilişkiler ağı, yeni merkezlerin ortaya çıkmasını ve şehrin büyümesini gerektirir. Bu büyüme ve yeni oluşan yerleşimler fiziksel ve sosyal yapı olarak çoğu durumda kent yaşamı için problem oluşturmasının yanında, terk edilen iş ve konut alanlarının durumu ayrı bir sorundur. Göç bu sorunların nedeni olarak karşımıza çıkar. Şehre yeni gelen fakir göçmenlerin alt yapıdan, servis olanağından yoksun köhnemiş yapıları konut olarak kullanması bu bölgelerdeki yapıların yok olma sürecini hızlandırmaktadır. Bu bölgelerde sosyal dokudaki bozukluklar ve bunun sonucu artan marjinal grupların varlığı, şiddet ve suçun artışı şehrin merkezinde karanlık bölge (slum) özelliği gösteren bölgeler şehrin geri kalanı için tehlike oluşturmaktadır.

Çalışmanın yapılacağı Dolapdere ve Tarlabası bölgeleri birçok açıdan çöküntü bölgeleri olarak nitelendirilebilecek kent bölgeleridir. Çöküntü bölgeleri olmaları yanında içlerinde tarihi ve kültürel olarak korunması gereken değerler barındırmaktadırlar.

Bu durumda kentsel dönüşüm ve sürdürülebilirlik gibi kavramları irdelemek gerekiyor. Bölgenin dönüşüm biçimi ve sürdürülebilirlik kavramının ne şekilde bu dönüşümü etkileyeceği, neyin sürdürüleceği bu anlamda son derece önemlidir.

Sürdürülebilir çevre ve şehirlerden bahsettiğimiz zaman sosyal adalet, sosyal eşitlik ve kullanıcı katılımı gibi kavramlar önem kazanmaktadır. Bölgenin tam anlamıyla rehabilite edilmesi ve düzeltilmiş mevcut durumun korunması burada sağlam ve sağlıklı bir sosyal dokunun oluşturulmasıyla mümkün olacaktır.

Kentsel dönüşüm şehirlerin işlemeyen bölgelerini geliştirmek için yapılan çalışmalar olarak tanımlanabilir. Yöntemi ve teorik yapısı durumlara göre farklılık

göstermektedir. Başarılı bir kentsel dönüşüm projesi için amaçlar belirlenmeli ve mevcut durum iyi analiz edilmelidir.

İstanbul'da şehir merkezinde birçok eski yerleşim eski kullanıcıları tarafından terk edilmiş ve bakımsızlıktan köhneme sürecine girmiştir. Bu bölgelerin bir kısmı şehir merkezinde yaşamak isteyen orta ve üst gelir grupları için rehabilite edilerek eski canlılıklarına kavuşmaları sağlanmıştır. İstanbul'da Ortaköy,Kuzguncuk ,Galata,Tünel,Cihangir,Balat'a (sosyo -ekonomik yenileme) kentsel sızma olarak adlandırdığımız süreçle orta ve üst gelir gruplarının yerleşmeleri sağlanmıştır.

Buralarda yaşayan düşük gelirli işçiler, göçmenler ve marjinal gruplar buraları terk etmişlerdir. Bir çöküntü bölgesinin rehabilitasyonu mevcut kullanıcıları korunarak yapılabilir mi? Sosyal olarak birçok problemler barındıran merkezdeki tarihi yerleşmeler, hem binaların hem de sosyal yapının rehabilitasyonu yapılarak korunabilir mi? Bu durumu sağlamaya yönelik teoriler geliştirilmiştir. Uygulamadaki başarısı ise tartışma konusudur. Dönüşüm süreci içinde bir sosyal iyileştirme önerisi daha gerçekçi olabilir.

Dünyada giderek kent nüfusunun artmasıyla birlikte, çocuğun kentte karşılaştığı problemler önem kazanmıştır. Artan çocuk suçları, çocuk işçiliği, çocuk istismarı, sokak çocukları gibi sosyal sorunların yanı sıra, şehirlerin planlanmasında çocukların düşünülmediği durumlarda ayrı bir sorundur. Kevin Lynch'in 1970'lerde çocukların şehir algısıyla ilgili yaptığı çalışma 1990 'larda geliştirilerek çocuk ve gençlerin yaşadıkları çevreye geliştirici katılımları desteklenmiştir. Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir gelişme ile ilgili bir kolu bu konuyla ilgili gündem 21 adı altında bir çalışma hazırlamıştır. Burada sürdürülebilir gelişmede gençler ve çocuklar başlığı altında sürdürülebilir gelişmede çocukların ve gençlerin rolleri tanımlanmıştır. Çocukların sağlıklı gelişimi için sağlıklı fiziksel ve sosyal çevrede büyümeleri önemli bir konudur. Çocukların sosyal gelişimi ailede başlayarak okulda, sokakta, mahallede devam eder. Çeşitli dönemlerde çocukların çevreden farklı beklentileri vardır. Mahalle çocukların yaşamında önemli bir konuma sahiptir. Mahallenin çocukların güvenle oynayabilecekleri, yetişkinlerle ilişki kurabilecekleri mekânlar barındıracak şekilde planlanması çocukların gelişimini etkileyecektir.

Sağlıklı nesillerin yetişmesi toplumların ve kültürlerin sürdürülebilirliği açısından da önemlidir. Sağlıksız koşullarda büyüyen ve fakirlik, cehalet gibi sebeplerden dolayı

eğitilmeyen, toplum hayatına uyum sağlayamamış çocuklar ve gençler ileride toplumun huzuru açısından tehlike yaratacaklardır.

Bu tez çalışmasında İstanbul şehir merkezinde çöküntü bölgesi özelliği gösteren Tarlabası'nın mahallelerinde yaşayan çocukların çevre algıları ve çevre ile ilgili bilgileri araştırılmıştır. Tarlabası için önerilecek iyileştirme projelerinde burada yaşayan çocukların katılım biçimleri ve çocukların çevre ile ilgili bilgilerinin tasarım girdisi olarak kullanılması değerlendirilmiştir.

Alan çalışması Tarlabasında Hüviyet Bekir İlköğretim okulunda okuyan ve Tarlabasının mahallelerinde oturan 23 kız 24 erkek olmak üzere 47 4. sınıf öğrencisiyle yapılmıştır. Çocukların çevresel algılarını ve bilgilerini öğrenmek amacıyla çocuklardan ev ve okulları arasındaki yolu ve yakın çevrelerini haritalandırmaları istenmiştir. Çocukların gelir düzeylerini, aile yapılarını, çevreyle ve çevredeki evlerle ilgili düşüncelerini, mahalleleri ile ilgili geliştirici düşüncelerini araştıran bir anket hazırlanarak çocuklardan cevaplandırmaları istenmiştir.

Bu çalışmalar sayısal olarak değerlendirilerek bulgular ortaya konmuş ve bu bulguların arasındaki bağıntılar araştırılmıştır.

Tarlabası dokusu ve tescilli binalarıyla sürdürülmesi öngörülen bir semt, burada yapılan çalışmalar ve semtin yıpranmışlığının tehlikeli boyutlara ulaşması bu konuda yakın zamanda bir yenileme çalışmasının olması gerektiğini göstermektedir.

Bu durumda burada yaşayan halkın ne olacağı ve evlerin ne şekilde yenileneceğine henüz karar verilmemiş verilmemiş olsa da burada şehrin merkezinde şehrin geri kalanı hakkında bilgi sahibi olmayan çocuklar yetişmektedir. Şehrin ekonomik ve sosyal işleyişine tam anlamıyla katılmamış ve katılamayacak bu çocukların ileride şehrin geri kalanı için sorun olacağı düşünülmektedir. Söz konusu bir kentsel dönüşüm projesinde buradaki mevcut halkın, özellikle çocukların durumunun iyi değerlendirilmesi kentsel dönüşümün sosyal açıdan başarıya ulaşmasını sağlayabilecektir.

2. KENTLERDEKİ ÇÖKÜNTÜ BÖLGELERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME

Şehir merkezinde fiziksel yapısı ve sosyal yapısı sağlıklı yaşam alanları olan çöküntü bölgeleri, hem içinde yaşayanlar için, hem şehrin diğer sakinleri için tehlike oluşturan bölgelerdir. Bu bölgelerdeki yoksulluk ve kötü koşullar buralarda yetişen çocukların ve gençlerin ileride toplum için sorun oluşturması muhtemel bir grup olmasına yol açmaktadır. Çöküntü bölgelerinde yaşam koşullarının iyileştirilmesi bu durumda önem kazanır.

Atkinson(1996) kentsel sürdürülebilirlik için kentlerde yaşayan yoksul ve zengin insanların bir araya gelerek yaşayabilen bir şehir strüktürü kurmaları konusunun önemini vurgulamaktadır. Fakir bölgelerdeki yaşam şartlarının düzeltilmesi, sürdürülebilir olmayan tüketime dayalı orta-sınıf hayat tarzının değiştirilmesi sürdürülebilir gelişmenin sağlanması açısından önemlidir.

Gibson(2001) sürdürülebilir komşuluk birimi yenilenmesini(regeneration) kavramsallaştıran bir model geliştirmiştir. Bu dinamik model sürdürülebilir yenilemenin bileşenlerinin son 30 yıldaki gelişmesini açıklamaya yardım eder ve aşağıdaki maddeleri içerir;

- Şehir yenilenmesi(urban regeneration)' ne bütünsel ve kapsamlı bir yaklaşımla şehir için üç amacı hedefler; rekabete dayalı ekonomiyi sürdüren bölgesel planlama, sosyal dışlanmanın azaltılması, çevresel korumanın geliştirilmesi
- Politikaların geliştirmesinde ve uygulanmasında, özel ve kamusal sektörlerin yenilikçi oluşumlarını içeren yeni ortaklıklar
- Gibson(2001) İngiltere'de sağlıklı konutlar ve sağlıklı çevresel koşullar, işsizlik, fakirlik gibi durumlara çözüm getirebilmek için kurulan bağımsız mahalle organizasyonlarının yerel halkın toplu katılımını sağladığını belirtmektedir.

2.1 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME

Geçen dört yılda komşuluk ünitesi ölçeğinde, bölgesel, nasyonal ölçeklerde ve Avrupa Birliği ölçeğinde sürdürülebilir gelişmeyi teşvik eden yoğun ve kapsamlı çevresel politikalar geliştirilmiştir. Bu geniş kapsamın anahtar eylemleri şöyle tanımlanmıştır;

Konutların ve fiziksel çevrenin yenilenmesi; fiziksel dokunun kalitesinin artırılmasını kapsar.

Sosyal yenilenme ;toplum güvenliği ve suç ,sağlık ,eğitim için kamusal hizmetler ve sosyal hizmetler konularına odaklanır.

Ekonomik yenilenme; işsizliğin azaltılması için yerel iş alanları yaratılması,ve mahalle sakinlerine iş sağlamak üzere eğitim programları oluşturulmasını kapsar(Gibson,2001).

Şehrin fakir bölgelerinin kalkındırılması ve kendi içinde kendine yetecek birimler haline gelmeleri sürdürülebilir gelişmenin dolaylı amaçlarındandır. Bu bölgelerde yapılacak yenileme çalışmalarında sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde, sosyal eşitlik, sosyal adalet, katılım, yaşanabilirlik gibi kavramlarda önem kazanmaktadır.

2.1.1 Sürdürülebilirlik Kavramı

Çevresel konular Birleşmiş Milletlerin programına ilk olarak 1962’de girdi. O zaman kapsam endüstrileşmiş ülkelerdeki koşullar ve bu koşullarla yapılacak konularıyla ilgiliydi.1972 yılı ile birlikte “İnsan Çevresi” üzerine Stockholm Konferansı ile çevresel konular uluslararası bir boyuta taşındı, gelişmekte olan ülkeler önem kazandı.

Önerilen çözümlerde ve programlarda sorunun yerel ve bölgesel değil küresel olması gerektiğinin önemi vurgulandı. Çevresel konular gelişmekte olan ülkeler ve endüstrileşmiş ülkeler arasındaki ekonomik ve politik ilişkilerin öncelikle ele alınmasına neden olmuştur.1973/4 ve 1979/80 deki OPEC krizleriyle birlikte enerji kullanımının ve verimliliğin önemi artmıştır. Ozon tabakasının delinmesi, gelişmekte olan ülkelerdeki kırsal alanlarda yaşayanlar tarafından doğal kaynakların tüketilmesi, gelişmekte olan ülkelerdeki kaçak yapılaşmalar, çevre politikalarının önemini arttırmıştır.

Bu karmaşık konular çevre sorunu olmakla birlikte. neden –sonuç-geri besleme ilişkisi içinde ekonomik kalkınma, yoksulluk ve zenginlik, üretim ve tüketim, insanların toplumlarını organize etmek için geliştirdikleri kurumlarla da ilgilidir. Stockholm Konferansı sonrasında Aralık 1972 de Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) kurulmuştur.

Sürdürülebilirlik düşüncesi 1987 yılındaki Brundtland Raporunda önem kazanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma düşüncesi çevresel problemlerin değerlendirme biçiminin değişmesini sağlamıştır.

1992 de Rio de Janeiro’da düzenlenen UNCED toplantısında da çevresel problemler sürdürülebilirlik düşüncesi ile birlikte değerlendirilmiştir. Toplantı sonunda hazırlanan program birçok konu içermektedir.

- İklimsel değişim
- Artan hava kirliliği
- Toprak tarım ve ormanlarla ilgili sorunlar
- Değişen çevrelerdeki bitkiler.
- Enerji kullanımı ve etkileri
- Endüstri ve çevre
- Koruma ve vahşi yaşam
- Zehirli kimyasallar ve atıklar
- Sağlık problemleri
- İnsan yerleşmeleri ve çevresel önemleri
- Çevresel gelişmede politik ve yönetim
- Kanun reformu ve çevre

Bu toplantıdan sonra hazırlanan programda (ek gündem) sürdürülebilirlik, kurumlaşmış ve uluslar arası bir politik aktivite olarak kabul edilmiştir.

UNCED toplantısında hazırlana diğer bir programda (hazırlanan gündem) eğitim, kanun reformu, ekonomik reform, insan yerleşmelerinde yaşam koşulları ile ilgili konular, teorik ve faydacı politik ekonomiye bağlanmıştır.

UNCED toplantısında kent politikası ve insan yerleşmeleriyle ilgili konulara da yer verilmiştir. Önemli bir doküman ve rapor oluşturulmuştur. Çevresel konularla ilgili Uluslararası, ulusal ve entelektüel programlarla ilgili genel prensipler düzenlenmiştir. Bu prensip ve kurallar gündem 21 de ifade edilmiştir. UNCED toplantısında alınan kararlar ile ilgili gerekli aktivite ve uygulama kararları da geliştirilmiştir.

1993 yılında sürdürülebilir gelişme ile ilgili olarak Birleşmiş Milletler Komisyonu kurulmuştur.

2.1.2 Sürdürülebilir Gelişme

“Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu”(World Commision on Environment and Development) tarafından hazırlanan rapora göre sürdürülebilir gelişme bugünün ihtiyaçlarını gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılama ihtiyaçlarından ödün vermeksizin karşılamak olarak tanımlanmıştır(Brundtland 1987).

Sürdürülebilirlik kavramı, sıklıkla ekolojik sürdürülebilirlikle birlikte kullanılır. Fakat 1992 deki dünya zirvesinin ön hazırlıklarından bugüne kadar uluslar arası kuruluşlar ve yazarlar “sürdürülebilir kalkınmanın” bir parçası olarak “sosyal sürdürülebilirlik” ,“ekonomik sürdürülebilirlik” “toplumsal sürdürülebilirlik” ve “kültürel sürdürülebilirlik” kavramlar ortaya atmışlardır.

Dünya çevre ve Kalkınma komisyonunun hazırladığı Brundtland Raporu’nda gelişmekte olan ülkelerde şehirselleşme sorunları çözerek sürdürülebilir şehirler yaratmayı amaçlayan stratejiler beş temel başlık altında toplanmaktadır(Ortak geleceğimiz,1987);

- Ulusal şehir stratejileri
- Yerel yönetimleri güçlendirmek
- Kendi kendine yeterli olabilmek, vatandaş katılımı
- Yoksullar için konut ve hizmetler
- Kaynakların daha çoğundan yararlanmak

Bu başlıklar altında, metropollerin düzensiz büyümesini engellemek için ikincil merkezlerin teşvik edilmesi, yerel yönetimlerin teknik ve mali olanaklarının güçlendirilmesi, iş olanaklarının artırılması ve iyileştirilmesi, gecekondulaşmayı

önleyici tedbirlerin alınması, şehirlerin mevcut kaynak potansiyellerinin verimli kullanılması gibi öneriler yer almaktadır.

Gündem 21 yoksulluğun azaltılması eğitimin teşvik edilmesi için gerekliliklere dikkat çeker. 5. Avrupa Programı insan davranış ve tüketim şekillerinde önemli değişiklikler yapılması gerektiğine dikkat çeker. Bu programa göre sürdürülebilir kalkınma yaşam kalitesinin devamlılığı, doğal kaynakların dikkatli kullanımı ve çevreye verilen zararın sona ermesiyle sağlanabilir. Bu toplum politikasında köklü modifikasyonlara gerek duyulduğu anlamına gelir.

Diana Mitlin ve David Satterdwaite(1996) “Sürdürülebilir Kalkınma ve Şehirler “ isimli makalede, sürdürülebilir kalkınma bütün insanların ihtiyaçlarına cevap verme amacı taşıyorsa, yoksulluğun ve ayrımcılığın ekonomik sosyal ve politik nedenlerini düşündüğümüzde, sürdürülebilir kalkınma planlarının mevcut sosyal ve politik yapılarla gerçekleştirilmesini gerçekçi bulmadıklarını ifade ederler.

2.1.3 Sosyal sürdürülebilirlik

Literatürde sosyal sürdürülebilirliğin anlamı üzerinde bir fikir birliği sağlanamamıştır. Bazıları sosyal sürdürülebilirliği sürdürülebilir gelişme için gerekli olan sosyal önkoşullar olarak kullanırken, bazı yazarlar sürdürülmesi gereken sosyal durumlar olarak ele alır.

Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması için gerekli olan sosyal durum olarak ifade edildiğinde ya da insan ihtiyaçlarına cevap veren sosyal koşullar olarak düşünüldüğünde bu kavram değer kazanmaktadır. “Kültürel sürdürülebilirlik” kavramı ile ilgili de bazı tartışmalar vardır. İnsan topluluklarının ortak değerler, kabuller ve tavırlar yaratma gerekliliği sürdürülebilir kalkınmaya katılımı ve başarıyı sağlar. Kültür bilgi içerir, kalkınma planlarında doğal kaynakların kullanımıyla ilgili geleneksel bilgiler reddedilmekte ya da çok az önem verilmektedir. Kültürel sürdürülebilirlik kalkınmayla birlikte kültüründe öneminin fark edilmesiyle mümkündür. Kültür durağan değildir; kültürün sürdürülebileceğini tartışmak değişen ve gelişen doğasını reddetmek olur.(Hardoy ve diğl,1993)

Şehirler çok çeşitli sosyal etkileşimlere sahne olmaktadır. Modern hayat şehirdeki sürdürülebilir değerlerin önündeki engel oluşturmaktadır. Sosyal gerçekler her şehirde farklı olsa da sosyal bozulma memnuniyetsizlik göstergesi olarak

yükselmektedir. Fakirliğin artması topluma aykırı davranışlar, sosyal birliğin azalması şehir hayatını olumsuz etkilemektedir.

Şehirlerde sürdürülebilirlik sağlam temelleri olan bir sosyal doku gerektirir. Sosyal dokuyu oluşturan bireyler arasında formal veya informal ilişkilerle belirlenen informal bir anlaşma vardır. Bunun yokluğu durumunda sosyal ilişkiler devlete ait ya da özel kurumlar tarafından verilen sosyal hizmetlerle düzenlenmek durumunda kalır. Bazı zamanlarda sosyal ilişkilerdeki eksiklik ve yokluk kanun dışı organizasyonlar tarafından doldurulur.

Young (1990), Sosyal adaletin olmadığı durumda marjinalleşmenin artacağını öne sürer. Marjinaler sistemin dışında kalmış insanlardır. Marjinallik şehir hayatı için problem teşkil eder. Genelde marjinal grupların oluşumu ırkları, etnik kökenleri, cinsiyetleri, göçebelik durumları gibi nedenlerden dolayı dışlanmaları sonucudur. Dışlanma, yoksulluk gibi, bir süreçtir bir durum değildir. Avrupa Toplumu Komisyonu(1989) sosyal dışlanmayı geçeköndü bölgelerinde yaşayan, göçmen olan yaşlılar, niteliksiz uzun süreli işsizleri, çocuklu bekar anneleri, başarısız öğrenciler gibi risk oluşturan nüfuslar olarak görmektedir. Dışlanma, izolasyon ve toplumun dışında olmakla, kendine güvensizlik, suçluluk, yoksunluk gibi duygulara sahip olmakla ifade edilir. Sürdürülebilir şehirler için toplum hayatına tam katılım önemli bir durumdur.

Sosyal kimlik (Tajfel,1981) kişinin bir sosyal gruba ait olma bilgisiyle geliştirdiği kendi öz benliği olarak tanımlanmıştır. Sosyal kimlik alanındaki teoriler sosyal kimlik oluşumunda fiziksel çevrenin etkisini reddettikleri için eleştirilmektedir. Çevresel psikoloji alanında bireysel kimlik ve sosyal kimlik üzerinde çevre etkilerini inceleyen teoriler de geliştirilmiştir.

Şehir –Kimlik - Sürdürülebilirlik (CIS) Araştırma Ağı farklı koşullarda, sosyal kimliği oluşturan -kentin kalitesi, oturanların memnuniyeti, toplum kimliği ve birlik duygusu – durum ve süreçleri, bunlar arasındaki ilişkileri ve sürdürülebilirliği araştırmayı hedefler. Bu çalışmanın kabulleri ve hipotezi aşağıda listelenmiştir.

Şehir - Kimlik- Sürdürülebilirlik Network1996–2000

1. *Sürdürülebilirlik sağlam bir toplumsal yapı olmadan mümkün değildir. Bireysel yaşam stratejilerinin baskın olduğu bir toplumsal yapı sürdürülebilirliğin başarılması için yeterli değildir.*
2. *Bilgi sürdürülebilirliğin kazanılmasında yeterli değildir. İnsanlar her zaman rasyonel ve uzlaşmacı değildirler.*
3. *Sürdürülebilirlik biyolojik çeşitliliği gerektirir. Bu sosyal çeşitlilik olmadan mümkün değildir. Her toplum kendi ekosistemi ile özel ve dengeli bir şekilde karşılıklı etkileşir. Bu durum yabancı ve uygun olmayan yaşamlar adapte edilmeye çalışıldığında bozulur.*
4. *Yaşadığı çevreye ait olma duygusu insanların yaşadıkları çevreye karşı sorumluluk duygularını arttırır.*
5. *Çevrenin karakteristik özellikleri aidiyet duygusunu kolaylaştırabilir ya da azaltabilir. (kişi yada grup, kendi kimliklerini ortaya koydukları ve kendilerini diğerlerinden ayırt eden bir yer olarak mekanla ilişki kurarlar.*
6. *Kişisel ve kolektif kimlik*
7. *Eğer fiziksel yapının karakteristikleri sosyal kimliğin oluşturulmasında rol oynuyorsa kent karakteristikleri sosyal yapının oluşturulmasına yardımcı olabilir ya da erteleyebilir.*
8. *Sürdürülebilirliği teşvik etmek üzere, sosyal doku ve sosyofiziksel yapı üzerine stratejiler geliştirmeye ihtiyacımız var. Sadece çevresel bilgi yeterli değildir.*

Habitat 2 Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı taslağında (Türkiye Ulusal Komitesi, 1995) bir yerleşmenin yaşanabilirliği aşağıdaki ölçütlerle tanımlanmaktadır;

Yaşanabilirlik toplumların, yerleşmelerde gerçekleştirilmesi gereği üzerinde uzlaştıkları performans ölçütleriyle tanımlanabilir. Böyle bir tanımlama kültürel göreliliğe ve gelişmeye açık olması bakımından çok elverişlidir. Yaşanabilirliğin birinci boyutu insanın beden ve akıl sağlığı için gerekli koşulların bulunmasıdır.

Bu, yerleşmede yaşayanlara yeterli ve sağlıklı su, temiz hava sağlanmasından, atıkların sağlık koşullarına uygun olarak uzaklaştırılmasına, güvenliğe, insanların

gürültüye karşı korunmasına kadar nesnel olarak temellendirilen pek çok öğeyi ve yaşayanların da içinde bulunduğu yerleşmeye aitlik, ona sahip çıkma duyguları doğurması, doğal çevreyle uyum duygusu vermesi gibi öznel duyguları da içerir.

Diğer yandan yaşanabilirliğin başlıca kültürel karakterlerinden biri de okunaklılık olmalıdır. Zaman içinde aşamalı olarak üretilmiş olan tarihsel dokuların kendiliklerinden taşıdıkları okunaklılık özelliğinin yeni yerleşmelerde de tekrarlanması fiziki konfor kadar önem taşımaktadır.

Sancar (1994), göçe bağlı değişim ve dönüşümler sonucunda ortaya çıkan problemleri üç kategoride sınıflandırır.

- Kimlik kaybına bağlı problemler
- Otonomluk kaybına bağlı problemler
- Çevresel problemler.

Bu problemler için üç paradigma çerçevesinde çözümler önerir.

- Yer
- Sürdürülebilirlik
- Katılım

Katılım;

- Çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal adalet için kamusal sorumluluğu,
- Katılımcı planlama ve tasarım için gerekli sosyal koşulları,
- Sosyal koşullar ve bilgi bazını değiştirecek, yansıtıcı, eleştirel bir planlama ve tasarım sürecini öneren ve öngören bir tutumun ortaya çıkmasını sağlayacaktır(Sancar,1994).

Katılım,öncelikle günün koşulları paralelinde sosyalliklerin analizi olarak mahalle ölçeğinde ve mahallelerin planlama ve tasarımına yönelik olarak alınmalıdırKatılım ,geleneksel planlama ve tasarım uğraşlarında benimsenen davranışçı ve determinist yaklaşımlarla gerçekleştirilmemelidir.bu durum ise insanı sosyal ve fiziksel çevresi ile birlikte ve zihnin içsel süreçlerini de dikkate alan yaklaşımlara gerek göstermektedir (Işıkpınar,2001).

2.1.4 Sürdürülebilir Gelişmede Gençler ve Çocuklar

Dünya endüstrileşmiş yada gelişmekte olan şehirlerde yaşayan çocuklar öğrenmek oynamak ve rekreasyon imkanlarından yoksun olarak kalabalık, güvensiz ve kirletilmiş çevrelerde yaşamaktadırlar. Çocuklar çevresel ve sosyal bozulmadan en çok etkilenen grup olarak risk altındadırlar. Fakir mahallelerde çocuklar sokaklarda oynamaktadırlar. Bu mekânsal mobilite ve özgürlük olanakları olması demek olsa da trafik ve çöpler gibi tehlikeler yüzünden tehlikeyedirler. Mahalle çocukların ihtiyacını karşılamadığı zaman ya çocukların hareketleri kısıtlanacak ya da bu tehlikeler dolayısıyla risk altında olacaklardır (Malone, 2001).

Gündem 21'de çocukların ve gençlerin sürdürülebilir kalkınma içindeki rolleri tanımlanmıştır. Günümüz gençliğinin çevre ve kalkınma ile ilgili karar vermesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Dünyayı koruma sorumluluğu çocuklara miras kalacaktır ve çocuklar birçok ülkede nüfusun yarısını oluşturmaktadırlar. Endüstrileşmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde çocuklar çevresel bozulmanın zararlarından etkilenmektedirler. Gelecekte sürdürülebilirliğin sağlanması için çocukların çevre ve kalkınmayla ilgili kararlarda fikirlerinin alınması önemlidir.

Bu çerçevede ülke yönetimlerinden çok, genel tanımlarla çevre ve kalkınmayla ilgili alınan kararlarda çocuk ve gençlerin katılımlarının sağlanması ve bu konuda onları bilinçlendirecek eğitim olanakları geliştirmeleri istenmiştir.

2.2 ŞEHİRLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME VE ÇÖKÜNTÜ BÖLGELERİNİN DÖNÜŞÜMÜ

Claude Fischer (1976) şehirlerdeki hayatla ilgili üç temel sosyolojik ve sosyo – psikolojik teori özetler. Belirleyici (determinist) teoriye göre şehir yerleşimleri sosyal bozulma ve kişilik bozukluğuna ve sapkın davranışlara yol açar. Düzensel (compositional) teoriye göre şehir yerleşimleri sosyal davranışa direkt olarak etki etmez. Sosyal davranışa etki eden çok önemli faktör etnik, ulusal veya diğer alt kültürlerin kaliteleriyle ilgili olabilir. Üçüncü yaklaşım ise alt-kültürel (sub-cultural) teori, önceki iki yaklaşımın birleşimi olarak karşımıza çıkar. Alt-kültürel teori şehrin boyutunun ,çeşitliğinin ,nüfus yoğunluğunun insanlar üzerindeki etkisini kabul

eder. Alt-kültürlerin oluşumuna etki eden fiziksel faktörleri ,alt-kültürlerin birbirleriyle ilişkilerini ve oluşan yeni sosyal yapıları tanımlar.

Küreselleşme, dünya iletişim ve ticaret sistemlerindeki değişim, teknolojinin gelişimi, yeni ihtiyaçlar için farklı mekânların gerekliliği hayatın her alanında olduğu gibi şehirlerin yapısında da değişimi zorunlu kılmaktadır. Bu değişim plansız ve kontrolsüz olduğu durumda şehrin fiziksel ve sosyal yapısında problemler ortaya çıkmaktadır. Altyapısı ve sosyal donatıları eksik, sağlıklı kent parçaları ve buralarda yaşayanların yarattığı sağlıklı sosyal doku kentin bütününe zarar verir duruma gelebilmektedir.

Şehrin işlevlerindeki ve bu işlevlerin organizasyonundaki değişim, eski şehir merkezinin zamanla terk edilerek buraların yeni göçmenler tarafından ve marjinal gruplar tarafından sahiplenilmesine neden olur. Zaten eski olan yapılar buraya ucuz konut için yerleşmiş düşük gelirli ve eğitimsiz yeni kullanıcılar tarafından tahrip edilir.

Her durum için farklı girdiler var. Her ülke, her şehir, her bölge kendi dinamikleri ve değişenleri çerçevesinde farklı kentsel dönüşüm yöntemlerini kabul edebilir.

2.2.1 Kent ve Kent Merkezleri

Kentler birçok fonksiyonu içlerinde barındırırlar. Barınma, güvenlik, sosyal etkileşim, mal ve servis alışı ve satışı bir şehrin ya da kasabanın geleneksel işlevleridir. Bu fonksiyonların görece değeri zaman içinde değişir .Şehirler ve kasabalar zaman içinde değişir, değişim süreci önlenemez ve yararlıdır. Önlenemezdir çünkü politik ekonomik ve sosyal sistemler yeni talepler üretirler ve ekonomik ilerleme ve toplumsal gelişme için taze olanaklar sunarlar. Bu durum faydalıdır çünkü değişimin önlenemez gücü kentlerdeki koşulları değiştirmek ve geliştirmek için fırsatlar sunar (Roberts,2000).

Kentlerin dinamik yapısı büyümeyi gerektirir. Büyüyen bu sistemin sağlıklı çalışabilmesi için kentin çevresinde alt merkezler oluşturulur. Yeni konut alanları şehrin çevresinde konumlandırılırlar. Kent merkezinin daha çok ticari aktiviteler için kullanımı yaygınlaşır. Ticari aktiviteler için kullanılan binalar onarılrken, konut olarak kullanılan binalar daha çok sosyo-ekonomik düzeyi düşük aileler ya da bireyler tarafından kullanıldığından eskimeye terk edilir.

Bu süreç birçok şehirde benzerlik göstermektedir.

Şehirlerin fiziksel yapıları sosyal etkileşimleri kolaylaştırmak ya da engellemek üzere şekillenebilir. Şehrin fiziksel yapısı aynı zamanda çevreye karşı tavrını belirler.

Durağan şehir ve dinamik şehir için değişimin 4 nedenini

- Yeni teknoloji
- Diğer şehirlerle ticaretin gelişmesiyle oluşan ağ
- Sosyal yapılanmadaki değişim
- Kültürel değerlerdeki gelişme

olarak tanımlar.

Şehir nüfus ve hane geliri açısından durağan bile olsa bu dört faktörden etkilenir. Dinamik şehirler büyüdükçe kendilerini yeniden organize etmek zorundadırlar (Townroe 1996).

2.2.2 Çöküntü Bölgeleri

Gelişmekte olan ülkelerde şehirleşme olayının temelinde, yüksek doğurganlık düzeyi ve kırsal nüfusun, yaşamını sürdürmek için kente göç etmesi yatmaktadır. Kentler karmaşık ve dinamik sistemlerdir. Genelde şehirler büyüdükçe ve geliştikçe ki bu büyüme ve gelişme planlanmış olabileceği gibi kendiliğinden kontrolsüz bir şekilde de olabilir, şehir merkezi eski işlevini kaybeder ve yeni merkezler ortaya çıkar.

Kent merkezi için, merkezdeki konut dışı kentsel işlevlerin yoğunlaştığı alan anlamında, merkezi iş alanı(MİA) tanımlaması geçerli olur.

MİA 'nın coğrafi sınırlarını kentsel işlevler yanında, ulaşılabilirlik, arsa-yapı oranı gibi kentsel mekân özelliklerini dikkate alarak belirlemek önemlidir. Bademli(2000)MİA yı kentsel ulaşılabilirliğin, yapı ve alt yapı yoğunluklarının, gayrimenkul değerlerinin, gündüz nüfusunun ve katma değer en yüksek olduğu alanlarda mevcut toplam kat alanı kat sayısının en az 2/3 ü konut dışı amaçlarla kullanılan yapı adalarından oluşan bölgecik olarak tanımlar.

Şehircilik literatüründe 'slum' olarak adlandırılan çöküntü alanları genellikle MİA'ya çok yakın veya bitişik değerli kent arazilerinde konumlanmaktadır.

'Slum' şehirlerin kalkınma sürecine sosyal ve ekonomik açıdan entegre olamamış şehir nüfusunu ve şehrin gelişmemiş alanlarını tanımlar.

Slumlar gelişmekte olan ülkelerdeki düşük gelirli göçmenlerin konut probleminin göstergesidir. Üretim ölçeğinin değişmesi ve geleneksel ticaret faaliyetlerinin çağdaş iş ilişkilerine bağlı olarak yapı değiştirmesi modern pazarlama sistemlerinin geliştirilmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler, bankacılık, sigortacılık, borsa ve danışmanlık hizmetleri gibi faaliyetlerin merkez alanda hızla yoğunlaşmasına ve modern donanımlı büroların hızla inşasına neden olmuştur. Tarihsel gelişme sürecinde üst gelir gruplarının ikamet ettiği merkez alanda iş faaliyetlerinin uzmanlaşması ve bunun yarattığı olumsuz çevre koşulları nedeniyle üst gelir grupları merkez alan dışında doğa ile bütünleşmiş az yoğun bölgelere yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Merkez alanda boşalan eski ve sağlıksız konutlara alt gelir grupları yerleşmiştir. Merkezdeki bu sosyal doku değişimi mevcut konut stokunun yenilenmemesine ve köhnemesine yol açmıştır(Akkal 2001).

Slum bölgeleri başlangıçta, yeterli yaşam alanlarından, açık alanlardan, altyapıdan, sağlık hizmetlerinden yoksun, genel sağlık için tehlike eden odaklar olarak düşünülürken ,şehir yenileme ve slum temizleme amacıyla,planlamacılar bu bölgede araştırmalar yaptıkça,suç işleme ,ruhsal çöküntü,fakirlik,zihinsel sakatlık,boşanma,sosyal çözülme olaylarının da bu bölgelerde yoğunlaştığını ortaya çıkarmış oldu (Baransü,1989).

Köhneme kelimesi fiziksel doku ve fiziksel çevre ile ilgili olarak kullanılan bir kavramdır. Slum kelimesi sosyal içerikli bir kavramdır. Şehircilik literatüründe sosyal köhneme bölgeleri anlamında kullanılır (Baransü,1989).

2.2.2.1Çöküntü Bölgelerindeki Sosyal Durum

Gans (1959)'e göre çoğu hallerde çöküntü bölgeleri (sefalet mahallesi)çeşitli problemlere ve genellikle kabul edilmeyen bir takım davranış şekillerine sahip olmaları nedeniyle bazı insanlar ve gruplar tarafından tercih edilmektedir (Güngör,2002).

Çöküntü bölgelerindeki konutlar genelde şehre yeni gelen insanlar tarafından kiralandığı için çok farklı yapıda insan grupları barındırır. Bu insanlar arasında tam bir sosyal birlik olmadığı gibi şehir hayatının tam ortasında olup bu hayata entegre olamamak gibi problemleri de vardır.

Şehirler yapıları nedeniyle alt kültürlerin oluşumuna olanak tanır. Alt -kültür teorisi Claude Fischer (1976)tarafından tanımlanmıştır. Ona göre sosyal hayatı şekillendiren kentsel bölge değildir, şehirleşmenin sosyal grupları bozmadığını ve alt kültür oluşumuna olanak tanıdığını savunmaktadır(Palen, 1997).

2.2.2.2.Çöküntü Bölgelerindeki Fiziksel Durum

Hiçbir şehirsal fonksiyonun etkin bir düzeyde işleyememesi, şehirsal çöküntü bölgelerinin en belirgin karakteristiğidir. Çöküntü bölgelerindeki köhneme süreci bir kısır döngü şeklinde devam eder. Mevcut yaşayanların fakir insanlar olması binaların yenilenmemesine yol açar, çevre bozuldukça ve eskidikçe binaların değerleri daha da düşer. Bir bölge ekonomik etkinliğini kaybetmeye başladı ve bu durum çeşitli özellikleriyle gözlenebilir duruma geldi mi, hiçbir yatırımcı bölgede yatırım yapmak istemez. Ev sahipleri binalarını onarmazlar. Binaları küçük bölümlere ayırarak kiraya vermeyi tercih ederler (Baransü,1989).

Konutların bakımsızlığı, çevre koşullarının sağlıksız olması, rekreasyon alanlarının ve çocuk parklarının eksikliği, sokaklardaki araç ve insan kalabalığı çöküntü bölgelerinin fiziksel koşullarını tanımlayan etkenlerdendir.

2.2.3 Sürdürülebilir Gelişme ve Çöküntü Bölgelerinin Yaşanabilir Hale Getirilmesi

Sürdürülebilir kalkınma doğal kaynakların korunmasını, yenilenebilir kaynakların tüketiminin kontrolünü önerir. Her şehir farklıdır ve her şehirde sürdürülebilir gelişmenin uygulamaları farklı olacaktır.

Sürdürülebilir çevre, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir şehirler isimli makalede Duncan Mc Laren ve Dr.Tim Elkin sürdürülebilirlik kavramını 4 prensip üzerinden açıklarlar;

- Gelecek
- Çevre
- Eşitlik
- Katılım

Sürdürülebilirlik kavramı her ölçekteki kararların **geleceği** düşünerek ve planlayarak atılması gerekliliğine işaret eder. **Çevre** ile ilgili konularda da sürdürülebilirlik

kavramı gerek doğal çevrenin, gerek yapay çevrenin korunmasını, kaynakların etkili kullanımını, yıkmaktan çok ıslah etmeyi önerir. Şehir merkezinde oluşan çöküntü bölgelerinin ıslah edilmesi iyimser bir yaklaşımla oradaki mevcut halkın korunması, koşullarının iyileştirilmesi, alınan kararlarda planlama aşamasında ve uygulama aşamasındaki katılımları ile sağlanabilir(Pugh,1996).

Köhneme bölgeleri genellikle şehir merkezine yakın yerlerde oluşur. Köhneme nitelikleri ortadan kaldırıldığında şehir merkezindeki olağanüstü yüksek arazi fiyatları buraya da yansır. Şehirselleme sonucunda bölgede kalmaya devam edebilmeleri veya girişim sonrası bölgeye dönebilmeleri, iyimser plancuların temennisidir. Ancak, gerçekte bu imkânsızdır(Baransü,1989).

2.2.4 İstanbul, Çöküntü Bölgeleri ve Kentsel Dönüşüm

MİA fonksiyonları 1975'ten sonra Tarihi Yarımada'da Eminönü ilçesinin büyük bir kesimi ile Fatih ilçesinin sınırlı bir alanında, Beyoğlu ilçesinin merkezinde, Şişli, Zincirlikuyu ve Beşiktaş Barbaros Bulvarında saçaklanmıştır. Fatih, Kadıköy, Bakırköy, Bayrampaşa, Gaziosmanpaşa gibi yörelerde 1.derecede merkez özelliğine sahip gelişmeler saptanmıştır (Akkal,2001).

1973 de açılan Boğaz Köprüsü ve çevre yolları Kadıköy ilçesinin gelişmesine, Şişli ve Beşiktaş ilçelerinde ana arterler boyunca büroların giderek artmasına neden olmuştur (Akkal,2001).

İstanbul MİA sının desantralizasyonu ellili yılların başından beri sürmektedir. Köhneme sürecine girmiş tarihi şehir merkezi çekiciliğini kaybettiği ölçüde dışa doğru gelişme artmaktadır.

İstanbul uzun tarihi boyunca birçok kültüre ait farklı yerleşimlere sahip olmuştur. Kurulan yerleşmelerin konumu fiziksel özellikleri birbirinden farklı olabilir. Günümüzde gelişen şehrin yeni konut ve yerleşim anlayışlarıyla merkezden uzağa doğru yayılması ve eski yerleşim bölgelerindeki binaların eskimesi, yıpranması şehrin merkezinde kalan bu bölgelerin yenilenmesini gerektirir. Daha önceleri Kuzguncuk, Ortaköy gibi boğaz köyleri, Fener, Balat gibi sur içi yerleşmeleri, Cihangir ,Tünel ,Galata gibi Beyoğlu çevresinin bir bölümü değişim sayılabilecek girişimlerle farklı kentsel dönüşüm projelerine sahne olmuşlardır.

Şehrin bu bölgelerindeki ıslah çalışmaları dolaylı olarak bu bölgelerdeki sosyo-ekonomik düzeyi yükseltir.

Şimdi konumu, mevcut durumu ve kemikleşmiş bozuk sosyal yapısıyla Tarlabası ve Dolapdere araştırmacıların ve girişimcilerin ilgisini çekmektedir.

Kentsel dönüşüm fiziksel, sosyal ve ekonomik faktörlerden dolayı kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verememeye başlamış; ekonomik sosyal ve fiziksel yönden sorunlar yaşayan, sağlıksız kent parçalarının yeniden yapılanmasının sağlanıp kente kazandırılmasının sağlanması olarak tanımlanabilir.

Dönüşümün gerçekleşeceği kent parçasının özellikleri doğrultusunda farklı dönüşüm yöntemleri benimsenebilir;

Yeniden canlandırma(revitalization); Kent merkezlerinde göç, ekonomik yapıdaki değişim, planlama sürecinin doğru işlememesinden kaynaklanan sorunlar; kentin hassas noktalarındaki sosyal ve ekonomik yapıya zarar vermekte, sosyo-ekonomik yapıdaki bu gerileme fiziksel çevrenin kötüleşmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda yeniden canlandırma; köhneme durumuna gelmiş yerleşmelerin temizlenerek, gelişmesini sağlamaktır(Alterman ve Cars,1991).

Sosyo-ekonomik yenileme(gentrification);şehir merkezindeki eski yerleşmelerin orta ve üst gelir gruplarının ihtiyaçları doğrultusunda rehabilite edilmesidir. Bu bölgelerin orta ve üst gelir gruplarını çekebilmesi için onların taleplerinin karşılanması ve bölgenin belli bir hayat tarzı sunması önemlidir. Bu süreç sonunda bölgedeki yapı değerleri artar ve mevcut kullanıcıları burayı terk ederler.

Yenileme-yenilenme(renewal-renovation);Yenileme sürecinde eskime yaşayan kentsel bölgelerin yıkılmaları ve ikinci aşama olarak yapılacak alt yapı projeleri, kentsel tasarım projeleri,alan düzenlemeleri ile yeniden gelişmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bir yerleşimin yaşam standartlarının yükseltilmesi ve fiziksel açıdan gelişmesinin sağlanması hedeflenir(Andersen veLeather,1998).

Rehabilite etme,İyileştirme(rehabilitation);Rehabilitasyonu yenilemeden ayıran önemli bir özellik kentsel bölgenin mevcut halkı ile beraber korunup,en büyük faydayı bölge halkının görmesidir.Rehabilitasyon sürecinde arsa sahiplerinin el değiştirmesi söz konusu olmadığından yenilemeye göre daha zor uygulanır bir yöntemdir(Akalın,2003).

Yeniden geliştirme(redevelopment);Yeniden geliştirme ,şehir yenileme planının yapımından sonra,kamu araştırmasının yapılması,ilgili kurullardan öneriler alınması ve ekonomik canlılık sağlanacak şekilde gelişmenin sağlanmasıdır(Andersen ve Leather,1998).

Yeniden oluşum(regeneration);Yeniden oluşum şehir problemlerinin çözülmesi ve bir alanın ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarının iyileştirilmesi için çözüm sağlayan kapsamlı ve bütünleşmiş olmuş vizyon ve eylemlerin bütünüdür. Yeniden oluşum kentsel yenilemenin istek, başarı ve amaçlarından yola çıkar, şehir gelişmesinin genel misyonunu taşır ve rehabilitasyonun eylemci yaklaşımını metot edinmiştir. Yeniden oluşum, kamu ,özel sektörü ve katılımcı olarak halkı bir araya getiren müdahaleci bir yaklaşımdır.Şehirsal mekanın gelişmesi için değişen sosyal,ekonomik,çevresel ve politik durumlara karşı örgütlenmeyi;politika ve eylemlerin belirlenmesini sağlar(Roberts ve Skyes,2000).

2.3 BÖLÜM SONUÇLARI

Kentlerin dinamik yapısı büyümeyi gerektirir. Şehirler büyüdükçe fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için yeniden organize edilmeleri gerekliliği doğmaktadır. Şehir merkezinde merkezi iş alanına çok yakın değerli kent arazilerinde ortaya çıkan “Slum” olarak adlandırılan çöküntü bölgeleri, şehirlerin kalkınma sürecine entegre olamamış şehir nüfusunu ve şehrin gelişmemiş alanlarını tanımlar. Çöküntü bölgeleri yeterli yaşam alanlarından, açık alanlardan ,altyapıdan yoksun alanlar olmalarının yanında bu durumun sonucu olarak sosyal çözülme olaylarının da yaşandığı yerler olduğu görülmektedir.

Şehir merkezindeki bu alanların rehabilitasyonu söz konusu olduğunda bölgenin durumuna göre farklı dönüşüm modelleri benimsenebilmektedir. Bölgenin dönüşümünde mevcut halkın korunup korunmayacağı kararı bu süreci etkileyen bir durumdur. Loewenstein'e göre yenileme yaparken oradaki halkın oradan tamamen uzaklaştırılması, o kişilerin yeni slum bölgeleri oluşturmalarına yol açmaktadır(Loewenstein,1971). Bölge halkının korunması amaçlanıyorsa proje gerçekleştirilirken kamu ve özel sektör işbirliği ve halk temsilcileri ile sivil toplum kuruluşları desteği ile bölgede sorun olarak görülen eğitim, iş bulma konularında halka destek sağlayacak çalışmaları yürütmek gerekmektedir(Akalın,2003).

Şehrin merkezindeki çöküntü bölgelerinde bir dönüşüm söz konusu olduğunda, bu durumdan en çok etkilenecek grup çocuklardır. Çocukların ihtiyaçlarının, istek ve beklentilerinin belirlenmesi onların içinde bulunmaktan mutluluk duyacakları bir çevre yaratılması açısından önemlidir.

Bu düşünce doğrultusunda üçüncü bölümde çocukların sağlıklı gelişimi için gerekli fiziksel ve sosyal koşullar ve çocukların çevre algıları ile ilgili teoriler değerlendirilecektir.

3 ÇOCUK GELİŞİMİ VE ÇEVRE

Bu bölümde, çocukların sosyal gelişimi, oyunun ve yetişkinlerin çocukların sosyal gelişimindeki rolü tanımlanacak ve çocuğun sağlıklı gelişimi için çevrenin sağlaması gereken özellikler tartışılacaktır. Bununla birlikte çocukların mekan ve çevre algısının gelişimi, çocukların kullandıkları mekanlar açıklanarak çöküntü bölgelerinin bozuk sosyal ve fiziksel yapısınınve çocukların sosyal ve bilişsel gelişimi üzerindeki olumsuz özellikleri ortaya konacaktır.

3.1 ÇOCUK GELİŞİMİ

Aşağıdaki bölümlerde çocuğun sosyal gelişimi , bu konuda ortaya konulan modeller ve çocuğun fiziksel ,sosyal ,bilişsel gelişiminde oyunun ve yetişkinlerle etkileşimin önemi açıklanmaktadır.

3.1.1 Sosyal gelişimi

Sosyolojinin çocuk hakkındaki düşünceleri genel olarak sosyalleşmenin kuramlarından gelir.Çocuğun sosyalleşmesi, topluma adapte olması ve içine dahil olması ile ilgili süreç olarak tanımlanabilir.Toplumdan ayrı olarak kabul edilen çocuk dış etkenlerle şekillendirilip,yol gösterilerek toplumun bir üyesi olur.

Çocuğun sosyalleşmesi ile ilgili iki model ortaya konmuştur;

Belirleyici(deterministic) model;

Bu model toplumun çocuğu şekillendirmesi üzerine kuruludur. Çocuk bu modelde pasif bir rol oynamaktadır.1950 ve1960larda geçerli olan fonksiyonel model çocuğun neyi içselleştirmesi gerektiğini ve bunu sağlamak için nasıl eğitim stratejileri uygulanacağını tanımlamaya yöneliktir. Bu yaklaşımın savunucularından Talcott Parson'a göre çocuk toplum için bir tehdittir ve topluma göre şekillendirip uygun hale getirilmesi gerekir. Üretken model ise çocukların sosyalleşmesinde kültürel belirleyicilik üzerinde durmaktadır. Bu modelin savunucuları bireylerin sosyal

kurumlarda farklı eğitimlerine işaret etmektedirler ki bu sınıf ayrımcılığını yansıtan ve destekleyen bir durumdur.

Yapısalcı(constructivist)model;

Bu modelde çocuğun sosyalleşmede aktif bir rol aldığı düşünülür. Çevresinden aldığı bilgileri dünyayla ilgili kendi yorumlarını kurmak ve organize etmek için kullanır.Bu yaklaşımın savunucularından Piaget bilişsel süreçler ve strüktürlerin özellikleri ve doğası üzerinde dururken,Vygotsky içselleştirmeye,uygunlaştırmaya, toplumun ve kültürün yenilenerek sürdürülebilmesine yol açan kültürel olaylar ve aktivitelerle ilgilenmektedir.Kültürün ve toplumun reproduksiyonu üzerinde durmaktadır (Corsaro,1997).

Sosyalleşme süreci, bağımlılık, saldırganlık, taklitle öğrenme, bağımsızlık ve başarı güdüsü, cinsiyetle ilgili rollerin öğrenilmesi ve ahlak gelişimi gibi konuları kapsar. Toplum bilimcileri bu sosyalleşme konularını iki grup olarak ele alırlar. Birinci grup kişilik ya da benlik gelişmesidir. İkinci grup ise bilişsel gelişmedir(Kağıtçıbaşı,1976).

Büyümekte olan çocuk, sosyal çevresiyle etkileşimi sonucu, onlarınkine benzer davranışlar geliştirir.Böylece tek tek kişiler yerine toplumun parçaları olan ,birbirinden farklılıkları olduğu gibi ,birbirlerine büyük benzerlikler de gösteren toplumsal bireyler oluşur (Koç,1999).

Sosyalleşme sadece uyum ve içselleştirme durumu değil aynı zamanda uyum yeniden keşif, yeniden üretim sürecidir. Çocukların toplumsal aktivitelerle birlikte kültürlerini öğrenmeleri, yetişkinlerle ve birbirleriyle paylaşımları sosyalleşmeleri açısından önemlidir. Yeniden üretim(reproduction)terimi çocuğun sadece mevcut olan kültür ve toplumu içselleştirmesinden çok aktif olarak toplumun ve kültürün değişimine ve üretimine katkı sağlaması olarak açıklanabilir.

3.1.2Çocuk Gelişiminde Oyun

Oyun çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimi için önemlidir. “Özetle oyun, fiziksel egzersiz, duygusal haz, becerilerini test etme ve geliştirme, duygusal özgürlük, özerklik ve kendine güven girişimleri, deneyimler aracılığıyla yetişkin rollerini denemek, sosyal öğrenme, konuşmaya organizasyona dayalı beceriler

geliştirme, fantezi, yaratıcı ifade, macera ve keşif gibi olanaklar sunar”(Churchman,1980).

Oyun gelişimin iki temel alanında anahtar bir role sahiptir-sosyal gelişim ve algısal gelişim; Sosyal gelişim alanında oyun, sosyal becerilerin ve davranışların kazanılmasını ve deneyimlenmesi için olanaklar sunar. Örnek olarak toplu oyunlar ve kurulu senaryolar çocuğun birlik duygusunun, karşısındakine saygısının, otokontrolünün gelişmesine, duygusal krizlerle başa çıkabilmesine, insanlar arasındaki ilişkileri yönetebilmesine ve anlayışlı olmasına olanak sağlar.

Algısal gelişim alanında oyun, önemli algısal becerilerin kazanılması ve kullanılması için olanaklar sunar. Yapılan birçok araştırma dilin gelişmesi ve oyun arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Bazı oyun biçimleri çocuklarda problem çözme teknikleri keşfetmelerine ve deneyimlemelerine yardımcı olur.(Taylor ve diğerleri,1998)

Oyun davranışın başlangıç şekli olduğu için, çocukluk döneminde özellikle önemlidir. Mead çocuk davranışının esası oyundur diye yazar. Çocuk için, oyunun rolü, topluma karşı tavır ve duygular arasındaki bağlantıları düzenlemesidir. Sembollerin anlamlara ve davranışa dönüşmesini sağlar (Deegan, 1999).

Şehir çocukları, oyunu kalabalık şehirler getirdiler. Şehrin anonimliği, sınıflar ve etnik kökenler arasındaki bariyerler, insanlar arasındaki ilişkileri ve bağları problem haline getirmektedir. Çocuklar bir araya gelerek insanlar arasındaki bağların gücünü gösteren tek gruptur (Addams,1905).

3.1.3Çocuğun gelişiminde yetişkinler

Oyun kadar yetişkinlerle etkileşimleri de çocukların sosyal ve algısal gelişiminde önemli bir faktördür. Çocuklar toplumlarının iletişim becerilerini ve değerlerini yetişkinlerle etkileşimleri sonucu öğrenirler (Taylor ve diğ.,1998).Şehirlerdeki bireysellik ve yalnızlık ,uzak mesafeler ve sosyal çeşitlilik ,uygun planlama yapılmadığı durumlarda çocukların ailesi dışındaki yetişkinlerle etkileşimini engelleyebilmektedir.

3.2 ÇOCUKLARDA MEKAN ALGISI

Bu bölümde çocuklarda mekan algısını tanımlamak için önce çevresel algı ve çevresel bilişim kavramları açıklanmıştır.Çocuklarda bu süreçlerin nasıl işlediği ve çocukların mekan algısına etki eden faktörler ortaya konulmuştur.

3.2.1 Çevresel Algı ve Çevresel Bilişim

İnsan bir algı, biliş ve davranış mekanizmasıdır. Algı, duyular yoluyla çevreden bilgi edinme eylemi; bilişim, yorumlama, belleğe gönderme yapma, duyumsama eylemi; davranış, amaç ve güdüler doğrultusunda algılara organizmanın devinim ve diğer tepkileri yoluyla yanıt vermesi eylemidir (Gür, 1996).

Mekânsal bilişim ,strüktürlerin, varlıkların ve mekânsal ilişkilerin bilgisi ve içsel veya algısal temsilidir. Bir başka deyişle mekânın düşüncedeki yansıması ve yeniden yapılandırılmasıdır. Bilişim bütün bilme modlarını kapsar; düşünme, hayal kurma, neden sonuç ilişkisi kurma, yargılama, hatırlama gibi. Bilişim aynı zamanda algıyı da kapsar (Hart and Moore,1973).

Çevresel algı ve biliş süreçleri;

- Görme, koklama, duyma, tat alma,dokunma ve kinestetik gibi duyu alma yöntemleriyle bilgi edinme.
- Kişilik ve geçmiş deneyimlerimizle bu bilgiyi kodlama ve sınıflandırma.
- Beynimizde edinilen bilgiyi depolama
- İhtiyacımız olduğunda bilgiyi geri çağırma ve yeniden kodlama olarak sıralanabilir. Bütün bu psikolojik bilgi edinme aktiviteleri çevrenin çeşitli özelliklerini algılamamızı ve beynimizde çevre ile ilgili haritaların oluşmasını sağlar.

Algıda bilgi işlem teorisi algıda deneyimin rolü üzerine odaklanmaktadır.işlemsellik kuramı algı ile ilgili bazılarının kendine özgü olduğu ,bazılarının ise geniş anlamda kabul gördüğü pek çok kabule sahiptir.

- Algı çok yönlü bir kavramdır.
- Algı edilgin bir süreçten çok etkin bir süreçtir.

- Algı ,algılayan ve algılanan gibi kavramlara ayrılarak açıklanamaz.
- Algı ,uyarı ve yanıtlarla bir anlamda koşullandırılmış olarak açıklanamaz.
- Kişi-çevre ilişkisi dinamik bir süreçtir.
- Çevrenin imajında gözlemci geçmiş deneyimlere bağlı kaldığı gibi o andaki etkenlere de bağlıdır
- Geçmişteki deneyimler kişinin o andaki ortamdaki gereksinmelerini de belirler.
- Algı beklentilere öngörünüm tarafından yöneltilir şeklindedir (Ünlü,1998)

3.2.2 Çocuklarda Bilişsel Şema ve Mekan Algısı

Çocuklar algılama ile ilgili süreçlerin sonucunda çevreyle ilgili biliş geliştirirler.

Çocukların çevre algıları ,bilişsel şemalar oluşturmaktadır. Çocukların çevreyle ilgili oluşturdukları şemaları çizdikleri haritalarla öğrenip değerlendirmek mümkündür.

Beyin haritaları ve çocuklarda bilişim, özellikle somut işlemsel dönemde çevrenin topolojik ve projektif kalitesine bağlı ipuçları vermektedir. Bu aşamada cinsiyet, evle okul arasındaki ulaşım tipi gibi değişkenler çevresel deneyimleri anlamada önemli konulardır (Ünlü, 2002).

Çocukların mekansal algılarını değerlendirmede Lynch(1960)'in şehir imajıyla ilgili ortaya koyduğu bileşenler çocukların bilişsel haritalarını değerlendirmekte yardımcı olmaktadır.

Kevin Lynch (1960) şehir imajının algılanmasında fiziksel biçimlere karşılık gelen Bes tip bileşen sınıflandırmıştır;

Yollar;Sokaklar,yürüyüş yolları , su kanalları,tren yolları ,koridorlar olabilir.Çoğu insanın imgeleminde baskın elemanlardır.Diğer çevresel elemanlar yollar boyunca konumlanır ve birbirine bağlanır.

Sınırlar;Sınırlar da gözlemci tarafından yollar gibi algılanmayan ve kullanılmayan lineer elemanlardır. Süreklilik içindeki lineer kesintilerdir; duvarlar, tren yolu kesintileri, iki bölge arasındaki sınır gibi. Sınır elemanları yollar kadar baskın elemanlar olmamasına rağmen çoğu insan için çevreyi tanımlamada etkili çevresel elemanlardır.

Bölgeler; İçinde olma hissi veren ortak ve tanımlayıcı karakterlere sahip şehir bölümleri olarak tanımlanabilir.

Düğümmler; İçine girilebilen noktasal elemanlardır; ulaşımın kesildiği noktalar,kavşaklar ,ve ulaşım kanallarının birleşim noktaları gibi,şehir imajındaki küçük noktalardır.

*İşaretler(nirengi noktaları) ;*Noktasal elemanlardır. Ölçek olarak büyüklerdir. Fiziksel objelerdir; işaret, bina dağ gibi.

3.2.3 Çocuklarda Mekan Algısının Gelişimi

Piaget'e göre; çevrenin insan zihninde oluşturduğu kurgu, çocukluktan itibaren çeşitli kademelerle gelişir. Piaget bu gelişim sürecini "saklama" sözcüğü ile karakterize etmektedir. Çocuğun mekânı her biri farklı etkinliği içeren ayrı ayrı mekânların toplamıdır. Mekânların iç düzenleri topolojik ilişkilerine dayanmakta; topoloji ise, sabit mesafeler, açılar ve alanlar yerine, yakınlık, farklılık, ardışıklık, kapalılık ve süreklilik gibi ilişkiler dayanmaktadır. Zihinsel şemada en kolay elde edilen imge olan düzen, yakınlık ilişkisine dayanmakta; ancak bu hemen süreklilik ve kapalılık ile karakterize edilen daha yapısal bütünler doğru gelişmektedir. Bu soyut ilişki kavramlarının somut çevre şemasında karşılık geldiği terimler, yerlerin algılanmasında önemli bir faktör olan doğrultular veya yollarla yaratılan süreklilik, alanların ortaya koyduğu kapalılık etkisidir (Nasar,1980).

Piaget çocuklarda mekânsal algının gelişimini "çocuk ve çevre arasında doğal bir karşılıklı etkileşim ve denge kurma süreci" olarak açıklar. Gelişim öğrenme ve olgunlaşmayı veya genetik potansiyelin dışavurumunu kapsar.

Piaget çocukta mekân algısının gelişimini dört evreye ayırır (Altman ve Chemers,1984);

*Duyusal-devinimsel dönem;*Bu aşamada çocuk sadece refleks aktivitelere sahip bir organizmadan, koordinatlara göre hareket eden içselleştirilmiş düşünceye sahip bireylere dönüşür. Bu aşamada çocuk hareket ederken zekâsını kullanır fakat edinilmiş bir bilgi söz konusu değildir.

*İşlem öncesi dönem;*Çocuk dış dünyayı sembollerle dışa vurabilir ve bu sembollerle işlem yapabilir. Bu işlemler sistematik olmaktan uzak, sezgisel ve kısmi olarak koordinelidir. Bu sürecin sonunda yol haritalama yetenekleri kazanırlar.

Somut işlemsel dönem ;Referans sistemi gelişir,bu dönemde çocuklar yolları,rotaları,mekanları ve objeleri gösteren haritalar ve topografik sunumlar çizebilirler.

Soyut işlemsel dönem;Bu dönemde mekânının sunumu hareketlerin koordinasyonundan ve içselleştirilmesinden ortaya çıkar. Genç bireyin soyut işlemsel mekânı, mekânsal işlemler tamamıyla gerçek hareketlere, objelere ve mekânlara dönüşmüştür. Mekanın matematiksel niceliği ve koordinatları genç bireye bütün uzayı mekansal imkanlar dâhilinde haritalandırabilme olanağı sağlar.

Piaget, mekânın üç temel özelliği şöyle tanımlamıştır;

- Topolojik özellikler; Kalitatif özelliklerdir, yakınlık, ayırıcılık, açıklık ve kapalılık gibi.
- Projektif özellikler; nesnelerin yerlerinin ötekilerle ilişkileri çerçevesinde ve belli bir perspektif içinde belirlenmesi gerekmektedir.
- Öklidyen veya metrik özellikler; Matematiksel ve geometrik eşitliğe dayanan akslar ve koordinatlar sistemi, açı ya da uzaklık.

Mekânsal kavramların gelişimi ile ilgili olarak Piaget'nin getirdiği üç önemli katkı vardır:

- Çocuğun eylemleri çevre ile etkileşerek, önce devinimsel hareketlere, daha sonraları içselleştirilmiş eyleme ve en sonunda işlemsel eyleme dönüşmektedir.
- Yaygın inanın tersine, mekânsal kavramlar, yalnızca algı düzeyinde oluşmamakta, mekân yaşantıda zaten var olan bir veri gibi görünse bile, kavram zihinsel anlamda evrimleşme ile kazanılmaktadır.
- Çocukta mekân kavramı, tarihi oluşumun tersine, mantıksal bir gelişim izlemektedir. Önce topolojik özellikler, sonra projektif ve metrik özellikler bağlı mekânsal ilişkiler gelişmektedir.

Siegel ve White'in(1975) çocuklarda çevresel bilişimi tanımlamak öne sürdükleri sisteme göre çocuklar ilk aşamada belli röper noktaları(landmark) yardımıyla çevrede yollarını buluyorlar. İkinci aşamada bu röper noktaları arasında ilişki kurarak rota geliştiriyorlar.Son aşama ise çevreyle ilgili bilgiyi yapılandırılıyor.Son aşamada çocuk çevredeki elemanlarla ilgili haritalar ortaya koyabiliyor.

3.3 ÇOCUK MEKANLARI

Çocukların belli bir yaşa kadar şehre ait sürekli kullandığı mekanlar sınırlıdır.Bu mekanlar çocuğun çevresini oluşturur ve özellikleri çocuğun gelişimini etkiler.

3.3.1Ev

Çocuğun dünya ile ilk ilişkisinin kurulduğu yer evidir. Evin düzeni ,yapısı ,büyüklüğü ,içeriği çocuğun duyuşsal,bilişsel ve toplumsal gelişmesinde doğrudan ya da dolaylı payı bulunmaktadır(Koç,1999)

3.3.2 Sokak

Lynch(1977) şehirlerde büyüme adı altında dünyanın çeşitli yerlerindeki şehirlerde yürüttüğü çalışmanın sonucunda çocukların tercihleriyle ilgili bazı sonuçlar elde etmiştir.Buna göre 13-14 yaşındaki çocukların zaman geçirmek için sokaklar ,avlular,konut merdivenleri gibi programlanmamış yerlerde bir araya gelmeleri,konuşmaları,oyunlar oynamaları birçok yerde benzerlik göstermektedir.Aileye karşı kendi bağımsızlıklarını kazanmaya başladıklarında sokak toplumsal etkileşim mekanıdır.Sosyal etkileşim ve oyunun önemi ışığında lokal caddeler ve küçük açık alanlar önemlidir.Çocuklar net ve anlaşılır sosyal ve mekânsal kimliğe sahip, anlayabildikleri ve gurur duydukları yerlerde yaşamalılar (Lynch,1977).

3.3.3 Okul

Okul çocuğun gelişiminde önemli bir mekandır. Günün büyük kısmını geçirdiği, yaşlılarıyla iletişim kurduğu bir eğitim mekanı olarak okul ve bahçesinin planlanması çocukların sağlıklı gelişimlerini destekleyecek şekilde olmalıdır.

Çocukları sosyal etkileşimi ışığında, okulla ev arasında yayalaştırılmış çevre önemli bir konudur. Planlama stratejisi, çevreyi öğrenme ve değerlendirmede eğitici bir strateji olabilir. Çocuklar çeşitlilik barındıran çevreyi ve bu çevrede hareket etmeyi ve tutunmayı öğrenmelidirler. Okullar eğer özel programlar dahilinde deneysel öğrenmeyle ilgili çevreyi kullansalardı daha ilgi çekici yerler olabilirlerdi(Ünlü, 2002).

3.3.4 Mahalle

Mahalle şehir hayatının bir bileşeni olarak, şehrin çalışması gereken önemli bir parçasıdır. Sağlıklı ve sürdürülebilir şehirler için geliştirme ve yenileme çalışmaları şehrin en küçük birimleri olan mahallelerden başlamalıdır.

3.4 ÇÖKÜNTÜ BÖLGESİNDE ÇOCUK OLMAK

Dünyanın her yerinde şehirlerdeki çocuklar ve gençlerin mahallelerini güvenli kullanımları ve mahallelerinde keyif almalarının azalmasıyla ilgili 20 yıldır araştırmalar yapılmakta ve bu konunun üzerinde durulmaktadır. Bu konuyla bağdaştırılan problemler sokak suçlarının artması, yoğun trafik, belediyelerin kötü yönetimi ,parkların oyun alanlarının azlığı ve yok olmasıdır(Gaster 1991).

Amerika'da 1960'ların sonunda çocuk ve mahallesi arasındaki etkileşimin azalmasıyla ilgili yayınlar yapılmış ve acil önlemler alınması gerekliliği gündeme gelmiştir. Carr ve Lynch(1960) marjinal ve döküntü şehir parçalarının çocuklar için oyun alanı olarak dönüştürülmesini önermişlerdir. Southworth(1969) çocukların kendi şehirlerinin onlara ne sunduğunu anlatmak için bir kent hizmeti yaratmayı önermiştir.

Şehir merkezinin fakir mahallelerinde büyüyen çocuklar gelişimlerinde çevresel faktörlerin olumsuz etkilerine maruz kalırlar. Yoksulluk, tehlikeli mahalleler, sağlıksız konutlar, gibi stres yaratan faktörler ile birlikte yaşayarak düşük gelirli çocuklar gelişimlerinde risk altındadır. Algısal gelişme alanında, akademik başarısızlıkta risk oluşturan gruplardır, genelde sınıf kaybederler ve genelde özel eğitime ihtiyaçları vardır. Sosyal ve duygusal gelişim alanlarında iç şehir yaşam koşulları(yoksulluk kalabalık)yüksek oranda agresiflik, depresyon, kişisel bozukluk, kayıtsızlık, çekingenlik ile bağdaştırılır(Taylor ve diğ.,1998).

Güvenlik, şehirlerde önemli bir sorundur. Özellikle çöküntü bölgeleri olarak nitelendirebileceğimiz bölgelerde, çocukların oyun oynadığı alanların güvenliği yapılacak düzenlemelerde çevrede yaşayanların bilinçsiz kontrollerini sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

Deegan (1999) şehirdeki birbirinden kopuk hayatların sosyal ilişkilere ve belirgin bir grup bilincinin oluşmasına zarar verdiğini belirtmektedir. Bunun için komşuluk ünitesinin merkezinin gençleri ve çocukları bir araya toplayacak şekilde

düzenlenmesini ve okul odak noktası olmak üzere ailenin aktiviteleri burada toplanmasını önerir. Çocukların ve yetişkinlerin birlikte paylaşabilecekleri rekreasyon alanları yaratılması çocukların birbirleriyle ve yetişkinlerle ilişki kurmalarını ve sosyalleşmelerini sağlamak açısından önemlidir.

3.5 BÖLÜM SONUÇLARI

Toplumbilimciler çocuğun sosyalleşmesi ile ilgili konuları iki başlık altında gruplarlar. Çocuğun kişilik gelişimi ve bilişsel gelişimi.

Oyun, çocukların kendi yeteneklerini keşfetmeleri, yetişkinlerin rollerini denememeleri, iletişim kurma becerilerini geliştirmeleri için olanak sağlar.Çocukların gelişiminde oyun kadar önemli bir etken de yetişkinlerle etkileşimleridir.Bu etkileşim sonucunda çocuklar toplumlarının iletişim becerilerini ve değerlerini öğrenirler.

Fiziksel çevre ve sosyal çevre bir bütün olarak çocuğun gelişimini etkiler. Çocukların oyun oynadıkları ve yetişkinlerle iletişim kurdukları yer mahalleleridir. Çevre aynı zamanda çocukların bilişsel gelişimi açısından da önemlidir. Çocukların okunaklı, kolay anlaşılır ve güvenli bir çevrede büyümeleri, çocukların çevrelerini öğrenmeleri, kendilerini yaşadıkları yere ait hissetmeleri ve yaşadıkları yere hakim olabilmelerini sağlayacaktır.

Çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve olgunlaşması toplumların ve kültürlerin uygun bir şekilde sürdürülebilmesi için önemlidir. Sağlıklı bir aile yapısı çocuğun gelişimi için öncelik teşkil eder. İlerleyen yaşlarda, arkadaşlar ve diğer yetişkinlerle etkileşim sonucu çocuğun sosyalleşme süreci başlar. Evden sonra okul, mahalle, şehir çocuğun dış dünyayla ilişki kurduğu mekanlar olarak karşımıza çıkar.

Çöküntü bölgelerinde mahallede yaşayan insanların oluşturduğu sosyal doku çoğu zaman sağlıklı ilişkiler üzerine kurulu değildir.Fiziksel çevre köhnemiş ve çoğu durumda net anlaşılmayan bir yapıya sahiptir. Yeterli ve güvenli oyun alanları ve rekreasyon alanlarından yoksundur. Böyle bir ortamın çocukların sosyal gelişimi ve bilişsel gelişimi üzerinde olumsuz etkisi olacağı düşünülmektedir.

4 ALAN ÇALIŞMASI; TARLABAŞI'NDA YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ÇEVRESEL ALGI SÜREÇLERİNİN BİLİŞSEL HARİTALAR YÖNTEMİYLE İRDELENMESİ

4.1 ALAN ÇALIŞMASININ YERİ; TARLABAŞI

Tarlabaşı Taksim Meydanı ile Cumhuriyet caddesinin kesiştiği yerden başlayarak İngiltere elçiliği binası son bulan Dolapdere'ye inen yamaçlar üzerine kurulu bir semttir. Tarlabaşı'nda 1850'li yıllardan sonra yavaş yavaş oluşmaya başlayan yerleşim birimlerinin çoğunun bahçe içinde olduğu gözlenmektedir.1870 'li yıllarda Tarlabaşı caddesinin iki yanı kısmen dolmaya başlamıştır.

Tarlabaşı 17.yüzyıl başında Müslüman mezarlıklarının yer aldığı bir alandı.Tarlabaşı'nda ilk yerleşimler 19. yy.ın sonlarında gerçekleşmiştir.1910'lu yıllarda Tarlabaşı'nda oturanların hemen hemen tamamı azınlıklardı.1940'lı yıllarda, Tarlabaşı caddesi ve buraya yakın yerlere yerleşen Müslümanların sayısında artış görülür. 1955 yılında 6-7 Eylül 1955 olaylarından sonra azınlıklar burayı tamamıyla terk etmiştir.

Tarlabaşı caddesi ve yakın çevresinin özellikle 19.yy.ın ikinci yarısından itibaren çoğunlukla orta sınıf gayrimüslim ve Levantenlerin yerleştiği bir çevre olarak iki ve daha çok katlı kâgir konut ve apartmanlardan oluşan, oldukça sıkışık dokulu bir konut çevresi olarak geliştiği görülür. Tarlabaşı çevresinde çoğunlukla 19.yy.ın ikinci yarısında tarihlenen bu yerleşme dokusu ve yapı stokunun sahip olduğu estetik değerler ve süsleme zenginliği özellikle İstanbul'da orta sınıf gayrimüslim burjuvazinin yaşam düzeyi ve kültürü için olduğu kadar ,Osmanlı kentsel modernleşmesinin de kent ölçeğinde en iyi belgelendiği örneklerden biri olarak kabul edilebilir.

1980'lerin ikinci yarısında Bedrettin Dalan'ın belediye başkanlığı zamanında Tarlabaşı caddesindeki 167si tescilli 370 bina yıkılarak Taksim'le Tepebaşı'nı bağlayan bulvar yapılmıştır.

Özellikle 1960'lardan itibaren Tarlabası çevresi iç göç ve mülkiyet yapısındaki değişikliklere bağlı olarak alt gelir gruplarının yerleştiği bir bölge haline gelir.

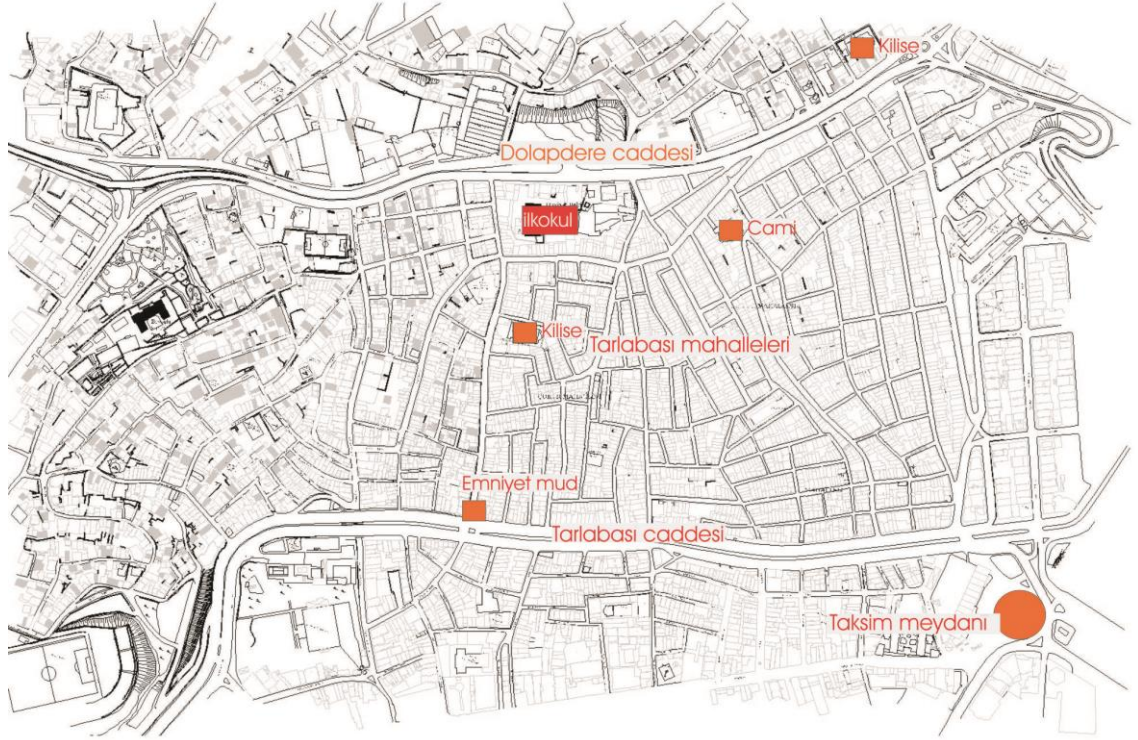

Şekil 4.1. Tarlabası semtinden iki sokak görüntüsü

Tarlabası bir çöküntü bölgesidir. Ünlü ve diğerlerinin(2003) Tarlabası'nda yaptıkları araştırma sonucunda ortaya koydukları sonuçlar şu şekildedir;

- Bölgedeki binalar fiziksel olarak yıpranmıştır ve alt yapı hizmetleri yetersizdir.
- Çeşitli nedenlerle İstanbul'a göç eden mali olanakları yetersiz insanlar ucuz kiralari nedeniyle kent merkezindeki çöküntü bölgelerini tercih etmektedirler.
- Tarlabası mahalleleri 'kentsel sızma' deneyimine girememiş ve kentsel arazi değerlerinin düşüklüğü ile yatırımcıların ilgisini çekmemektedir.
- Suç çöküntü bölgelerinin en önemli göstergelerinden biridir. Tarlabası'nda artan suç oranının temelinde "fiziksel çöküntü" durumunun rolü büyüktür.
- Çöküntü alanlarındaki sakinlerin sosyo ekonomik yapı itibariyle düşük gelir grubundadır. Bölge sakinleri bir bakıma kent yoksulları olarak adlandırılabilir.Çok düşük ücretli işlerde ,mevsimlik ya da kısa süreli işlerde de çalışmaları da çöküntü bölgesi olmanın diğer bir göstergesidir.

Tarlabaşı sosyal ve fiziksel olarak bir çöküntü bölgesi özelliği gösterse de tipik bir doğu Akdeniz kenti semtidir. Semtin geçmişle ilgili tarihsel bağları ve izleri süren kozmopolit yapısı bu durumu desteklemektedir.(Ünlü ve diğ.,2004)

Şekil 4.2. Tarlabası'nda alan çalışmasının yapıldığı okul ve çevresini gösteren plan

4.2 ALAN ÇALIŞMASININ AMACI VE KAPSAMI

Tarlabaşı tarihi dokusu, tescilli binalarıyla, ve şehir merkezindeki konumuyla büyük öneme sahip bir semt. Fiziksel ve sosyal özellikleriyle bir çöküntü bölgesi niteliğinde olması bu semtin yenilenmesi gerekliliğinin bir başka nedenidir. Bölgenin fiziksel yıpranmışlığı ve sosyal yapısındaki bozuklukları sebebiyle çocukların gelişimlerini kötü yönde etkilemekte olduğu düşünülmektedir. Bölgede hırsızlığın ve çetelerin olması ve çocukların sıklıkla bunlardan bahsetmesi, kendilerini güvende hissetmemeleri bu durumun önemini göstermektedir.

Tarlabaşı'nda çocukların çevre algısını ve değerlendirmelerini ölçmek amacıyla 4.sınıf öğrencileriyle anket ve haritalandırma çalışması yapılmıştır. Çocuklar çevreyle ilgili ne biliyorlar? Çevrelerini hangi çevresel elemanlarla tanımlıyorlar?

Yaşadıkları çevreden memnunlar mı? Çevreyle ilgili geliştirici fikirlere sahipler mi? Fakir bir çevrede yaşamının onların algı dünyasında nasıl bir etkisi var? gibi soruların cevapları araştırılmıştır.

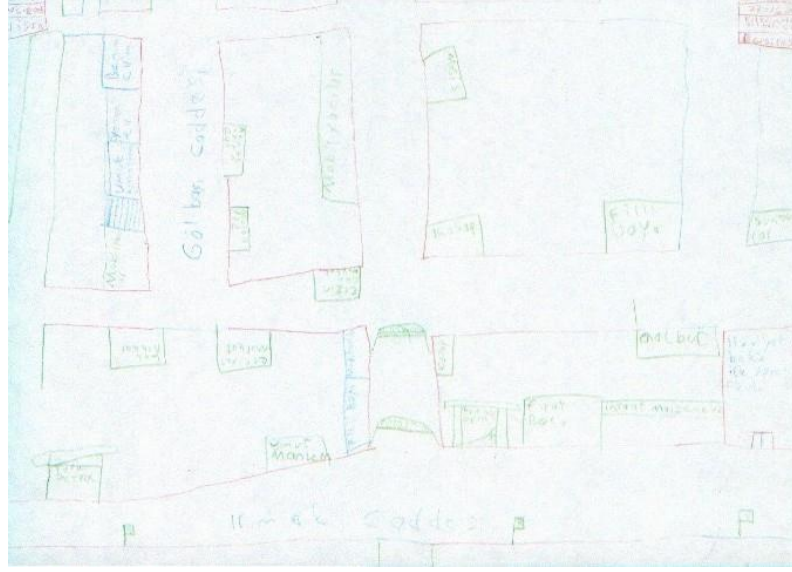
Burada yaşayan çocuklar kent fakirleri tabir edilen gruba dahildir. Birçok açıdan yoksunlukla büyüyorlar. Çocukların bu durumda çevre algılarının nasıl geliştiği önemli bir konudur. Burada yapılacak iyileştirme çalışmalarında çocukların da bir şekilde bu aktivitenin içinde bulunarak yaşadıkları çevreye aidiyetlerinin ve sahip çıkma duyguları geliştirilmesi ve yapılan çalışmaların sürekli ve başarılı olması için bu çocukların bir şekilde toplum hayatını katılımları sağlanması gerektiği düşünülmektedir. Bir çevrenin içinde yaşayan insanlarla birlikte sağlıklı bir şekilde korunmasında insanların kendini o çevreye ait hissetmesi önemli bir faktördür. Okullarda çevreyle ilgili eğitim programlarının oluşturulması, çevre gezilerinin ve çevreyi tanıtıcı derslerin verilmesinin aidiyet duygusunun gelişmesinde etkili bir yöntem olacağı düşünülmektedir.

Şekil 4.3. Dolapdere caddesi üzerinde çocuklar tarafından belirlenen 1. derece nirengi noktaları

4.3. ALAN ÇALIŞMASININ YÖNTEMİ

Tarlabaşı'nda yaşayan çocukların çevre algılarını ve değerlendirmelerini öğrenmek amacıyla onlarla anket ve haritalandırma çalışması yapılmıştır. Anket, çocukların sosyodemografik ve sosyo ekonomik yapısını öğrenmeye yönelik sorular ve çevre ile ilgili değerlendirme ve yorumlarını öğrenmeye yönelik sorular içerecek şekilde hazırlanmıştır. Anket soruları Ek-1 de görülmektedir.

Şekil 4.6. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 3-Arif Aktaş

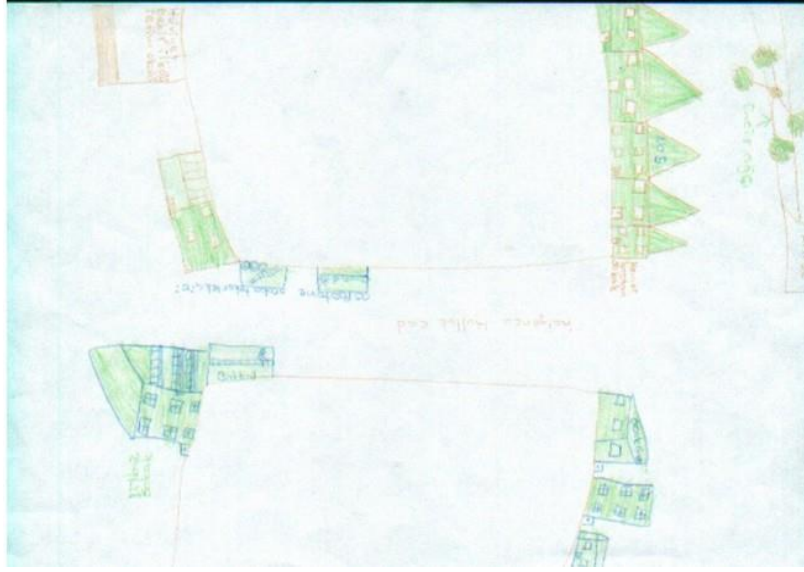
Çocukların çevreyle ilgili bilgilerinin birbirleriyle ilişkilendirmesi açısından yollar ve okulla ev arsında çizdikleri rotanın çizimi önemlidir. Çizimlerde kuşbakışı çizimin varlığı ve miktarı çevre algısının gelişmiş olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Ayrıntı ve süslemelerin çokluğu ve çizime hakim olması çevresel algılarının çevrelerini net olarak ifade etmeyecek düzeyde olduğu şeklinde kabul edilmiştir. Haritalarda belirtilen nirengi noktaları çevreyi bilmenin ve çevreye hakim olmanın düzeyini belirtir. Haritaları değerlendirirken göz önüne alınan başka bir nokta çevresel elemanların haritalarda yerleştirme sırasındır. Bu sıranın çevresel elemanların çocukların zihinlerindeki önem sırasını belirttikleri öngörülür.

Şekil 4.7. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 4-Filiz Tırpancı

Şekil 4.8. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 5-Özlem Bozkuyu

Şekil 4.9. Çocukların çizdiği haritalardan örnekler 6-Sinem Denkçi

4.4 BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anketlerdeki cevapların ve haritalardaki çevresel elemanların değerlendirilmesinden ortaya çıkan sonuçlar sayısal olarak ortaya konmuştur. Anket çalışmasına 23 erkek 24 kız olmak üzere toplam 47 öğrenci katılmıştır. Haritalandırma çalışmasına bu öğrencilerden 19 erkek 22 kız olmak üzere 41'i katılmıştır.

4.4.1 Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Anket soruları iki başlık altında gruplandırılmıştır. İlk bölümde çocukların aile yapılarını, gelir düzeylerini ve yaşam kalitelerini öğrenmeye yönelik sorular, ikinci bölümde ise yaşadıkları çevrenin kalitesini değerlendirmelerine ,çevreyi ne kadar kullandıklarını ve çevre hakkında ne bildiklerini anlamaya yönelik sorular değerlendirilmiştir.

4.4.1.1 Ankete Katılan Çocukların Sosyodemografik ve Sosyoekonomik Özelliklerinin Değerlendirmesi

Çalışmaya 24 kız 23 erkek olmak üzere 47 öğrenci katılmıştır. Çocukların hepsi Tarlabası'nın mahallelerinde oturan 4. sınıf öğrencileridir.

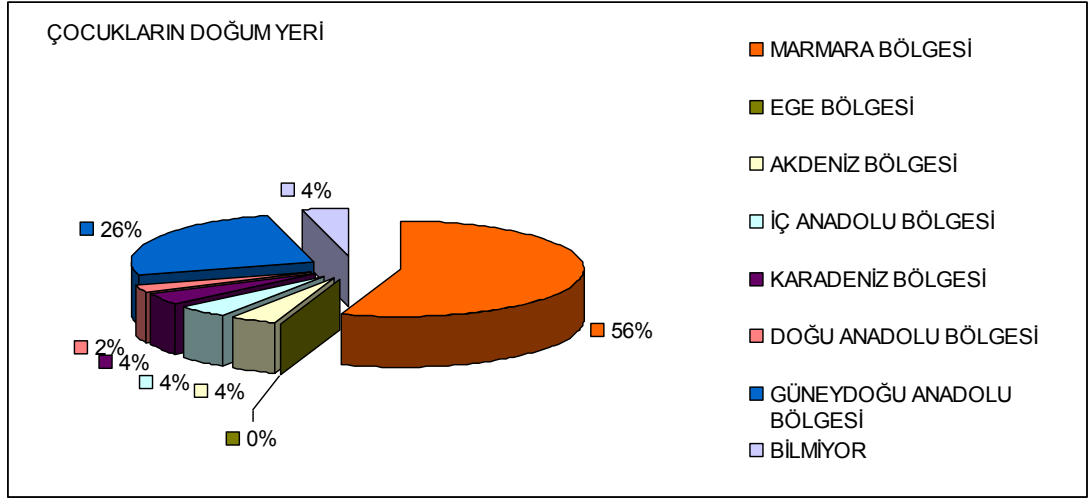
Tablo 4.1 Ankete katılan çocukların cinsiyetleri

CİNSİYET	SAYI	YÜZDE
KIZ	24	51
ERKEK	23	49
TOPLAM	47	100

Çocukların aile yapılarını ve gelir düzeyleri hakkında bilgi elde edebilmek için sorulan soruların sonuçları aşağıdadır.

Tablo 4.2 Ankete katılan çocukların doğum yerleri

ÇOCUKLARIN DOĞUM YERİ	SAYI	YÜZDE
MARMARA BÖLGESİ	26	56
EGE BÖLGESİ	0	0
AKDENİZ BÖLGESİ	2	4
İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	4
KARADENİZ BÖLGESİ	2	4
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	2
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	12	26
BİLMİYOR	2	4
TOPLAM	47	100

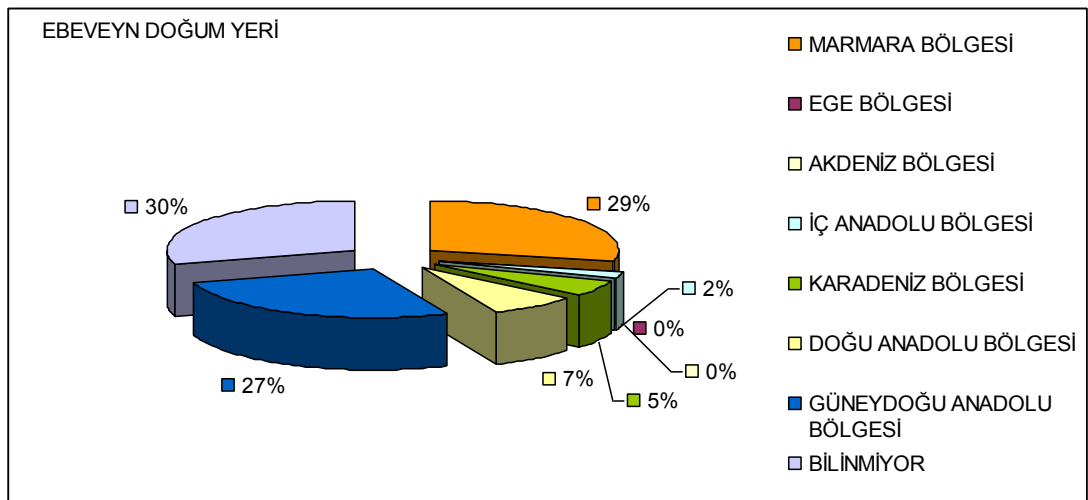

Şekil 4.10 Ankete katılan çocukların doğum yerleri

Çocukların %56 'sı Marmara Bölgesi doğumludur.%26'sı Güneydoğu Anadolu Bölgesi,%4 'ü Akdeniz bölgesi,% 4'ü İç Anadolu Bölgesi ,%4 'ü Karadeniz Bölgesi,%2 'si Doğu Anadolu Bölgesi doğumludur.

Tablo 4.3. Ankete katılan çocukların ebeveynlerinin doğum yerleri

EBEVEYN DOĞUM YERİ	SAYI	YÜZDE
MARMARA BÖLGESİ	27	29
EGE BÖLGESİ	0	0
AKDENİZ BÖLGESİ	0	0
İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	2
KARADENİZ BÖLGESİ	5	5
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	7	7
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	25	27
BİLİNMIYOR	28	30
TOPLAM	94	100

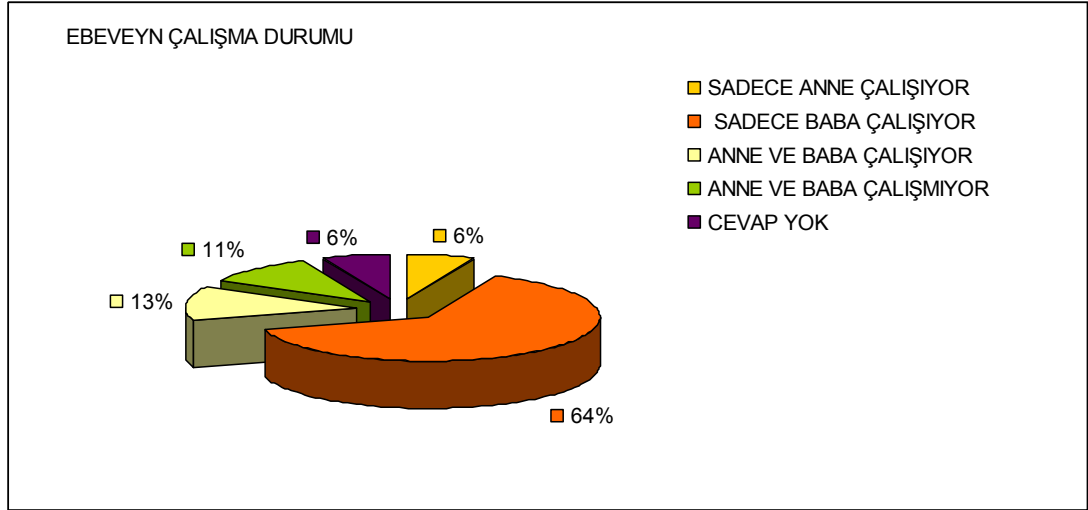

Şekil 4.11. Ankete katılan çocukların ebeveynlerinin doğum yerleri

Ebeveynlerin doğum yerlerine baktığımız zaman %29 Marmara bölgesi ve %27 ile Güneydoğu Anadolu bölgesi doğumlular ağırlık göstermektedir.%7'si Doğu Anadolu Bölgesi doğumlu,%5'i Karadeniz Bölgesi doğumlu ve %2'lik bir bölümü İç Anadolu Bölgesi doğumludur.

Tablo 4.4. Ankete katılan çocukların ebeveynlerinin çalışma durumları

EBEVEYN ÇALIŞMA DURUMU	SAYI	YÜZDE
SADECE ANNE ÇALIŞIYOR	3	6
SADECE BABA ÇALIŞIYOR	30	64
ANNE VE BABA ÇALIŞIYOR	6	13
ANNE VE BABA ÇALIŞMIYOR	5	11
CEVAP YOK	3	6
TOPLAM	47	100

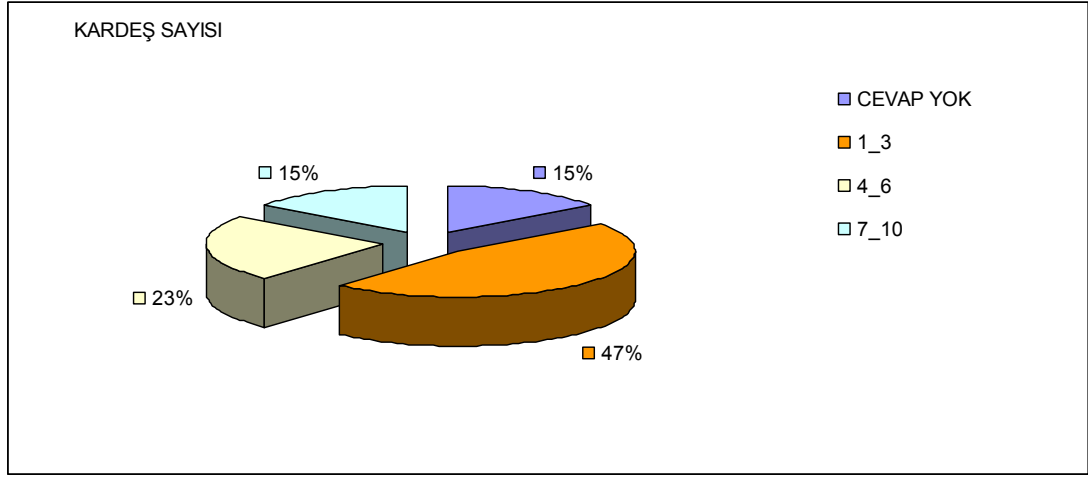

Şekil 4.12. Ankete katılan çocukların ebeveynlerinin çalışma durumları

Çocukların %68 'inin sadece babası çalışmaktadır,%14'ünün hem anne hem babası çalışmakta,%11'inin anne ve babası çalışmamaktadır.%7'sinin sadece annesi çalışmaktadır. Ebeveynlerin birçoğunun işi olmasına rağmen çocukların belirttiği işler düşük gelir getirecek işlerdir

Tablo 4.5. Ankete katılan çocukların kardeş sayıları

KARDEŞ SAYISI	SAYI	YÜZDE
CEVAP YOK	7	15
1-2	22	47
3-5	11	23
6-9	7	13
TOPLAM	47	100

Şekil 4.13. Ankete katılan çocukların kardeş sayıları

Araştırmaya katılan çocukların %47'si 0-2 kardeşe sahiptir.%23'ü 3-5,%15'i 6-9kardeştir. %38 oranında öğrencinin ailesi 3'ten fazla çocuğu sahiptir.

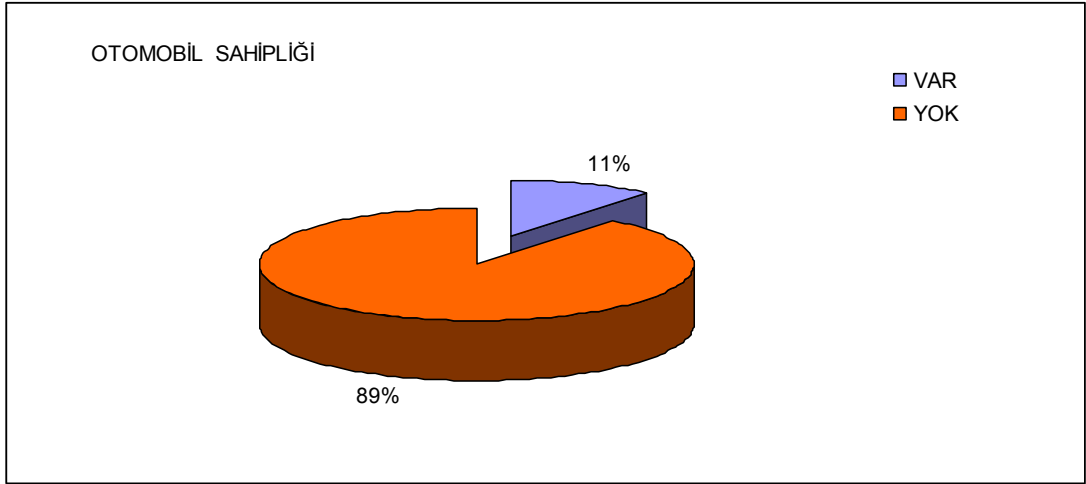
Tablo 4.6. Ankete katılan çocukların konfor düzeyleri

KONFOR DÜZEYİ	SAYI	YÜZDE
1	4	9
2	4	9
3	32	69
4	5	11
5	1	2
TOPLAM	46	100

Evde sahip olunan beyaz eşya sayısına göre konfor düzeyi belirlenmiştir. Televizyon,buzdolabı,çamaşır makinesi,bulaşık makinesi ve bilgisayar 'a sahip olma durumuna göre 1 den 5'e kadar konfor düzeyi saptanmıştır. Televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi olan evler %69 oranındadır.%11 inin evinde bulaşık makinesi de bulunmaktadır.%9 unun evinde sadece buzdolabı ve televizyon,%9 unun evinde sadece televizyon veya buzdolabı bulunmaktadır. Yalnız 1 evde buzdolabı, televizyon, çamaşır makinesi ve bulaşık makinesinin yanında bilgisayar da bulunmaktadır.

Tablo 4.7. Ankete katılan çocukların hanelerindeki araba sahipliği

ARABA	SAYI	YÜZDE
VAR	5	11
YOK	41	89
TOPLAM	46	100

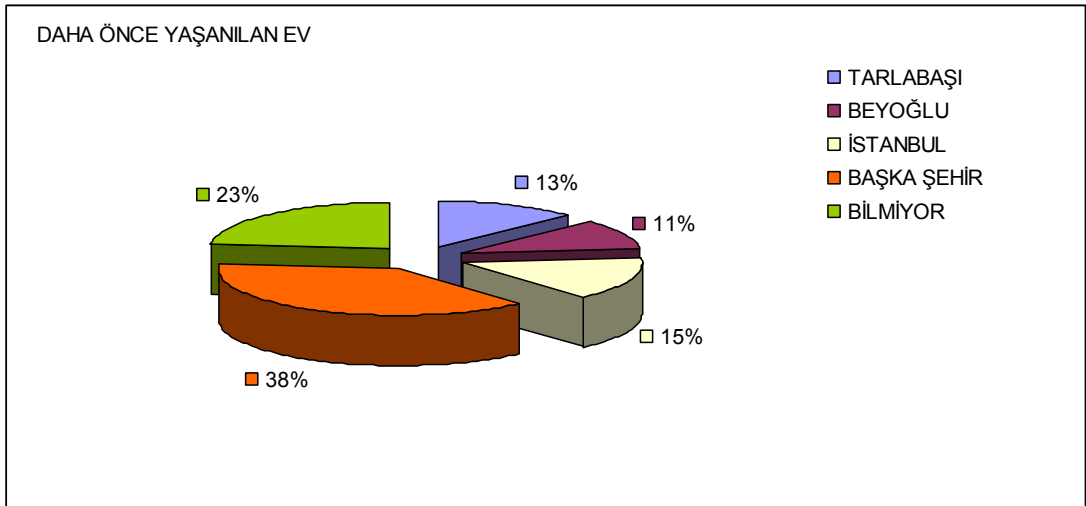

Şekil 4.14. Ankete katılan çocukların ailelerinin araba sahipliği

Ailenin arabaya sahip olup olmama durumu çocukların çevre algılarını etkileyip etkilemediğini ve ailenin gelir düzeyini değerlendirmek üzere sorulmuştur. Arabası olanlar çalışmaya katılanların %11'idir.

Tablo 4.8. Ankete katılan çocukların daha önce yaşadıkları evin bulunduğu yer

DAHA ÖNCE YAŞANILAN EV	SAYI	YÜZDE
TARLABAŞI	6	13
BEYOĞLU	5	11
İSTANBUL	7	15
BAŞKA ŞEHİR	18	38
BİLMİYOR	11	23
TOPLAM	47	100

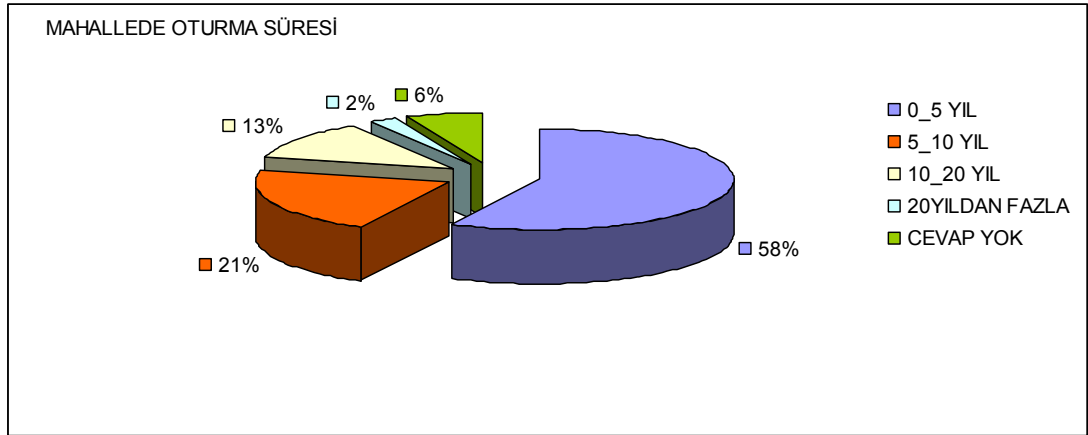

Şekil 4.15. Ankete katılan çocukların daha önce yaşadıkları evin bulunduğu yer

Daha önce yaşanan evin nerede olduğuna baktığımız zaman %38 oranında öğrenci evlerinin başka bir şehirde olduğunu belirtmişlerdir.%15'i bundan önce İstanbul'da başka bir semtte yaşarken,%13 yine Tarlabası'nda,%11'i Beyoğlu'nda başka bir semtte oturmaktadır. Daha önce yaşadıkları evin başka şehirde olma oranının %38,çocukların ve ailelerinin doğum yerlerinin Güneydoğu Anadolu bölgesinde olma oranlarının %26 ve %27 olması ve mahallede oturma süresinin %61 oranında 0-5 yıl arasında olması, Tarlabası'nın özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden göç alan bir semt olmasını ve oturmuş sosyal bir yapıya sahip olmamasının bir göstergesidir.

Tablo 4.9 Ankete katılan çocukların buldukları mahalledeki oturma süreleri

MAHALLEDE OTURMA SÜRESİ	SAYI	YÜZDE
0_5 YIL	27	58
5_10 YIL	10	21
10_20 YIL	6	13
20YILDAN FAZLA	1	2
CEVAP YOK	3	6
TOPLAM	47	100

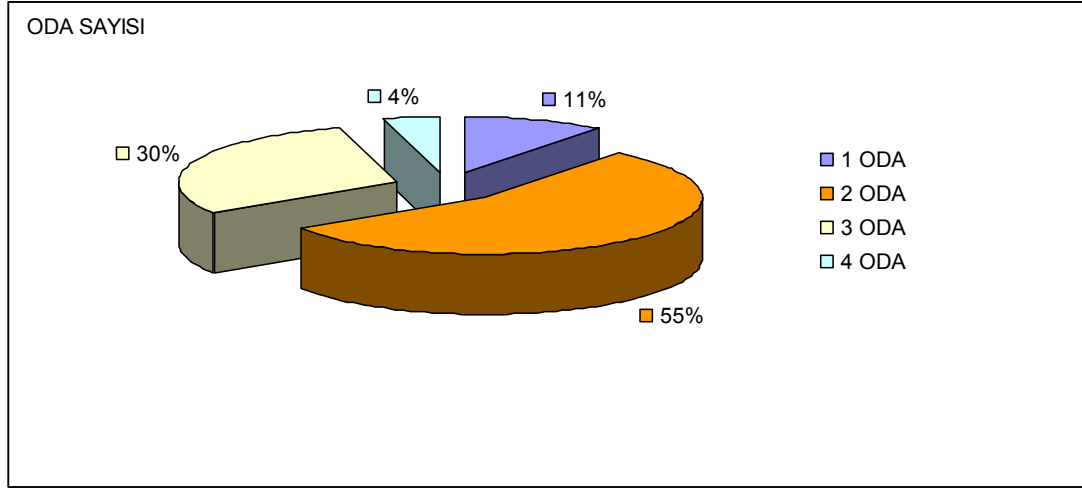

Şekil 4.16. Ankete katılan çocukların buldukları mahalledeki oturma süreleri

Mahallede oturma sürelerine baktığımız zaman %61'lik bir bölümünün mahallenin yeni kullanıcıları olduğu görülmektedir.%21'i mahallede 5-10 yıl arası otururken,%15'i mahallede 10 yıldan fazla süredir oturmaktadır.

Tablo 4.10 Ankete katılan çocukların oturdukları evdeki oda sayıları

ODA SAYISI	SAYI	YÜZDE
1 ODA	5	11
2 ODA	26	55
3 ODA	14	30
4 ODA	2	4
TOPLAM	47	100

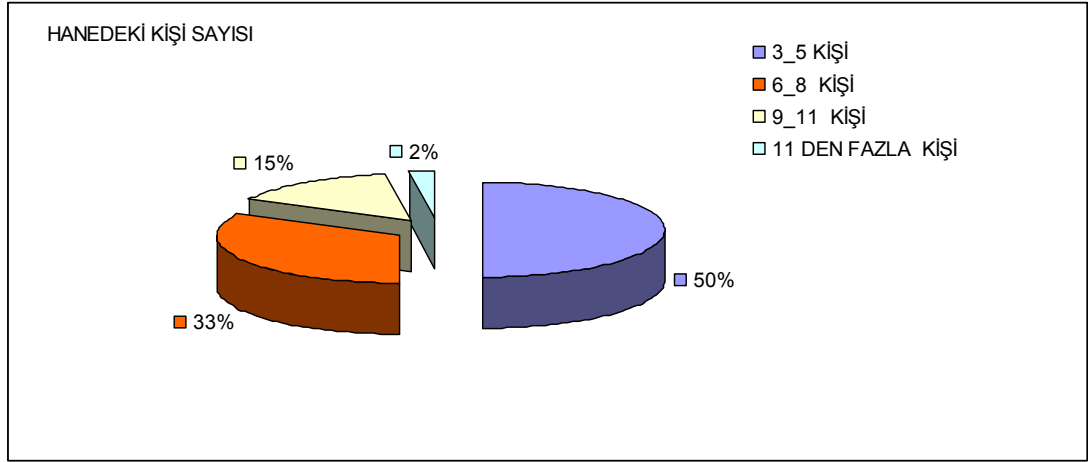

Şekil 4.17 Ankete katılan çocukların oturdukları evdeki oda sayıları

Çocukların sahip oturduğu evlerin %59'u iki odalıdır. Oda sayıları salon ve oturma odaları da dahil olarak gruplandırılmıştır. Evlerin %30 unun 2 odası,%11'inin tek odası bulunmaktadır.

Tablo 4.11 Ankete katılan çocukların hanelerindeki kişi sayısı

HANEDEKİ KİŞİ SAYISI	SAYI	YÜZDE
3_5 KİŞİ	23	50
6_8 KİŞİ	15	33
9_11 KİŞİ	7	15
11 DEN FAZLA KİŞİ	1	2
TOPLAM	46	100

Şekil 4.18. Ankete katılan çocukların hanelerindeki kişi sayısı

Hanedeki kişi sayısına bakıldığı zaman çocukların %50 si bir evde 3-5 kişi yaşamaktadır.%33 bir evde 6-8 arası kişi yaşarken%15 9-11 kişi,%2' lik bir kısım ise 11 den fazla kişi yaşamaktadır.

Tablo 4.12. Ankete katılan çocukların oturdukları evdeki oda sayılarına karşılık gelen ortalama kişi sayısı

ODA SAYISI	ORT. KİŞİ SAYISI
1 ODALI EV	4.20 KİŞİ
2 ODALI EV	7.18 KİŞİ
3 ODALI EV	7.00KİŞİ
4 ODALI EV	5.50 KİŞİ

Oda sayısına göre hanedeki kişi sayısını değerlendirdiğimizde, ailelerin yeterli büyüklükte evlerde oturmadıkları görülür.

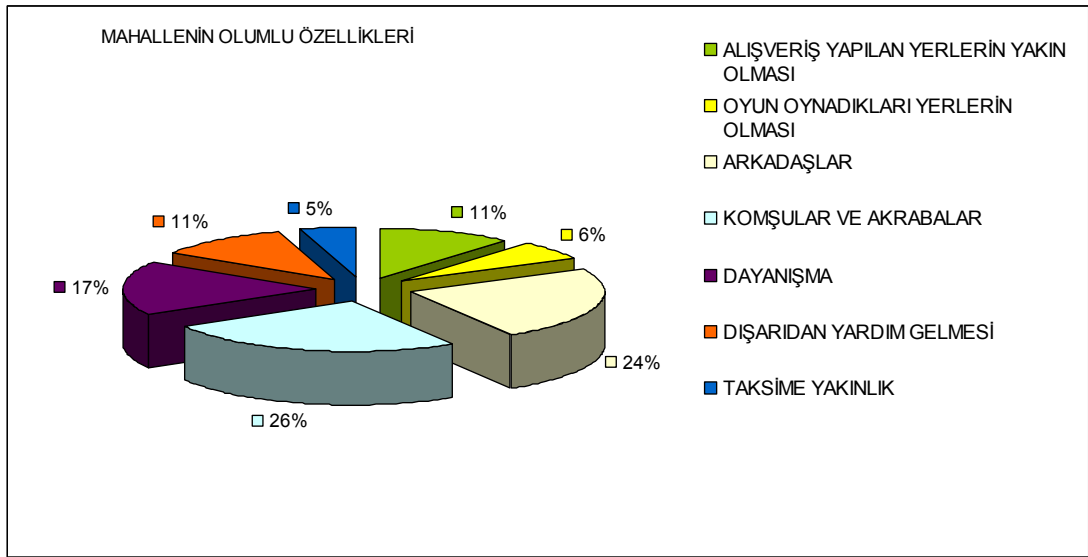
4.4.1.2 Ankete Katılan Çocukların Yaşadıkları Mahallenin Çevresel Kalitesi ile İlgili Düşünceleri

Çocukların mahalleleri ile ilgili sorular sorularak onların yaşadıkları yer ile ilgili düşünceleri öğrenilmiştir. Mahalleleriyle ilgili olumlu düşünceleri, olumsuz düşünceleri, tehlikeli buldukları yerler,yaşamak istedikleri yer,taksimi nasıl bildiklerini anlamaya yönelik sorular sorularak onların yaşadıkları çevreyle kurdukları ilişki anlaşılmasına çalışılmıştır.

Yaşanılan Mahallenin Olumlu ve Olumsuz Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Tablo 4.13. Ankete katılan çocukların mahallelerinin olumlu özelliklerine ilişkin görüşleri

MAHALLENİN OLUMLU ÖZELLİKLERİ	SAYI	YÜZDE
ALIŞVERİŞ YAPILAN YERLERİN YAKIN OLMASI	7	11
OYUN OYNADIKLARI YERLERİN OLMASI	4	6
ARKADAŞLAR	15	24
KOMŞULAR VE AKRABALAR	16	26
DAYANIŞMA	11	17
DIŞARIDAN YARDIM GELMESİ	7	11
TAKSİME YAKINLIK	3	5
TOPLAM	63	100

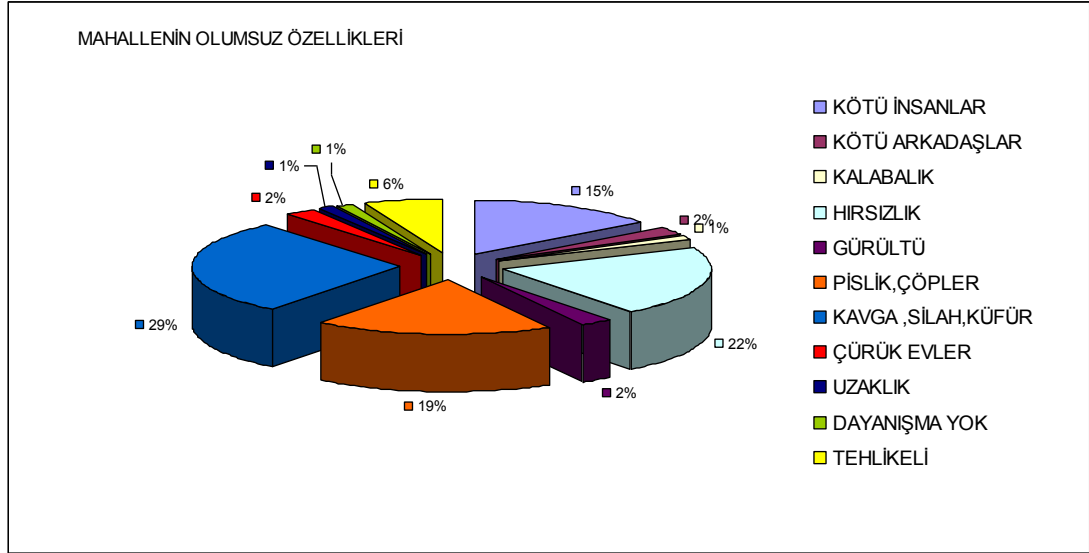

Şekil 4.19. Ankete katılan çocukların mahallelerinin olumlu özelliklerine ilişkin görüşleri

Bu soruda araştırmaya katılan çocukların 37 tanesinin cevabı değerlendirmeye alınmıştır. Diğer 10 çocuk soruyu mahallenin olumlu özelliğini yok olarak ,gruplamaya giremeyecek şekilde veya cevap vermeyerek yanıtlamışlardır.Çocuklar mahallenin olumlu özelliği olarak fiziksel özelliklerden çok komşular, arkadaşlar,akrabalar ,dayanışma gibi sosyal özellikleri işaret etmektedirler.Verilen yanıtların içinde komşular ve akrabalar%26'dır.Arkadaşlar %24'le en çok verilen 2. cevaptır,bunu %17 ile dayanışma,%11 ile alışveriş yapılan yerlerin yakın olması,yine %11 ile dışardan yardım gelmesi ,%6 ile oyun oynadıkları yerler ve %5 ile Taksime yakınlık izlemektedir.Bakkal ,manav,market gibi yerlerin yakın olmasının da çocukların olumlu bulduğu bir özellik olması dikkat çekicidir.

Tablo 4.14. Ankete katılan çocukların mahallelerinin olumsuz özelliklerine ilişkin görüşleri

MAHALLENİN OLUMSUZ ÖZELLİKLERİ	SAYI	YÜZDE
KÖTÜ İNSANLAR	12	15
KÖTÜ ARKADAŞLAR	2	2
KALABALIK	1	1
HIRSIZLIK	17	22
GÜRÜLTÜ	2	2
PİSLİK,ÇÖPLER	15	19
KAVGA ,SİLAH,KÜFÜR	23	29
ÇÜRÜK EVLER	2	2
UZAKLIK	1	1
DAYANIŞMA YOK	1	1
TEHLİKELİ	5	6
TOPLAM	81	100

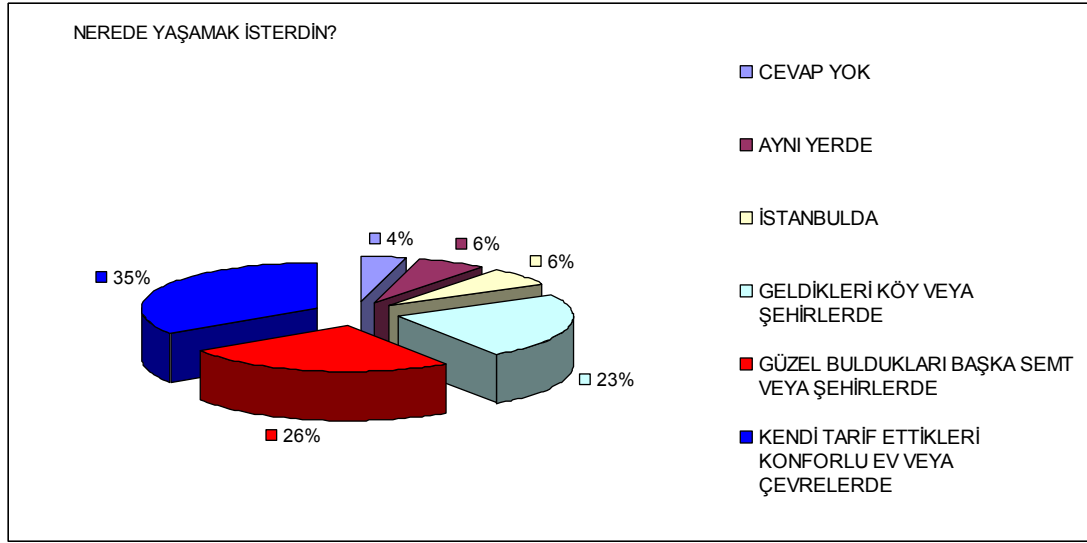

Şekil 4.20. Ankete katılan çocukların mahallelerinin olumsuz özelliklerine ilişkin görüşleri

Tarlabaşı daha öncede belirtildiği gibi suç ve suçlu oranının yüksek olduğu bir semttir. Çocuklara mahallenin 5 tane olumsuz özelliğini söylemeleri anket sorusu olarak sorulmuştur. Bu soruya 37 öğrenci cevap vermiştir. Kavga, silahlar ve küfür %29 oranında en çok şikayetçi olunan durumdur. Hırsızlık %22 oranında, kötü insanlar %15 oranında verilen cevaplardır. Çocukların %19 oranında olumsuz özellik olarak cevap verdikleri bir konu da mahalledeki pislik ve çöplerdir. Çocuklara mahallelerini güzelleştirmek için ne yapmak istedikleri sorulduğunda yarısına yakını mahallelerini temizlemek, temizletmek ve temiz tutmak cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 4.15 Ankete katılan çocukların yaşamak istedikleri yerler

NEREDE YAŞAMAK İSTERDİN	SAYI	YÜZDE
CEVAP YOK	2	4
AYNI YERDE	3	6
İSTANBULDA	3	6
GELDİKLERİ KÖY VEYA ŞEHİRLERDE	11	23
GÜZEL BULDUKLARI BAŞKA SEMT VEYA ŞEHİRLERDE	12	26
KENDİ TARİF ETTİKLERİ KONFORLU EV VEYA ÇEVRELERDE	16	35
TOPLAM	47	100

Şekil 4.21. Ankete katılan çocukların yaşamak istedikleri yerler

Tarlabaşı burada yaşayan çocukların sadece %6'sının yaşamak istediği bir semttir. Ankete katılanların %23'ü kendi geldikleri köy veya şehirlerde yaşamak istediklerini belirtmişlerdir. %35'i daha büyük ,bahçesi olan ,kendi odalarının olduğu evler,tehlikesiz ve kavgasız çevreler tarif etmişlerdir. %26'sı bildikleri ve güzel buldukları başka semt veya şehirlerde yaşamak isterken özellikle İstanbul'da yaşamak isteyenlerin oranı %7'dir. Bu soru ankete katılan 47 çocuktan 45'inin cevap verdiği bir sorudur, çocuklardan nerede yaşamak istedikleri ile birlikte nedenini de anlatmaları istenmiştir.

“Köyümdede yaşamak isterdim. Çünkü İstanbul'da çocuk kaçırmıyorlar, hırsızlık yapıyorlar diye köyde yaşamak istiyorum.” (Yüksel Lekesizgöz)

Midyatta yaşamak isterim. Orada herkese alışmışım, orda herkes iyi davranıyor. Yardımlaşıyorlar, sıkıntılarını birbirlerine anlatıyorlar vb.” (Mahsun Geleş)

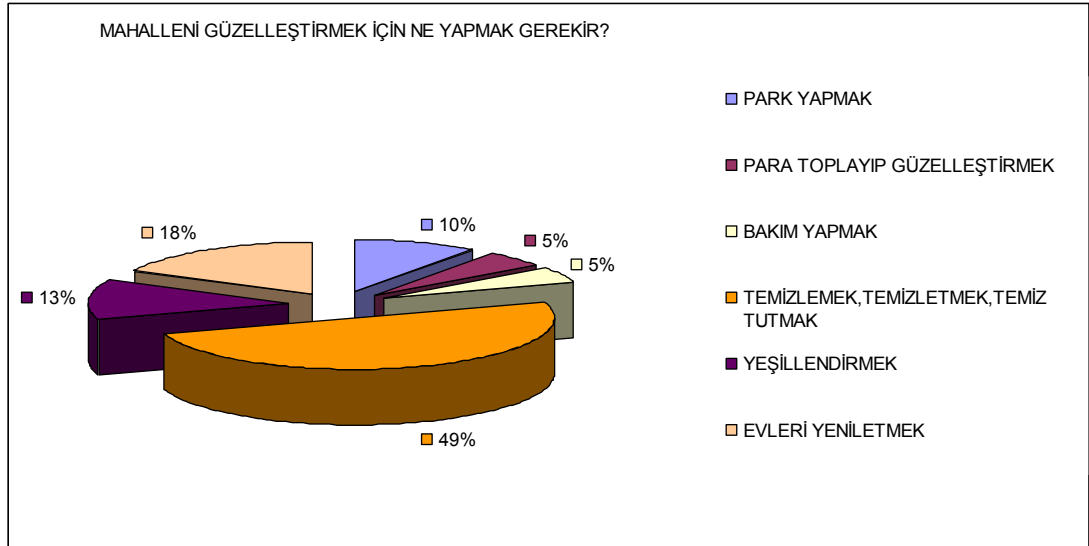
Sakin temiz önemli, güvenli bir yerde yaşamak isterdim, çünkü can güvenliğim tehlikede olmaz.” (Metin Demir)

gibi ifadeler çocukların memnuniyetsizlik ve daha iyi bir çevreye özlemlerini vurgulamaktadır.

Çocukların Yaşadıkları Mahalleyi Geliştirici Fikirleri

Tablo 4.16. Ankete katılan çocukların mahallelerini güzelleştirmek için ne yapılması gerektiğine dair görüşleri

MAHALLENİ GÜZELLEŞTİRMEK İÇİN NE YAPMAK GEREKİR	SAYI	YÜZDE
PARK YAPMAK	4	10
PARA TOPLAYIP GÜZELLEŞTİRMEK	2	5
BAKIM YAPMAK	2	5
TEMİZLEMEK,TEMİZLETMEK,TEMİZ TUTMAK	20	49
YEŞİLLENDİRMEK	5	13
EVLERİ YENİLETMEK	7	18
TOPLAM	53	100

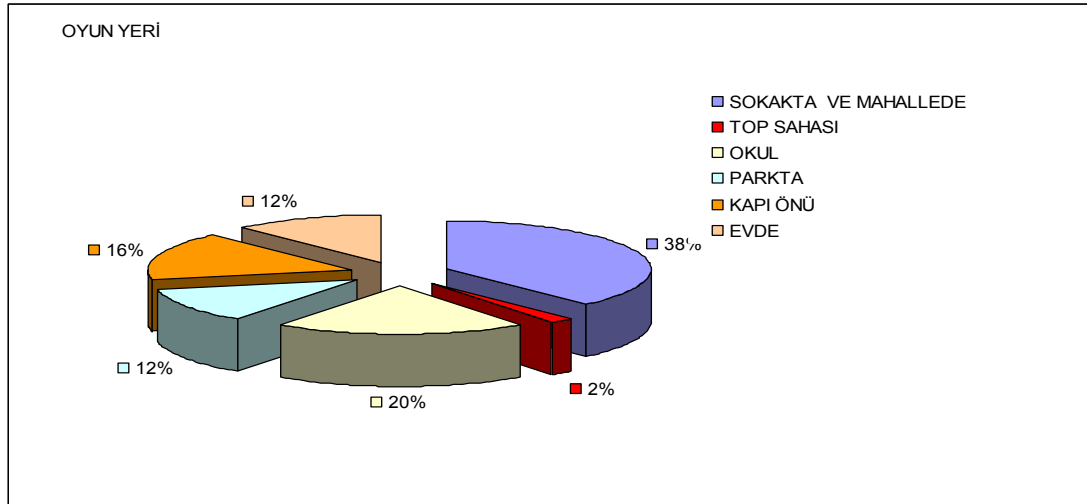
Şekil 4.22. Ankete katılan çocukların mahallelerini güzelleştirmek için ne yapılması gerektiğine dair görüşleri

Çocukların 35 tanesi bu soruya cevap vermiştir.%49 oranıyla mahalleyi temizlemek temizletme ve temiz tutmak cevapları verilmiştir.Sokaklarında çöpler ,yerlerde su birikintileri,binaların cephesindeki kararmalar ,sıva döküntüleri,kırık camlar ile Tarlabasında gözle görülür bir kirlilik hakimdir.Çocukların bu durumun farkında olup buna karşı yorum getirmeleri olumlu bulunmuştur.Verilen cevapların %18'i evleri yenilemek gerektiğini belirtirken,%13 oranında mahallenin yeşillendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Park yapmak, para toplayıp güzelleştirmek ve bakım yapmak verilen diğer cevaplardır.

Oyun Yeri

Tablo 4.17. Ankete katılan çocukların oyun oynadığı yerler

OYUN YERİ	SAYI	YÜZDE
SOKAKTA VE MAHALLEDE	19	38
TOP SAHASI	1	2
OKUL	10	20
PARKTA	6	12
KAPI ÖNÜ	8	16
EVDE	6	12
TOPLAM	50	100

Şekil 4.23 Ankete katılan çocukların oyun oynadığı yerler

Çocukların yakın çevresinde oyun oynayabilecekleri güvenli yerler bulunmamaktadır. Sokaklar ve mahalle %38 oranında çocukların en çok oynadıkları yerler olarak görülmektedir. Yapılan gözlemler sonucunda da bu durum görülmektedir. Sokakların çıkmaz sokak olarak sonlandıkları noktalar çocuklar için en güzel oyun alanları olarak dikkat çekmektedir. Çocuklar %20 oranında okul bahçesi,%16 oranında kapı önü %12 oranında park,%12 oranında ev olarak oynadıkları yeri belirtmişlerdir.

Şekil 4.24 Ankete katılan çocukların oyun oynadığı yerler

Tarlabaşı'ndaki evlerin niş görünümündeki girişleri çocukların toplanmak ve oyun oynamak için tercih ettikleri diğer yerlerdendir.

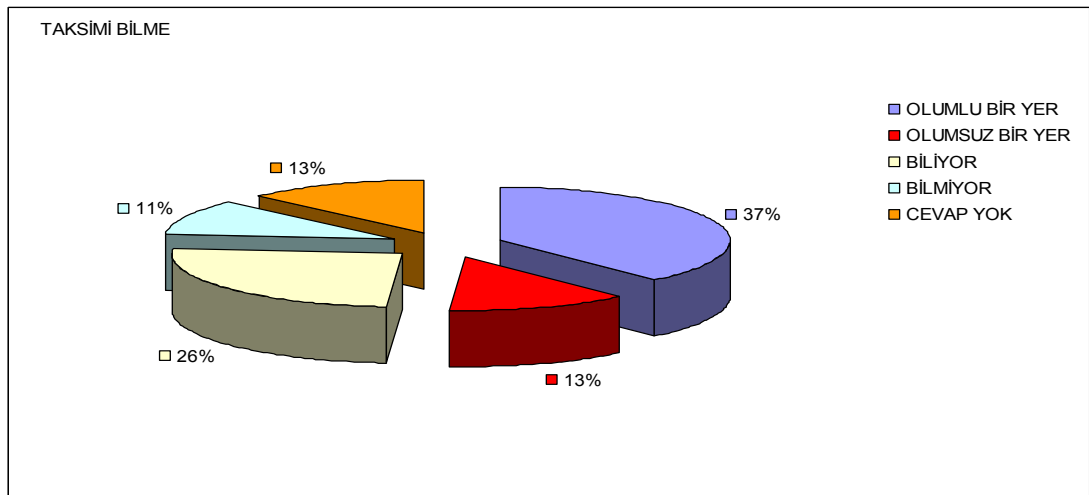

Şekil 4.25 Tarlabaşı'ndaki evlerin niş görünümündeki girişleri

Yakın Çevreleri ile İlişkileri

Tablo 4.18 Ankete katılan çocukların Taksim ile ilgili bilgileri

TAKSİMİ BİLME	SAYI	YÜZDE
OLUMLU BİR YER	18	37
OLUMSUZ BİR YER	6	13
BİLİYOR	12	26
BİLMİYOR	5	11
CEVAP YOK	6	13
TOPLAM	47	100

Şekil 4.26 Ankete katılan çocukların Taksim ile ilgili bilgileri

Taksim çocukların %76 sı tarafından biliniyor. Sorulan soruda taksim'in nasıl bir yer olduğunun da anlatılması istenmiştir. Fakat verilen yanıtlar çocukların bilgisinin yeterli olmadığını göstermektedir. Tariflerde sayısal bir sonuca ulaşamamak ta çocukların tanımlarında en çok rastlanan ifadeler; çiçekler, kalabalık, eğlenceli, pis, hırsızlar , meydan, cadde, karakol kelimelerini içermektedir.Çocukların %13'ü bu soruya cevap vermemiş,%11 ise bilmediğini belirtmiştir.Yaşadıkları mahallenin bu kadar yakınındaki güçlü bir kentsel mekanın çocuklar tarafından bilinme düzeyi yetersiz bulunmuştur.

4.4.2 Haritalandırma Çalışması Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Tarlabaşı'nda yaşayan çocukların çevre algılarını değerlendirmek üzere onlarla haritalandırma çalışması yapılmıştır. Çocuklardan evleri ile okulları arasını, yolda ve çevrede gördüklerinin çizilmesi istenmiştir.

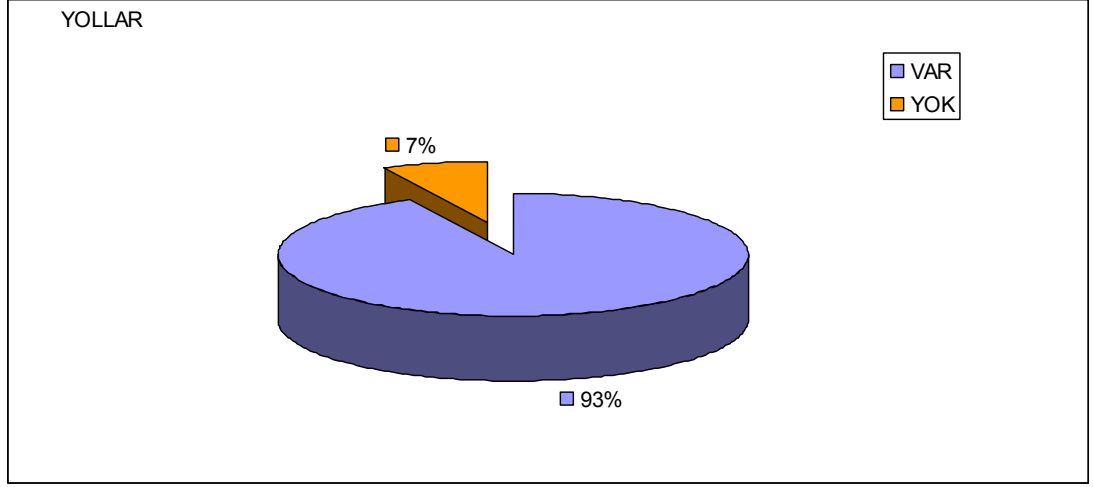
Tablo 4.19 Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların cinsiyetleri

CİNSİYET	SAYI	YÜZDE
KIZ	22	54
ERKEK	19	46
TOPLAM	41	100

Bu çalışmaya anket çalışmasına katılan öğrencilerden 22'si kız 19'u erkek olmak üzere 41'i katılmıştır. Çalışma 45 dakikalık bir ders saati süresince yapılmıştır.15'er dakikada bir kalemler toplanıp başka renk kalemler dağıtılarak çocukların 3 aşamada bilişsel şemalarında beliren elemanlar gruplanmıştır.

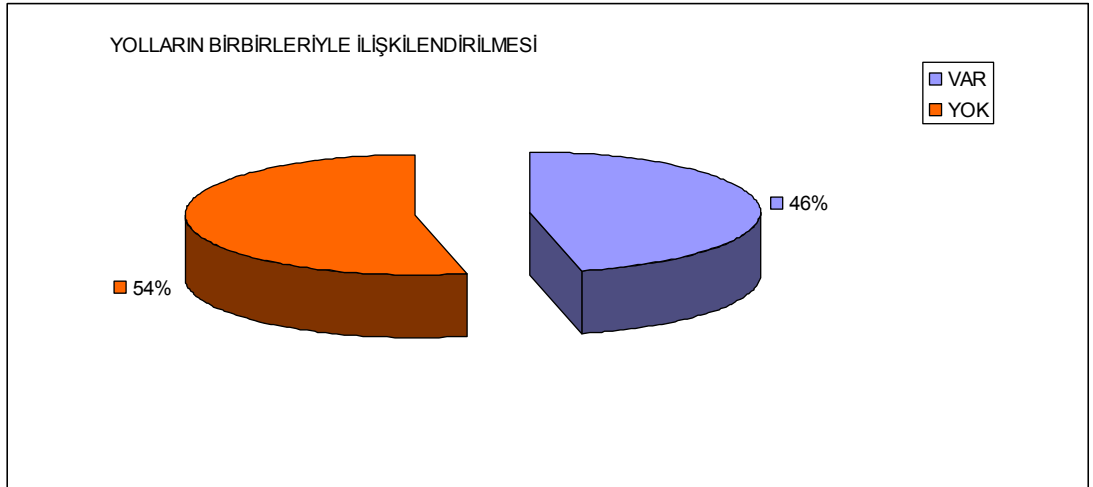
Çocukları çizdiği resimlerde çocukların yolları ne kadar bildikleri, ev ve okul arasında nelere dikkat ettikleri, yolları ilişkilendirip ilişkilendirmedikleri, kuşbakışı çizim yetenekleri çevrelerinde nirengi noktası sayılabilecek çevresel elemanlara ne kadar hâkim oldukları değerlendirilmiştir.

Yollar

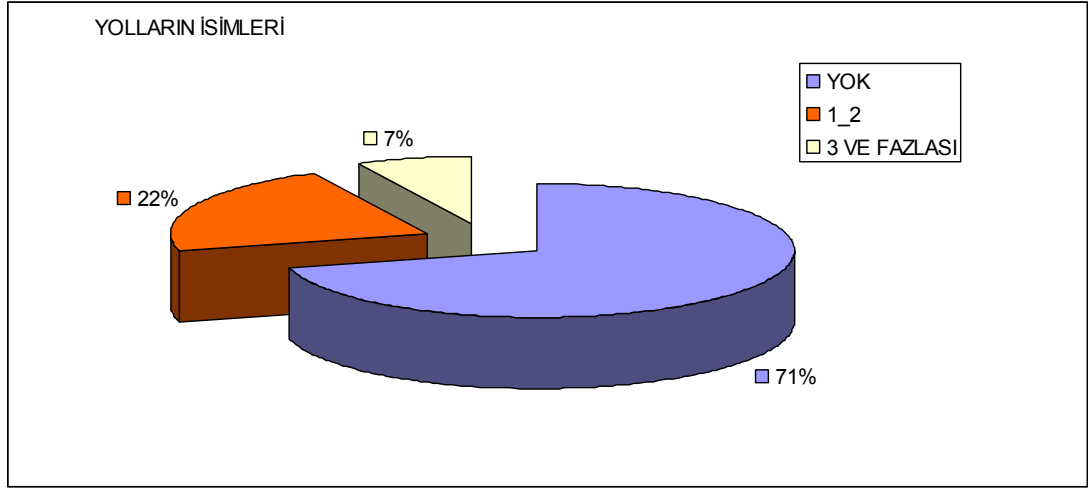

Şekil 4.27 Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında yolları çizebilme oranları

Yol kavramı öğrencilerin bir çoğunda gelişmiş bir elemandandır. Çocukların %93'ü haritalarında ev ve okul arasındaki yolu çizdikleri gibi %46'sı bunun çevre yollarla bağlantısını kurabilmiştir.

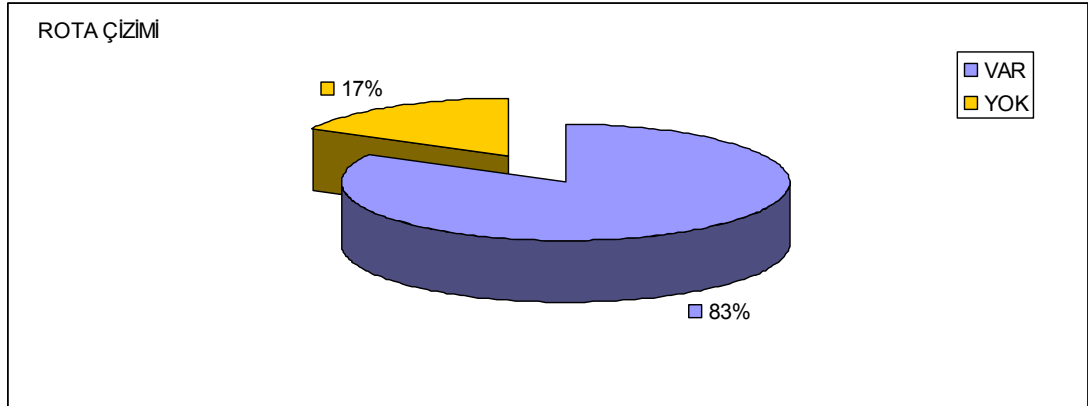
Şekil 4.28 Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında yolları birbiriyle ilişkilendirebilme oranları

Şekil 4.29. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında yolları isimlendirme oranları

Öğrencilerin %71'i haritalarında yolları isimlendirememişlerdir. Yaptıkları haritalarda çocukların %22'si 1-2 ,%7'si 3 veya daha fazla yol ismi belirtmişlerdir.

Rota çizimi çocukların okulla ev arasında çizdikleri yol olarak ele alınmıştır. Çocukların önemli bir çoğunluğu bu ilişkiyi kurarak nirengi noktalarını ve diğer çevresel elemanları bu rota çevresinde ilişkilendirmiştir.

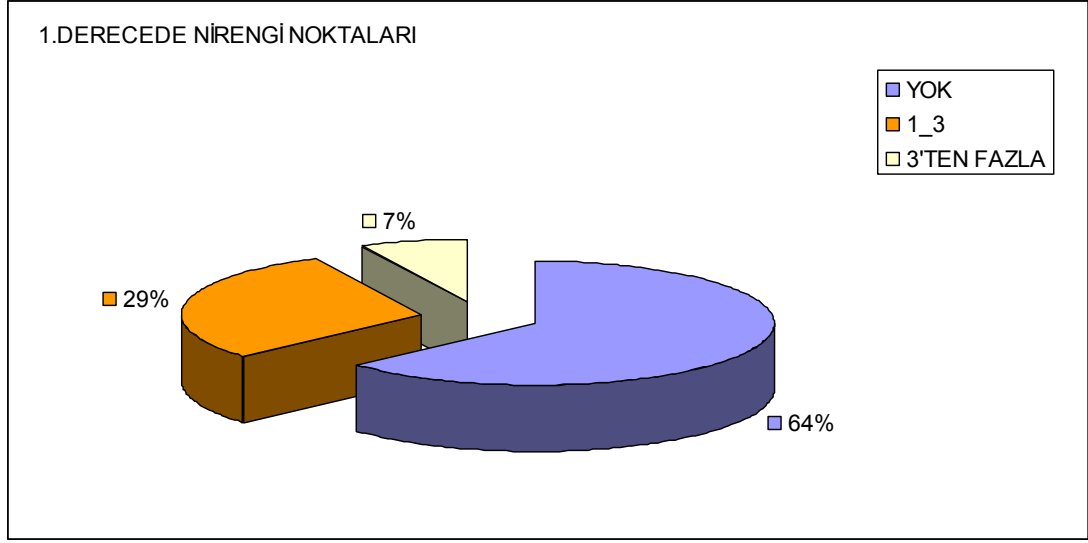

Şekil 4.30. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında rota çizimine yer verme oranları

Nirengi Noktaları

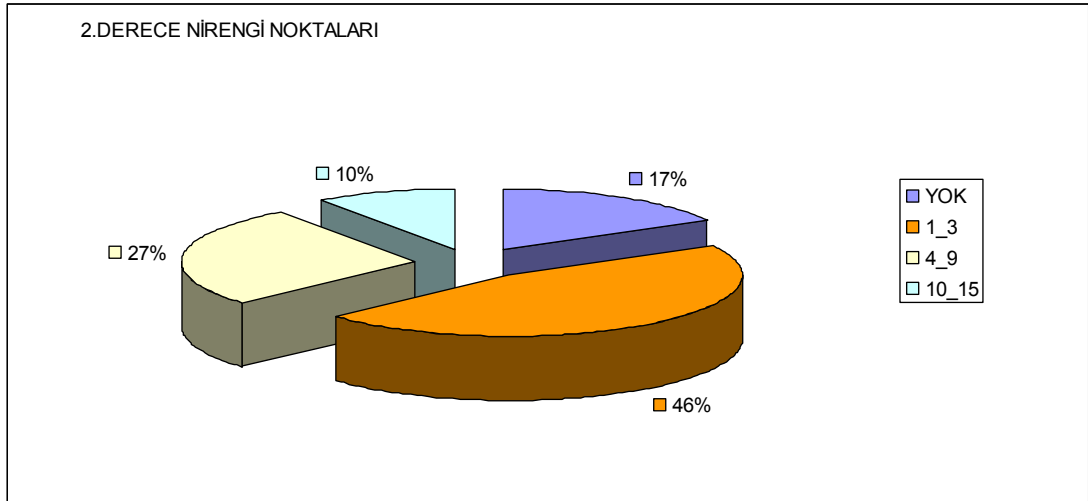
Nirengi noktaları bir çevreyi tanımlarken ve tarif ederken en çok başvurulan elemanlardır.Çevreyi tanımanın önemli bir göstergesidir.Hüviyet Bekir ilköğretim okulu Dolapdere caddesi üzerinde olmasından dolayı çevrede nirengi noktası sayılabilecek bir çok eleman dikkat çekmektedir.Yakın çevrede İstanbul Bilgi Üniversitesi,Evangelista Rum Ortodoks kilisesi,benzin istasyonları,camii,Dolapdere

çarşısı,mobilyacılar çarşısı,Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü,Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi gibi çevrede büyük ölçekli nirengi noktaları bulunmaktadır .

Şekil 4.31 Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında 1.derece nirengi noktalarına yer verme oranları

Çocukların%64'ü haritalarında 1. derecede nirengi noktası olarak kabul edilebilecek elemanlara yer vermemişlerdir.%29'u 1-3 arası, %7'si 3 'ten fazla nirengi noktası belirtmiştir.

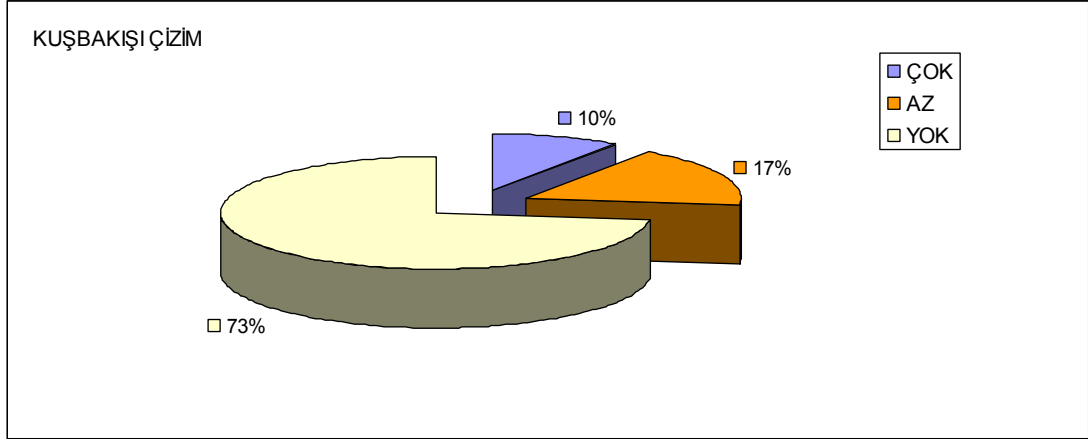

Şekil 4.32Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında 2.derece nirengi noktalarına yer verme oranları

2. derece nirengi noktası olarak kabul edilen elemanlar bakkal, market,kırtasiye,tamirci,pideci gibi esnaflardır. Çocukların çizimlerinde bu elemanlara daha sık rastlanmıştır. %46'sı 1-3 arasında, %27'si 4-9 arasında, %17 si 4-9 arasında ,%10'luk bir kısmı ise çevrede 10-15 arası 2. derece nirengi noktalarına

yer vermişlerdir. Bu elemanların sayısının fazla olması çocukların kendi ölçeklerine yakın ve sürekli etkileşim içinde oldukları yerlerin bilişsel şemalarında daha çok etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

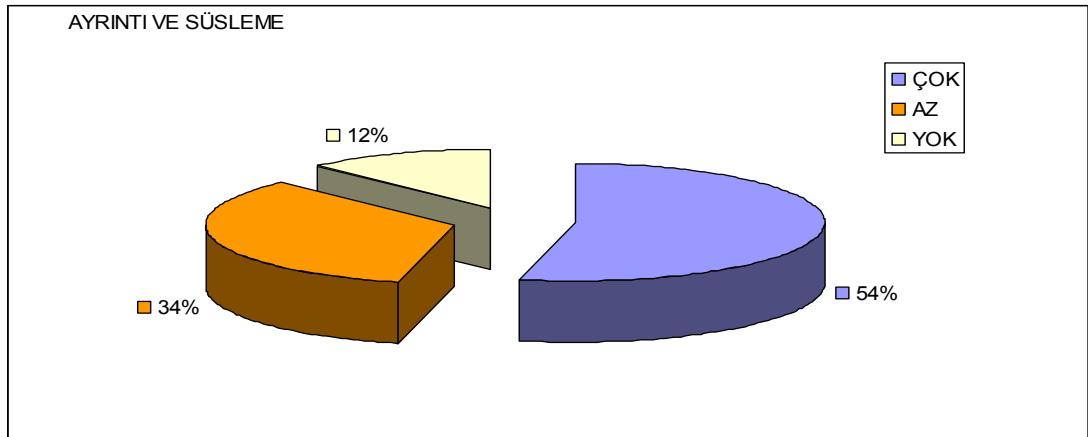
Kuşbakışı çizim

Şekil 4.33. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında kuşbakışı çizime yer verme oranları

Çocukların çizimleri genelde yolların çevresine evlerin, okulun, arabaların, dükkânların görünüşlerini çizmek şeklinde biçimlenmiştir. Bazılarının çizimlerinde kuşbakışı çizimler resmin tümünde ya da bir kısmında kullanılmıştır. Harita çizimine daha yakın olduğu düşünülerek bu tür çizimlerin daha gelişmiş bir algının ürünü olduğu düşünülmüştür.

Ayrıntı ve süslemeler

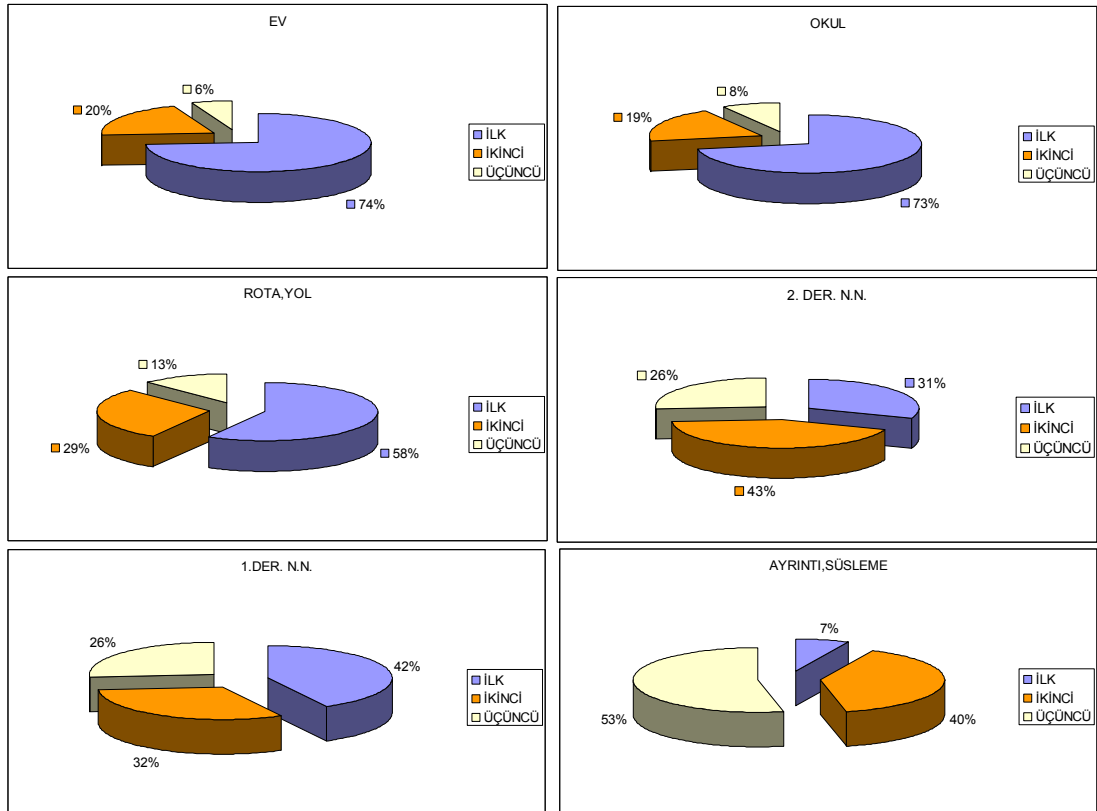
Şekil 4.34. Haritalandırma çalışmasına katılan çocukların haritalarında ayrıntı ve süslemelere yer verme oranları

Araba ,insan,çöp kovası,binaların içindeki insanlar,satılan yiyecekler gibi ayrıntılar, gökyüzü ,kuşlar, ağaçlar,pencereler,pencerelerdeki perdeler gibi süslemeler çocukların resimlerinde rastlanan elemanlardır.çocukların %56 sının haritasında ayrıntı ve süslemeler çok yer almaktadır.%34 ‘ü az miktarda ayrıntı ve süslemeye yer verirken %12 si ayrıntı ve süslemeye yer vermemiştir.

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

Tablo 4.20 Haritalandırma çalışmasında çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası

ÇİZİM SIRASI	EV	OKUL	ROTA	1.DER. N. N.	2. DER.N.N	AYRINTI,SÜSLEME
İLK	26	26	28	8	13	4
İKİNCİ	7	7	14	6	18	23
ÜÇÜNCÜ	2	3	6	5	11	31
TOPLAM	35	36	48	19	42	58

Şekil 4.35. Haritalandırma çalışmasında çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası

Çocukların haritaları değerlendirildiğinde %74’ün ilk 15 dakikada evi ,%73’ün okulu ve %58’in aralarındaki yolu çizdikleri görülür. Çevredeki diğer elemanlar yollar üzerine konumlandırılır. 1.derecede nirengi noktaları da ilk aşamada%42 oranında

öğrencinin ilk aşamada yerleştirdikleri elemanlardır..İkinci 15 dakikada ev ve okullarını ve yolları çizen öğrencilere daha az rastlanır . Bu zaman diliminde öğrenciler çoğunlukla nirengi noktası sayılabilecek elemanları, süsleme ve ayrıntıları çizimlerine yerleştirmişlerdir. Üçüncü 15 dakikalık zaman diliminde ise çizimlerine ev, okul, yol yerleştiren öğrenciler olsa da bu zaman diliminde çocukların daha çok nirengi noktalarını, ayrıntı ve süslemeleri çizimlerine yerleştirdikleri görülür.

Sayısal olarak değerlendirmeye alınmaya fakat resimlerde dikkati çeken ortak noktalar bulunmaktadır. Bunlardan en ilgi çekenleri evlerin bitişik ve üst üste yapısının, yokuşların, evler arasında asılı çamaşırlar, yıkık evler gibi Tarlabası mahallelerinin biçimsel özelliklerinin haritalara yansımalarıdır.

4.5 BAĞINTILAR

Bu bölümde haritalandırma çalışmasında elde ettiğimiz, çocukların çevre algıları ve bilgileri ile ilgili sonuçların, onların sosyoekonomik ve sosyodemografik özellikleriyle ilişkilerine bakılacaktır. Haritalarda ortaya çıkan kuşbakışı çizim, ayrıntı ve süslemeler,nirengi noktaları ve çevresel elemanların çocukların bilişsel şemalarındaki öncelikleri gibi bulguların cinsiyet,doğum yeri ,annenin çalışması,mahallede oturma süresi,daha önce ikamet edilen yer,evdeki kişi sayısı ve konfor düzeyine göre değişiklik gösterip göstermediği araştırılmıştır.

4.5.1 Haritalandırma Çalışmasının Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

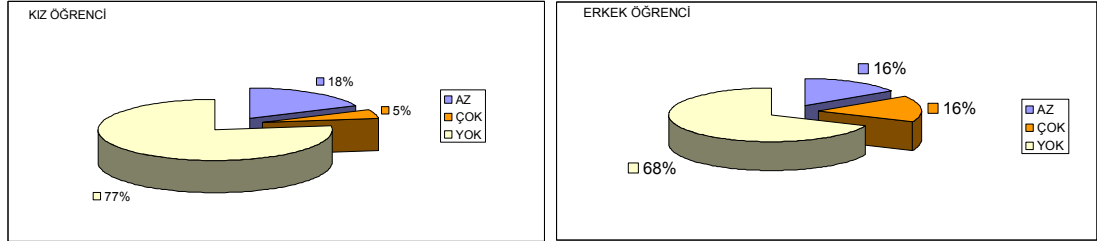
Haritalandırma çalışmasının sonuçlarını cinsiyete göre değerlendirdiğimizde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Çalışmaya 22 kız 19 erkek öğrenci katılmıştır

Kuşbakışı çizim;

Kuşbakışı çizim, çocukların çevrelerini harita formatına yakın olarak yukarıdan bakarak ifade etmeleri olarak değerlendirilmiştir. Genel olarak çocukların yöntemleri haritalarda çevresel elemanları ön görünüşleriyle ifade etmek şeklindedir. Bazı çocuklarda ise çevre bir harita çizer gibi, yollar yolların ilişkileri ve çevresel elemanların kuşbakışı görünüşleri ile ifade edilmiştir. Bu ifade şeklinin harita formatına daha yakın olduğu ve daha gelişmiş bir çevresel algının ürünü olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4.21. Kuşbakışı çizimin cinsiyete göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
KIZ	4	1	17
ERKEK	3	3	13
TOPLAM	7	4	30

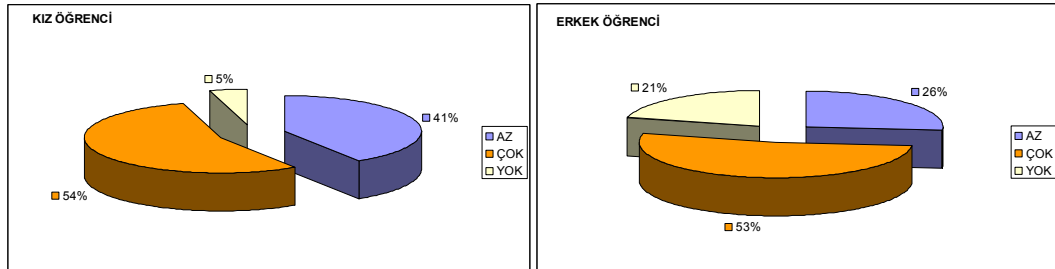
Şekil 4.36. Erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin çizimlerinde kuşbakışı çizimi kullanma oranları

Erkek öğrenciler çizimlerinde kız öğrencilere göre kuşbakışı çizimi daha çok kullanmışlardır.

Ayrıntı ve süslemeler;

Tablo 4.22. Ayrıntı ve süslemelerin cinsiyete göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
KIZ	9	12	1
ERKEK	5	10	4
TOPLAM	14	22	5

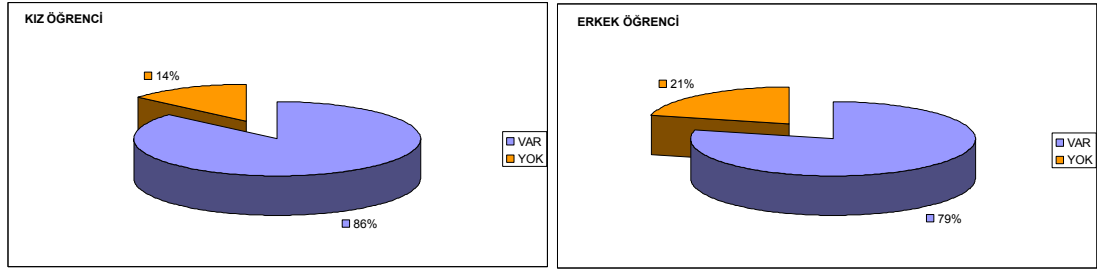
Şekil 4.37. Erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin çizimlerinde ayrıntı ve süslemelere yer verme oranları

Ayrıntı ve süslemeler kız öğrencilerde de erkek öğrencilerde de kullanılan elemanlardır. Ayrıntı ve süslemeler kız öğrencilerde %95 oranında kullanılırken, bu oran erkeklerde %79'dur.

Rota çizimi;

Tablo 4.23. Rota çiziminin cinsiyete göre değerlendirilmesi

	VAR	YOK
KIZ	19	3
ERKEK	15	4
TOPLAM	34	7

Şekil 4.38. Erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin çizimlerinde rotaya yer verme oranları

Ev ile okul arasındaki bağlantıyı bir yol ile ilişkilendirme olarak düşünülen rota çizimine kız öğrencilerin %86'sı yer verirken erkek öğrencilerin %79'u yer vermiştir.

Nirengi noktaları;

Nirengi noktaları aşağıdaki tablolarda da görüldüğü gibi erkek öğrenciler tarafından daha sıklıkla belirtilen elemanlardır.

Tablo 4.24. 1. derece nirengi noktalarının sayısının cinsiyete göre değerlendirilmesi

	1. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞRENCİ	1.DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
KIZ	12	22	0,54
ERKEK	23	19	1,21

Tablo 4.25. 2. derece nirengi noktalarının sayısının cinsiyete göre değerlendirilmesi

	2. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	2..DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
KIZ	59	22	2,68
ERKEK	86	19	4,53

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

Haritalandırma çalışmasının ilk 15 dakikasında erkeklerin ve kızların çizimlerinde beliren ev ,okul,yol,1. derece nirengi noktaları ,2.nirengi noktaları ve ayrıntı ve süslemelerin değerlendirmesini

*ilk 15 dakikada çizilen çevresel elemanın sayısı(ev,okul,yol,. n.noktaları veya ayrıntı)
Toplam öğrenci sayısı(kız veya erkek)*

şeklinde yaptığımız zaman ortaya çıkan sonuçlar tablo 4.26-b’de gösterilmiştir.

Tablo 4.26-a İlk 15 dakikada çevresel elemanların cinsiyete göre haritalarda belirtilme sayısı

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
KIZ	17	15	16	5	5	1
ERKEK	10	11	12	3	8	3
TOPLAM	27	26	28	8	13	4

Tablo 4.26-b İlk 15 dakikada haritalarda belirtilen çevresel elemanların cinsiyete göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
KIZ	0,77	0,68	0,73	0,23	0,23	0,05
ERKEK	0,53	0,58	0,63	0,16	0,42	0,16

İlk 15 dakikada çizilen çevresel elemanlara bakıldığı zaman kızların ev ,okul yol ve 1.derecede nirengi noktalarını erkeklere oranla daha yüksek oranda belirttikleri görülmektedir.2. derece nirengi noktaları ve ayrıntılar ise erkeklerin çizimlerinde kızlara oranla daha yüksek oranda belirttikleri elemanlardır. Ev ve okullarını çizimlerde kızların hepsi yerleştirirken 19 erkek öğrenciden sadece 14 ‘ünün haritalarında evlerini belirtmeleri,15 inin de okullarını belirtmeleri dikkate değerdir.

Tablo 4.27-a İkinci 15 dakikada çevresel elemanların cinsiyete göre haritalarda belirtilme sayısı

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
KIZ	4	5	11	1	11	17
ERKEK	3	2	3	5	7	6
TOPLAM	7	7	14	6	18	23

Tablo 4.27-b İkinci 15 dakikada haritalarda belirtilen çevresel elemanların cinsiyete göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
KIZ	0,18	0,23	0,50	0,05	0,50	0,77
ERKEK	0,16	0,11	0,16	0,26	0,37	0,32

Kız öğrenciler 2. derece nirengi noktalarını ve ayrıntı ve süslemelerin bir kısmını bu periyotta resimlerine yerleştirirler, yolların bu periyotta resimlere yerleştirilme oranı da yüksektir.

Tablo 4.28-a Üçüncü 15 dakikada çevresel elemanların cinsiyete göre haritalarda belirtilme sayısı

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
KIZ	1	1	3	4	8	20
ERKEK	1	2	3	1	3	11
TOPLAM	2	3	6	5	11	31

Tablo 4.28-b Üçüncü 15 dakikada haritalarda belirtilen çevresel elemanların cinsiyete göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
KIZ	0,05	0,05	0,14	0,18	0,36	0,91
ERKEK	0,05	0,11	0,16	0,05	0,16	0,58

Üçüncü 15 dakikada genel olarak bütün öğrenciler haritalarına yerleştirdikleri esas elemanları bitirmiş, ayrıntı ve süslemeleri yerleştirmekte oldukları görülür. Bu aşamada kızlardan 2. der. n. noktalarını yerleştirmekte olanlara rastlanmıştır.

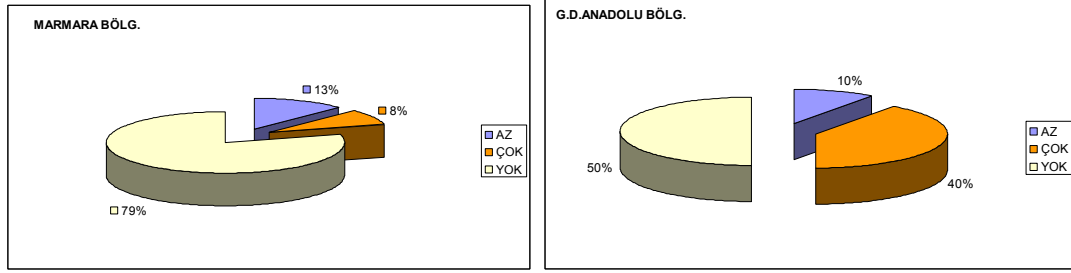
4.5.2 Haritalandırma Çalışmasının Doğum Yerine Göre Değerlendirilmesi

Çalışmaya katılan çocukların doğum yerleri %59 oranında Marmara bölgesi,%27 oranında güneydoğu Anadolu bölgesidir. Karşılaştırma yapılırken bu iki bölge değişken olarak kabul edilmiştir.

Kuşbakışı çizim;

Tablo 4.29 Kuşbakışı çizimin çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
MARMARA BÖLG.	3	2	19
G.D. ANADOLU BÖLG.	1	4	5

Şekil 4.39 Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi

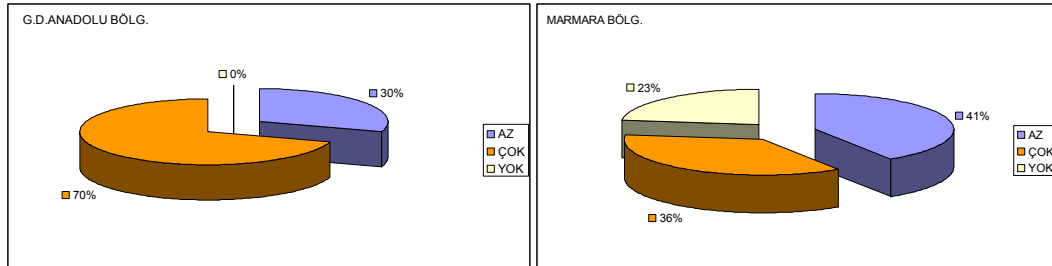
Kuşbakışı çizime G.D.Anadolu bölgesi doğumlu çocuklarda daha sık rastlanmaktadır.

Ayrıntı;

Ayrıntı ve süslemelere bütün Güneydoğu Anadolu bölgesi doğumlu çocukların çizimlerinde rastlanmaktadır. Buna karşı Marmara bölgesi doğumlu çocukların %27'si çizimlerinde ayrıntı ve süsleme elemanlarına yer vermemiştir

Tablo 4.30 Ayrıntıların çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
MARMARA BÖLG.	9	8	5
G.D. ANADOLU BÖLG.	3	7	0

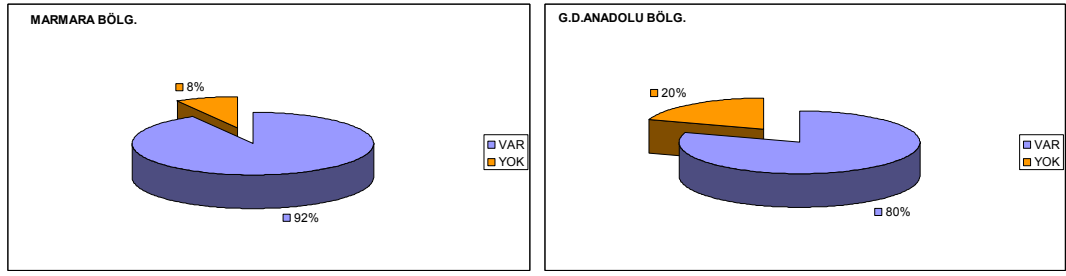
Şekil 4.40 Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi

Rota çizimi;

Evle okul arasındaki yolu çizme oranı Marmara bölgesi doğumlu çocuklarda daha yüksektir.

Tablo 4.31 Rota çiziminin çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi

ROTA ÇİZİMİ	VAR	YOK
MARMARA BÖLG.	22	2
G.D. ANADOLU BÖLG.	8	2

Şekil 4.41 Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi

Nirengi noktaları;

Tablo 4.32 1.derece nirengi noktaları sayısının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi

	1. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞRENCİ	1.DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
MARMARA BÖLG.	17	24	0,71
G.D. ANADOLU BÖLG.	16	10	1,60

Tablo 4.33 2.derece nirengi noktaları sayısının çocukların doğum yerlerine göre değerlendirilmesi

	2. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	2..DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
MARMARA BÖLG.	93	24	3,88
G.D. ANADOLU BÖLG.	52	10	5,20

Çevredeki nirengi noktalarının Güneydoğu Anadolu bölgesi doğumlu çocuklar tarafından daha iyi bilinmekte olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

Çocukların çizimlerinde ortaya çıkan elemanların çıkış sırasının bölgelere göre değerlendirmesi aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

Marmara bölgesinde doğan öğrencilerin çevresel elemanları Güneydoğu Anadolu bölgesi doğumlu öğrencilere göre daha yüksek oranda ilk 15 dakikada çizimlerine yerleştirdikleri görülmüştür.

Tablo 4.34-a İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
MARMARA BÖLG.	17	17	17	5	7	2
G.D. ANADOLU BÖLG.	6	4	5	2	1	0
TOPLAM	23	21	22	7	8	2

Tablo 4.34-b İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
MARMARA BÖLG.	0,71	0,71	0,71	0,21	0,29	0,08
G.D. ANADOLU BÖLG.	0,60	0,40	0,50	0,20	0,10	0,00

İkinci 15 dakikalık periyotta ev, okul ve yollarını çizimlerine yerleştiren Güneydoğu Anadolu bölgesi doğumlu öğrenciler çoğunlukta Marmara bölgesi doğumlu öğrencilerde bu periyotta ayrıntı ve nirengi noktalarını çizimleri daha sık görülür.

Tablo 4.35-a İkinci 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
MARMARA BÖLG.	1	2	7	3	12	15
G.D. ANADOLU BÖLG.	2	4	4	2	3	5
TOPLAM	3	6	11	5	15	20

Tablo 4.35-b İkinci 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
MARMARA BÖLG.	0,04	0,08	0,29	0,13	0,50	0,63
G.D. ANADOLU BÖLG.	0,20	0,40	0,40	0,20	0,30	0,50

Üçüncü 15 dakikalık periyotta ise ayrıntı ve süsleme ortak olarak en çok rastlanan elemanlardır. Bu periyotta Nirengi noktası çizimlerine güneydoğu Anadolu bölgesi doğumlu öğrenciler devam etmektedir.

Tablo 4.36-a Üçüncü 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
MARMARA BÖLG.	1	2	3	1	4	17
G.D. ANADOLU BÖLG.	1	0	2	2	4	8
TOPLAM	2	2	5	3	8	25

Tablo 4.36-b Üçüncü 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan elemanların bölgelere göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
MARMARA BÖLG.	0,04	0,08	0,13	0,04	0,17	0,71
G.D. ANADOLU BÖLG.	0,10	0,00	0,20	0,20	0,40	0,80

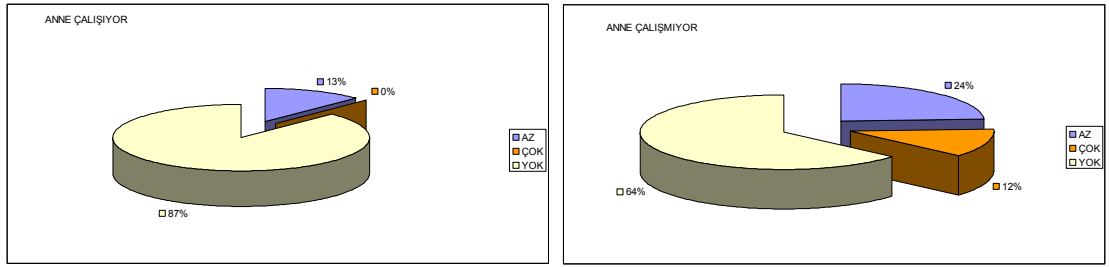
4.5.3 Haritalandırma Çalışmasının Anne Çalışma Durumuna Göre Değerlendirilmesi

Annenin çalışması, çocuğun evdeki sorumluluğun bir kısmını üstlenmesi ve daha serbest olması sonuçlarını doğurabilir. Bu durum çocuğun çevre hakimiyetini ve sınırları genişletip çevresel algısını olumlu yönde etkileyebilir. Fakat aynı zamanda çocukla birebir ilgilecek kişinin yokluğunun çocuğun gelişimini olumsuz yönde de etkileyebilir. Haritalandırma çalışmasının sonuçlarını çocukların annelerinin çalışıp çalışmadığına göre değerlendirirsek aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Kuşbakışı çizim;

Tablo 4.37. Kuşbakışı çizimin, annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
ANNE ÇALIŞIYOR.	1	0	7
ANNE ÇALIŞMIYOR	8	4	21

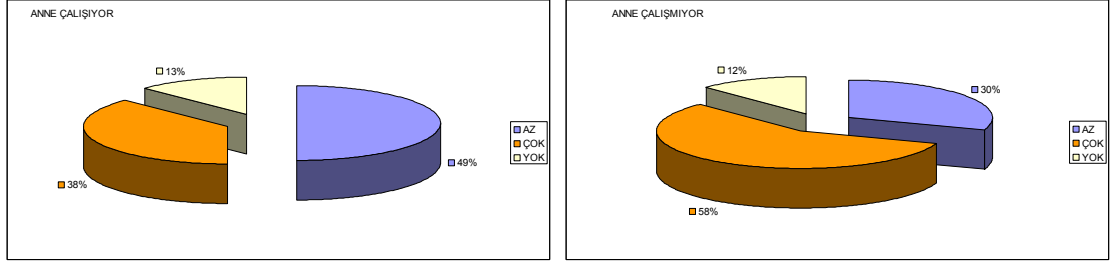
Şekil 4.42. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının anne çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

Çizimlerde kuşbakışı çizime annenin çalışmadığı durumda daha sık rastlanmıştır.

Ayrıntı ve süslemeler;

Tablo 4.38. Ayrıntı ve süslemelerin, annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
ANNE ÇALIŞIYOR.	4	3	1
ANNE ÇALIŞMIYOR	10	19	4

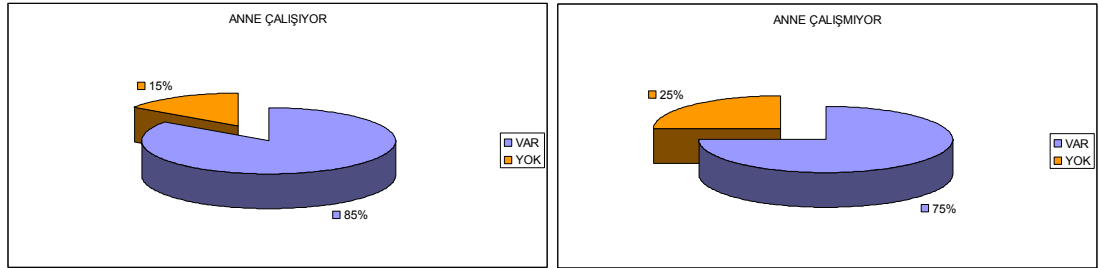
Şekil 4.43. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının anne çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

Çalışan annelerin çocuklarında ayrıntı ve süslemelere daha az rastlanmıştır. Çalışan annelerin çocuklarında çok ayrıntı ve süsleme kullanımı %38, çalışmayan annelerin çocuklarında %58'dir.

Rota çizimi;

Tablo 4.39. Rota çiziminin annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

	VAR	YOK
ANNE ÇALIŞIYOR.	28	5
ANNE ÇALIŞMIYOR	6	2

Şekil 4.44. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının anne çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

Annenin çalıştığı durumda rota çizimine %85 oranında rastlanırken annenin çalışmadığı durumda bu oran %75'dir

Nirengi noktaları;

Tablo 4.40. 1. derece nirengi noktaları sayısının, annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

	1. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞRENCİ	1.DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
ANNE ÇALIŞIYOR.	1	8	0,13
ANNE ÇALIŞMIYOR	34	33	1,03

Tablo 4.41. 2. derece nirengi noktaları sayısının, annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

	2. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	2..DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
ANNE ÇALIŞIYOR.	25	8	3,88
ANNE ÇALIŞMIYOR	120	33	3,64

Çevredeki 1. derecede nirengi noktalarının bilinmesinin çalışmayan annelerin çocuklarında daha yüksek oranda olduğu görülmektedir.2. derece nirengi noktalarının bilinmesinde kayda değer bir ayrıma rastlanmamaktadır.

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

Tablo 4.42-a İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
ANNE ÇALIŞIYOR.	6	2	4	1	1	1
ANNE ÇALIŞMIYOR	21	24	24	7	12	3
TOPLAM	27	26	28	8	13	4

Tablo 4.42-b İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
ANNE ÇALIŞIYOR.	0,75	0,25	0,50	0,13	0,13	0,13
ANNE ÇALIŞMIYOR	0,64	0,73	0,73	0,21	0,36	0,09

İlk 15 dakikada çizilen çevresel elemanlara bakıldığı zaman çocukların evlerini genelde olduğu gibi bu periyotta belirttikleri görülür. Bu periyotta okul ,yol ve nirengi noktalarının belirtilmesinin ise çalışmayan annelerin çocuklarında daha sık olduğu görülür.

Tablo 4.43-a İkinci 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
ANNE ÇALIŞIYOR.	0	3	5	0	2	5
ANNE ÇALIŞMIYOR	7	4	9	6	16	18
TOPLAM	7	7	14	6	18	23

Tablo 4.43-b İkinci 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
ANNE ÇALIŞIYOR.	0,00	0,38	0,63	0,00	0,25	0,63
ANNE ÇALIŞMIYOR	0,30	0,17	0,39	0,26	0,70	0,78

İkinci 15 dakikada çizilen çevresel elemanların annenin çalışma durumuyla bir bağlantısına rastlanamamıştır.

Tablo 4.44-a Üçüncü 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
ANNE ÇALIŞIYOR.	0	2	1	0	2	7
ANNE ÇALIŞMIYOR	2	1	5	5	9	24
TOPLAM	2	3	6	5	11	31

Tablo 4.44-b Üçüncü 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların annenin çalışma durumuna göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
ANNE ÇALIŞIYOR.	0,00	0,25	0,13	0,00	0,25	0,88
ANNE ÇALIŞMIYOR	0,06	0,03	0,15	0,15	0,27	0,73

Üçüncü 15 dakikada çizilen çevresel elemanların annenin çalışma durumuyla bir bağlantısına rastlanamamıştır.

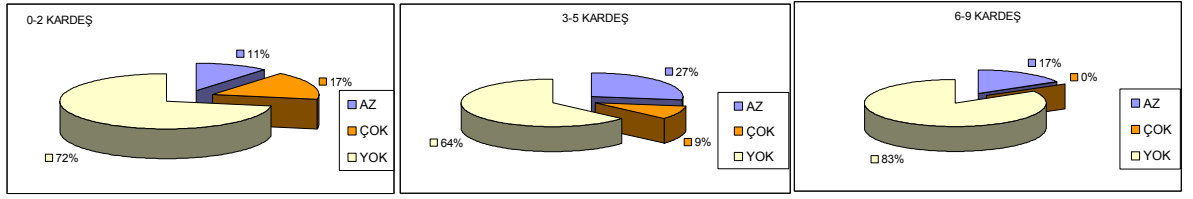
4.5.4 Haritalandırma Çalışmasının Kardeş Sayısına Göre Değerlendirilmesi

Kardeş sayısının çocukların çevre algısında bir etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların %47'si'ni 0-2 arası kardeşe sahiptir.%38'i 3-5 arası,%15'i 6-9 arası kardeşi vardır.

Kuşbakışı çizim;

Tablo 4.45. Kuşbakışı çizimin, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
0-2KARDEŞ	2	3	13
3-5 KARDEŞ	3	1	7
6-9 KARDEŞ	2	0	10

Şekil 4.45. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

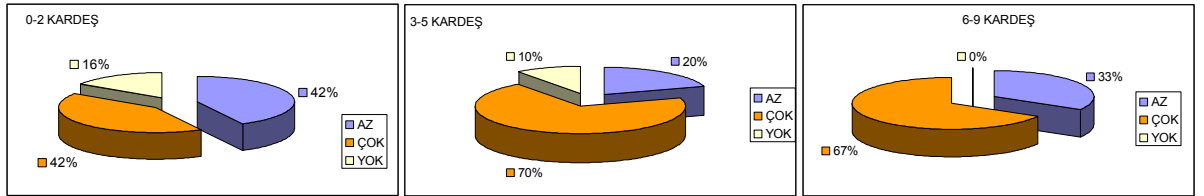
Çizimlerin kuşbakışı çizimin çok kullanılma oranının kardeş sayısı arttıkça azaldığı görülmektedir.

Ayrıntı ve süslemeler;

Ayrıntı ve süslemelere çizimlerde yer verme oranı da kardeş sayısında artış ile artmaktadır.

Tablo 4.46. Ayrıntı ve süslemelerin, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
0-2KARDEŞ	8	8	3
3-5 KARDEŞ	2	7	1
6-9 KARDEŞ	2	4	0

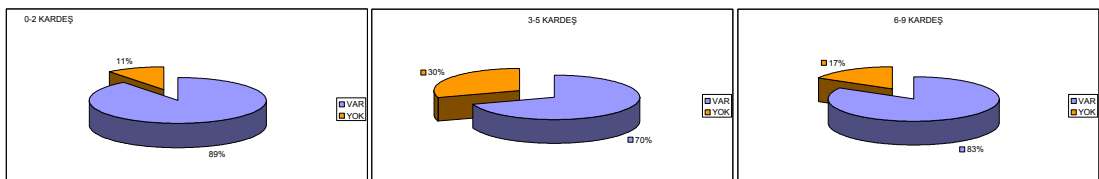

Şekil 4.46. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

Rota çizimi;

Tablo 4.47 Rota çiziminin, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

	VAR	YOK
0-2KARDEŞ	17	2
3-5 KARDEŞ	7	3
6-9 KARDEŞ	5	1

Şekil 4.47. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

Ev ile okul arasındaki rota çiziminin kardeş sayısı ile bir bağlantısına rastlanamamıştır.

Nirengi noktaları;

1.derecede nirengi noktalarının çok kardeşi olan çocuklar tarafından daha sıklıkla belirtildiği görülür.2. derecede nirengi noktaları çok kardeşi olan çocuklarda daha az sıklıkla belirtilmiştir.

Tablo 4.48 1.derece nirengi noktaları sayısının, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

	1. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞRENCİ	1.DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
0-2KARDEŞ	9	19	0,47
3-5 KARDEŞ	11	10	1,10
6-9 KARDEŞ	6	6	1,00

Tablo 4.49 2.derece nirengi noktaları sayısının, kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

	2. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	2..DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
0-2KARDEŞ	68	19	3,58
3-5 KARDEŞ	37	10	3,70
6-9 KARDEŞ	16	6	2,67

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

İlk 15 dakikada ev ,okul,yol ve nirengi noktalarının az kardeşi olan çocuklar tarafından daha sıklıkla belirtildiği görülür.3-5 kardeşi olan çocuklarda ev, okul ve yol ilk 15 dakikada daha sık görülmesine rağmen ikinci 15 dakikada da devam eder.

Tablo 4.50-a İlk 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-2KARDEŞ	15	14	15	6	7	1
3-5 KARDEŞ	5	5	6	1	0	2
6-9 KARDEŞ	2	2	2	1	3	0
TOPLAM	22	21	23	8	10	3

Tablo 4.50-b İlk 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-2KARDEŞ	0,79	0,74	0,79	0,32	0,37	0,05
3-5 KARDEŞ	0,50	0,50	0,60	0,10	0,00	0,20
6-9 KARDEŞ	0,33	0,33	0,33	0,17	0,50	0,00

Ev okul ve yol 6–9 kardeşi olan çocuklarda ikinci 15 dakikalık periyotta daha yüksek oranda ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.51-a İkinci 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-2KARDEŞ	1	1	5	3	11	13
3-5 KARDEŞ	3	2	2	2	5	4
6-9 KARDEŞ	3	3	4	1	2	1
TOPLAM	7	6	11	6	18	18

Tablo 4.51-b İkinci 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-2KARDEŞ	0,05	0,05	0,26	0,16	0,58	0,68
3-5 KARDEŞ	0,30	0,20	0,20	0,20	0,50	0,40
6-9 KARDEŞ	0,50	0,50	0,67	0,17	0,33	0,17

Üçüncü 15 dakika da diğer elemanların sayısında belirgin bir ayrıma rastlanmazken ayrıntı ve süslemeler bütün çocuklarda bu periyotta ortaya çıkar.

Tablo 4.52-a Üçüncü 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-2KARDEŞ	1	1	2	0	4	15
3-5 KARDEŞ	0	1	0	3	5	7
6-9 KARDEŞ	1	0	2	2	2	3
TOPLAM	2	2	4	5	11	25

Tablo 4.52-b Üçüncü 15 dakikada çizimlerde çıkan çevresel elemanların kardeş sayısına göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-2KARDEŞ	0,05	0,05	0,11	0,00	0,21	0,79
3-5 KARDEŞ	0,00	0,10	0,00	0,30	0,50	0,70
6-9 KARDEŞ	0,17	0,00	0,33	0,33	0,33	0,50

Kardeş sayısının çok olması onlarla etkileşimleri sonucu çevreyi birbirlerinden öğrenmelerini çevreyle ilgili bilgilerinin diğerlerine göre daha çok olmasını sonucunu doğrular. Fakat çevreyi algılama konusunda çok kardeş sahibi olmanın olumsuz etkisi olduğu düşünülmektedir. Kuşbakışı çizime yer verme durumunun kardeş sayısı ile azalması, ve ilk 15 dakikalık periyotta az kardeşi olan çocukların çevrelerinde daha çok çevresel elemana yer vermeleri bunun kanıtı olarak gösterilebilir.

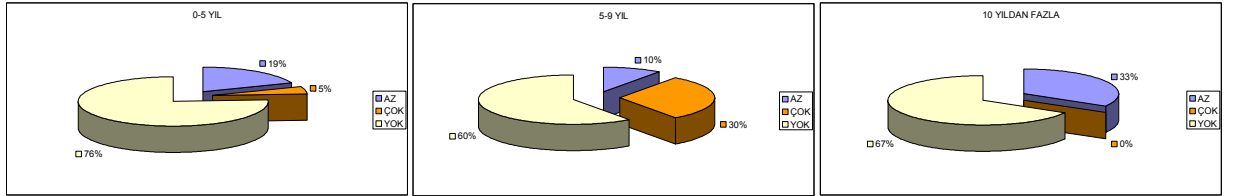
4.5.5 Haritalandırma Çalışmasının Mahallede Oturma Süresine Göre Değerlendirilmesi

Kuşbakışı çizim;

Kuşbakışı çizim kabiliyeti ile mahallede oturma süresi arasında bir ilişki kurulamamıştır.

Tablo 4.53 Kuşbakışı çizim ile mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
0-5 YIL	4	1	16
5-9 YIL	1	3	6
10 YILDAN FAZLA	2	0	4

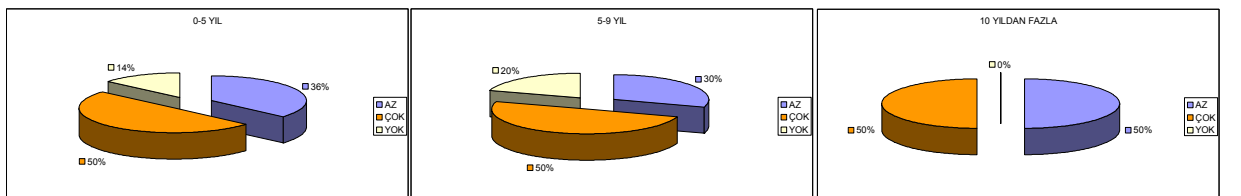
Şekil 4.48Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının mahallede oturma süresine göre değerlendirilmesi

Ayrıntı ve süslemeler;

Çizimlerde yer alan ayrıntı ve süslemeler ile mahallede oturma süresi arasında bir ilişki kurulamamıştır.

Tablo 4.54 Çizimlerdeki ayrıntı ve süslemeler ile mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
0-5 YIL	8	11	3
5-9 YIL	3	5	2
10 YILDAN FAZLA	3	3	0

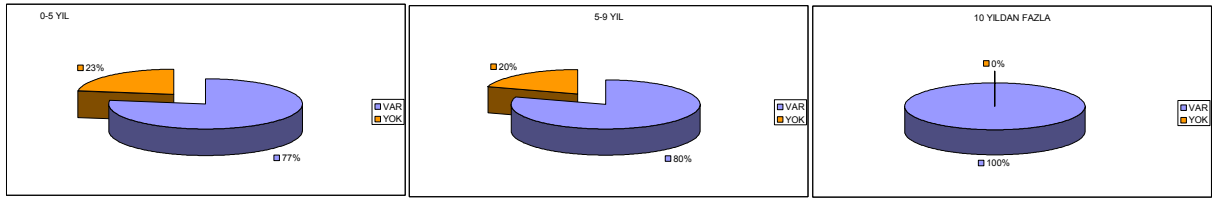
Şekil 4.49. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının mahallede oturma süresine göre değerlendirilmesi

Rota çizimi;

Tablo 4.55. Rota çiziminin mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

ROTA ÇİZİMİ	VAR	YOK
0-5 YIL	17	5
5-9 YIL	8	2
10 YILDAN FAZLA	6	0

Mahallede oturma süresi arttıkça çocukların çizimlerinde okul ve evleri arasındaki rotayı belirtme oranının arttığı görülmektedir.

Şekil 4.50 Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının mahallede oturma süresine göre değerlendirilmesi

Nirengi noktaları;

Tablo 4.56 1.derece nirengi noktaları sayısının mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

	1. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞRENCİ	1.DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
0-5 YIL	15	23	0,65
5-9 YIL	17	10	1,70
10 YILDAN FAZLA	2	6	0,33

Tablo 4.57 2.derece nirengi noktaları sayısının mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

	2. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	2..DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
0-5 YIL	75	23	3,26
5-9 YIL	43	10	4,30
10 YILDAN FAZLA	25	6	4,17

Nirengi noktalarının belirtilme oranı mahallede 5–9 yıl arası yaşayan çocuklarda daha yüksektir.Fakat çevredeki nirengi noktalarının bilinmesinin ailenin mahallede yaşama süresiyle net bir ilişkisine rastlanamamıştır.

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

Tablo 4.58-a İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresine göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-5 YIL	15	15	14	4	7	2
5-9 YIL	5	5	7	2	3	1
10 YILDAN FAZLA	5	6	6	2	3	1
TOPLAM	25	26	27	8	13	4

Tablo 4.58-b İlk 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-5 YIL	0,65	0,65	0,61	0,17	0,30	0,09
5-9 YIL	0,50	0,50	0,70	0,20	0,30	0,10
10 YILDAN FAZLA	0,83	1,00	1,00	0,33	0,50	0,17

İlk 15 dakikadaki çizimlerde ev ,okul,yol ve nirengi noktalarının belirtilme oranının mahallede 10 yıldan fazla oturan çocuklarda daha fazla olduğu görülmektedir .

Tablo 4.59-a İkinci 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresine göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-5 YIL	3	2	7	3	9	13
5-9 YIL	2	2	3	3	5	4
10 YILDAN FAZLA	1	0	2	0	4	5
TOPLAM	6	4	12	6	18	22

Tablo 4.59-b İkinci 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-5 YIL	0,13	0,09	0,30	0,13	0,39	0,57
5-9 YIL	0,20	0,20	0,30	0,30	0,50	0,40
10 YILDAN FAZLA	0,17	0,00	0,33	0,00	0,67	0,83

İkinci 15 dakikada haritalarda ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresiyle ilişkisine rastlanamamıştır

Tablo 4.60-a Üçüncü 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresine göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-5 YIL	1	2	2	2	7	18
5_9 YIL	1	1	3	1	2	5
10 YILDAN FAZLA	1	1	1	1	1	5
TOPLAM	2	4	6	4	10	28

Tablo 4.60-b Üçüncü 15 dakikada çizimlerde ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
0-5 YIL	0,04	0,09	0,09	0,09	0,30	0,78
5-9 YIL	0,10	0,10	0,30	0,10	0,20	0,50
10 YILDAN FAZLA	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,83

Üçüncü 15 dakikada haritalarda ortaya çıkan çevresel elemanların mahallede oturma süresiyle ilişkisine rastlanamamıştır

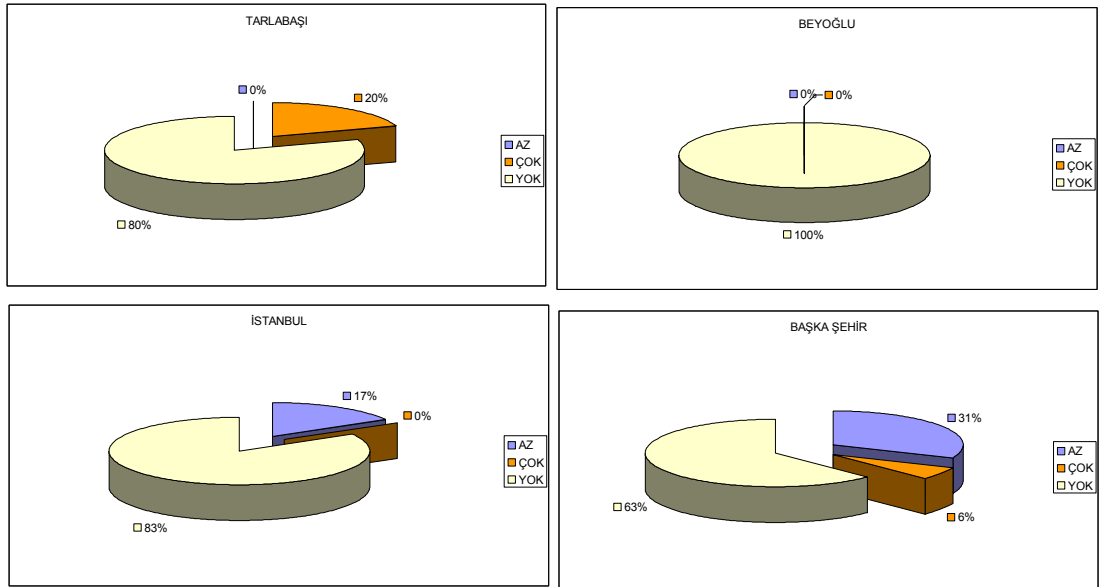
4.5.6 Haritalandırma Çalışmasının Daha Önce Oturulan Evin Yerine Göre Değerlendirilmesi

Kuşbakışı çizim;

Kuşbakışı çizimin haritalarda olma durumunun daha önce oturulan yerin başka şehir olduğu durumda daha yüksek oranda olduğu görülmektedir. Buna rağmen haritalarda kuşbakışı çizimi çok kullananların daha öncede Tarlabası'nda yaşadığı görülür.

Tablo 4.61. Haritalandırma çalışmasında kuşbakışı çizimin daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
TARLABAŞI	0	1	4
BEYOĞLU	0	0	5
İSTANBUL	1	0	5
BAŞKA ŞEHİR	5	1	10

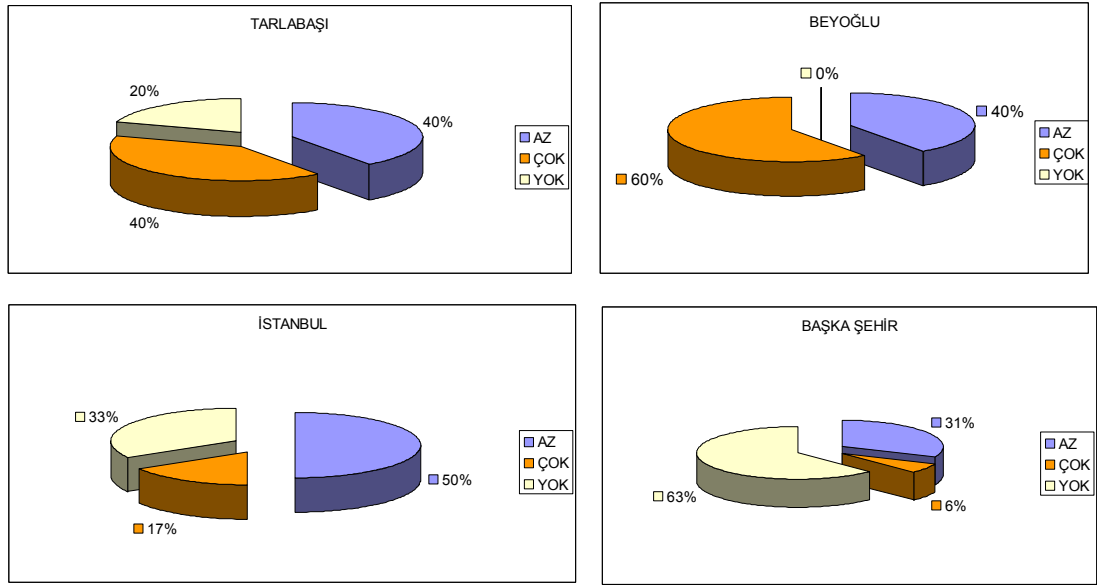

Şekil 4.51. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi

Ayrıntı ve süslemeler;

Tablo 4.62. Haritalandırma çalışmasında ayrıntı ve süslemelerin daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
TARLABAŞI	2	2	1
BEYOĞLU	2	3	0
İSTANBUL	3	1	2
BAŞKA ŞEHİR	5	10	1

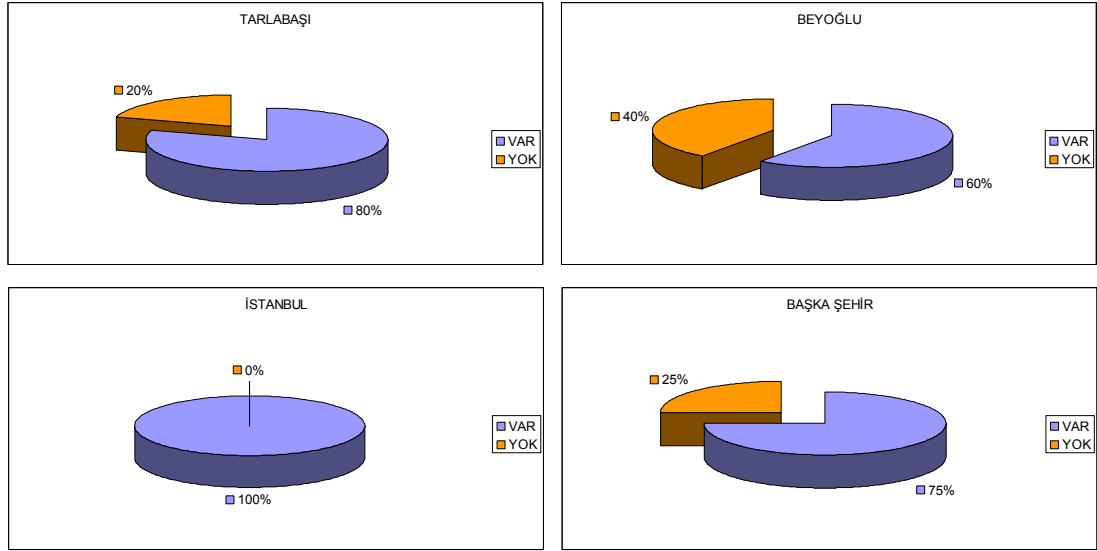
Şekil 4.52. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi

Çizimlerde ayrıntı ve süsleme kullanımının daha önce oturulan yerle ilişkisine rastlanamamıştır.

Rota çizimi;

Tablo 4.63. Haritalandırma çalışmasında yapılan rota çizimlerinin daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi

	VAR	YOK
TARLABAŞI	4	1
BEYOĞLU	3	2
İSTANBUL	5	0
BAŞKA ŞEHİR	12	4

Şekil 4.53. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi

Rota çizimine daha önce İstanbul'da başka bir semtte oturan öğrencilerin hepsinin haritalarında rastlanmıştır.

Nirengi noktaları;

Tablo 4.64. Haritalandırma çalışmasındaki 1. derece nirengi noktaları sayısının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi

	1. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	1.DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
TARLABAŞI	6	5	1,20
BEYOĞLU	0	5	0,00
İSTANBUL	1	5	0,20
BAŞKA ŞEHİR	16	16	1,00

Tablo 4.65. Haritalandırma çalışmasındaki 2. derece nirengi noktaları sayısının daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi

	2. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	2..DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
TARLABAŞI	34	5	6,80
BEYOĞLU	7	5	1,40
İSTANBUL	16	5	3,20
BAŞKA ŞEHİR	50	16	3,13

Daha önce de Tarlabasında yaşayan çocuklar çevrelerindeki nirengi noktalarının diğerlerine göre daha yüksek oranda belirtmişlerdir.

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

Tablo 4.66-a İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında çıkan çevresel elemanların daha önce oturlan evin yerine göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER. N. N.	AYRINTI
TARLABAŞI	2	3	3	1	2	0
BEYOĞLU	4	2	3	0	2	0
İSTANBUL	5	5	5	2	1	1
BAŞKA ŞEHİR	10	9	12	4	4	2
TOPLAM	21	19	23	7	9	3

Tablo 4.66-b İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında çıkan çevresel elemanların daha önce oturlan evin yerine göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
TARLABAŞI	0,40	0,60	0,60	0,20	0,40	0,00
BEYOĞLU	0,80	0,40	0,60	0,00	0,40	0,00
İSTANBUL	1,00	1,00	1,00	0,40	0,20	0,20
BAŞKA ŞEHİR	0,63	0,56	0,75	0,25	0,25	0,13

Ev ,okul,yol ve 1. derece nirengi noktalarının konumlandırılması daha önce İstanbul'da başka semtte yaşayan öğrenciler tarafından ilk 15 dakikada yapılmıştır.2. derece nirengi noktaları ise daha önce Tarlabası ve Beyoğlu'nda yaşayan öğrenciler tarafından ilk aşamada daha sık belirtilmiştir.

Tablo 4.67-a İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında çıkan çevresel elemanların daha önce oturlan evin yerine göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
TARLABAŞI	2	1	1	2	2	0
BEYOĞLU	0	2	3	0	2	4
İSTANBUL	0	0	0	0	4	5
BAŞKA ŞEHİR	4	3	6	2	6	9
TOPLAM	6	6	10	4	14	18

Tablo 4.67-b İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında çıkan çevresel elemanların daha önce oturlan evin yerine göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
TARLABAŞI	0,40	0,20	0,20	0,40	0,40	0,00
BEYOĞLU	0,00	0,40	0,60	0,00	0,40	0,80
İSTANBUL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,80	1,00
BAŞKA ŞEHİR	0,25	0,19	0,38	0,13	0,38	0,56

İkinci aşamada daha önce de Tarlabası ve Beyoğlu'nda yaşayan çocukların yol,nirengi noktalarını belirtmeye devam ettikleri görülür.

Tablo 4.68-a Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında çıkan çevresel elemanların daha önce oturulan evin yerine göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
TARLABAŞI	0	0	1	1	3	1
BEYOĞLU	0	0	0	0	1	4
İSTANBUL	0	0	0	0	0	5
BAŞKA ŞEHİR	1	2	2	2	4	15
TOPLAM	2	2	3	3	8	25

Tablo 4.68-b Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında çıkan çevresel elemanların daha önce oturulan evin yerine göre değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
TARLABAŞI	0,00	0,00	0,20	0,20	0,60	0,20
BEYOĞLU	0,00	0,00	0,00	0,00	0,20	0,80
İSTANBUL	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00
BAŞKA ŞEHİR	0,06	0,13	0,13	0,13	0,25	0,94

Üçüncü 15 dakikalık periyotta Tarlabasında oturan öğrencilerin yolları ve nirengi noktalarını belirtmeye devam ettikleri görülür. Bunun çevreyle ilgili bilgilerinin fazla olması nedeniyle gerçekleştiği düşünülmektedir.

4.5.7 Haritalandırma Çalışmasının Konfor Düzeyine Göre Değerlendirilmesi

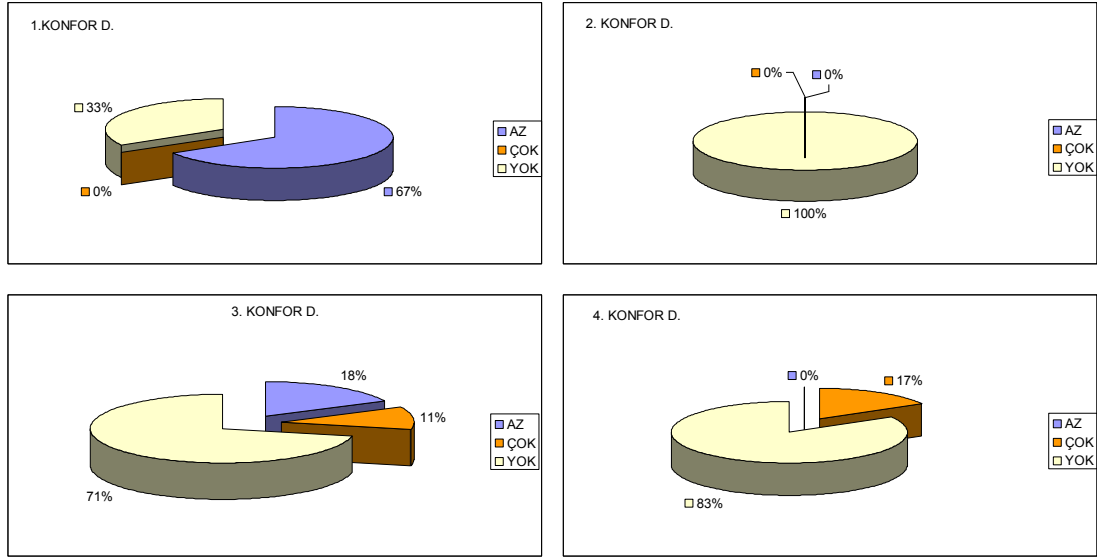
Konfor düzeyi çocukların evlerinde bulunan beyaz eşyalara göre değerlendirilmiştir. Televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, bilgisayar gibi eşyaların bulunma sayısına göre belirlenmiştir. Buna göre 1. konfor düzeyi evde bu eşyalardan 1'inin varlığını ifade eder. Beşinin birlikte bulunduğu yalnız bir ev olması nedeniyle 4 konfor düzeyi değerlendirmeye alınmıştır

Kuşbakışı çizim;

Kuşbakışı çizim yeteneğinin gelişmesinin konfor düzeyinin artmasıyla bir ilişkisine rastlanmamıştır.

Tablo 4.69 Haritalandırma çalışmasında yapılan kuşbakışı çizimlerin konfor düzeyine göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
1. KONFOR D.	2	0	1
2. KONFOR D.	0	0	3
3. KONFOR D.	5	3	20
4. KONFOR D.	0	1	5

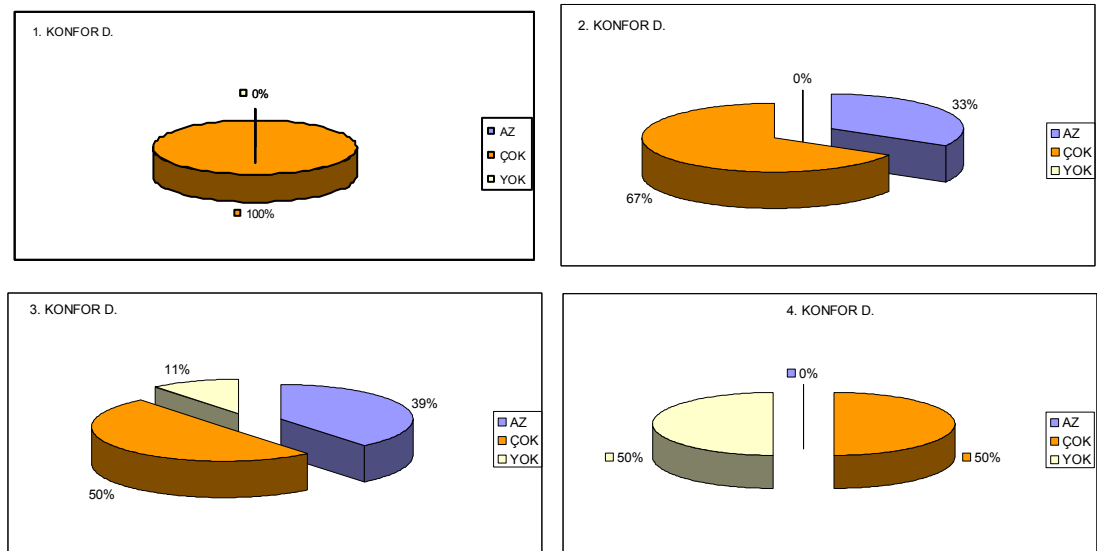
Şekil 4.54. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının konfor düzeyine göre değerlendirilmesi

Ayrıntı ve süslemeler;

Çizimlerde rastlanan ayrıntı ve süslemelerin gelir düzeyinin artmasıyla azaldığı görülmektedir.

Tablo 4.70 Haritalandırma çalışmasında yapılan ayrıntı ve süslemelerin konfor düzeyine göre değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
1. KONFOR D.	0	3	0
2. KONFOR D.	1	2	0
3. KONFOR D.	11	14	3
4. KONFOR D.	0	3	3

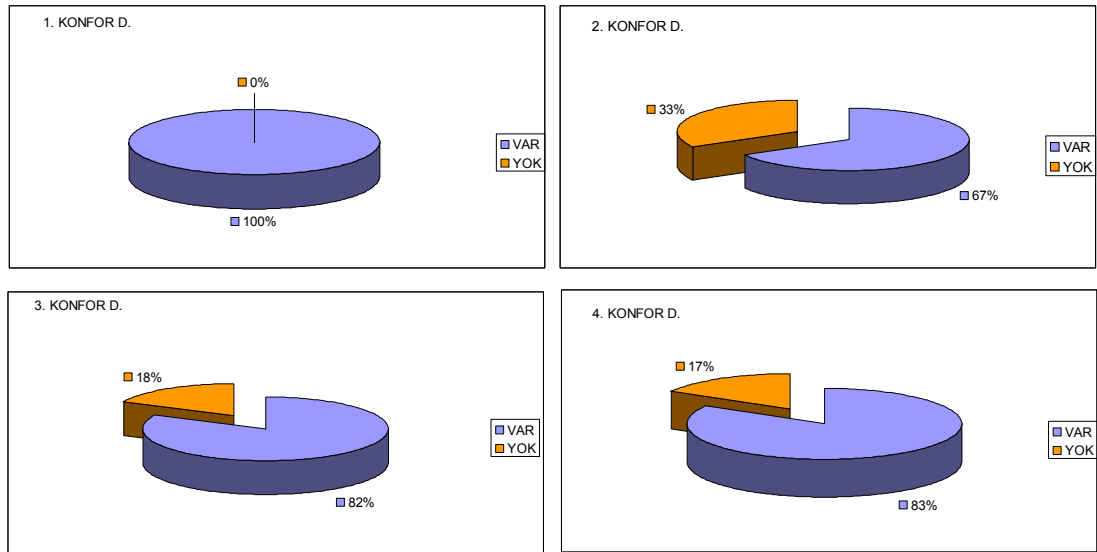

Şekil 4.55 Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının konfor düzeyine göre değerlendirilmesi

Rota çizimi;

Tablo 4.71 Haritalandırma çalışmasında yapılan rota çizimlerinin konfor düzeyi ile olan ilişkisi

	VAR	YOK
1. KONFOR D.	3	0
2. KONFOR D.	2	1
3. KONFOR D.	23	5
4. KONFOR D.	5	1

Şekil 4.56 Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının konfor düzeyine göre değerlendirilmesi

Rota çiziminin konfor düzeyiyle bir bağlantısına rastlanamamıştır.

Nirengi noktaları;

Tablo 4.72. Haritalandırma çalışmasında tespit edilen 1. derece nirengi noktaları sayısının konfor düzeyi ile olan ilişkisi

	1. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	1.DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
1. KONFOR D.	5	3	1,67
2. KONFOR D.	1	3	0,33
3. KONFOR D.	25	28	0,89
4. KONFOR D.	4	6	0,67

Tablo 4.73. Haritalandırma çalışmasında tespit edilen 2. derece nirengi noktaları sayısının konfor düzeyi ile olan ilişkisi

	2. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	2..DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
1. KONFOR D.	12	3	4,00
2. KONFOR D.	3	3	1,00
3. KONFOR D.	105	28	3,75
4. KONFOR D.	22	6	3,67

Konfor düzeyi en düşük olan çocukların çevrelerindeki nirengi noktalarına diğerlerine göre daha hakim olmaları dikkat çekicidir.1. konfor düzeyinde olan çocuklar evlerinde televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi , bulaşık makinesi ve bilgisayar arasından sadece televizyon veya buzdolabına sahip olan çocuklardır.

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

Tablo 4.74-a İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyine göre sayısı

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
1. KONFOR D.	3	3	3	1	2	0
2. KONFOR D.	2	2	1	0	2	0
3. KONFOR D.	18	16	21	6	8	2
4. KONFOR D.	3	4	2	1	1	1
TOPLAM	26	25	27	8	13	3

Tablo 4.74-b İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyi ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
1. KONFOR D.	1,00	1,00	1,00	0,33	0,67	0,00
2. KONFOR D.	0,67	0,67	0,33	0,00	0,67	0,00
3. KONFOR D.	0,64	0,57	0,75	0,21	0,29	0,07
4. KONFOR D.	0,50	0,67	0,33	0,17	0,17	0,17

Haritalarda çevresel elemanların 1. konfor düzeyinde olan çocuklarda ilk 15 dakikada diğerlerine göre daha yüksek oranda belirtildiği görülmektedir.

Tablo 4.75-a İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyi ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
1. KONFOR D.	2	1	1	2	2	0
2. KONFOR D.	0	2	3	0	2	4
3. KONFOR D.	0	0	0	0	4	5
4. KONFOR D.	4	3	7	2	6	9
TOPLAM	6	6	11	4	14	18

Tablo 4.75-b İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyi ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
1. KONFOR D.	0,67	0,33	0,33	0,67	0,67	0,00
2. KONFOR D.	0,00	0,67	1,00	0,00	0,67	1,33
3. KONFOR D.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	0,18
4. KONFOR D.	0,67	0,50	1,17	0,33	1,00	1,50

İkinci 15 dakikada haritalarda ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyiyle net bir ilişkisine rastlanamamıştır.

Tablo 4.76-b Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyine göre sayıları

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
1. KONFOR D.	0	0	1	1	3	1
2. KONFOR D.	0	0	0	0	1	4
3. KONFOR D.	0	0	0	0	0	5
4. KONFOR D.	2	2	3	2	4	15
TOPLAM	2	2	4	3	8	25

Tablo 4.76-b Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyi ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
1. KONFOR D.	0,00	0,00	0,33	0,33	1,00	0,33
2. KONFOR D.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,33	1,33
3. KONFOR D.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,18
4. KONFOR D.	0,33	0,33	0,50	0,33	0,67	2,50

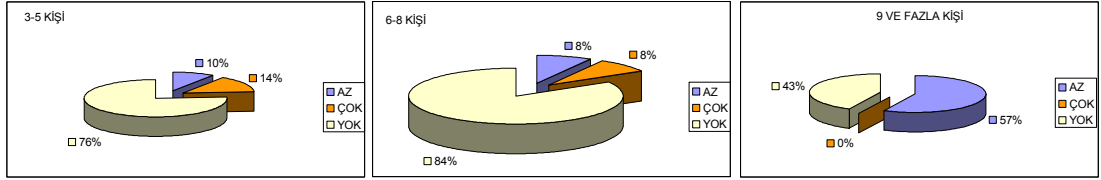
Üçüncü 15 dakikada haritalarda ortaya çıkan çevresel elemanların konfor düzeyiyle net bir ilişkisine rastlanamamıştır.

4.5.8 Haritalandırma Çalışmasının Hanedeki Kişi Sayısına Göre Değerlendirilmesi

Kuşbakışı çizim;

Tablo 4.77. Haritalandırma çalışmasında yapılan kuşbakışı çizimlerin hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi

	AZ	ÇOK	YOK
3-5 KİŞİ	2	3	16
6-8 KİŞİ	1	1	10
9 VE FAZLA KİŞİ	4	0	3

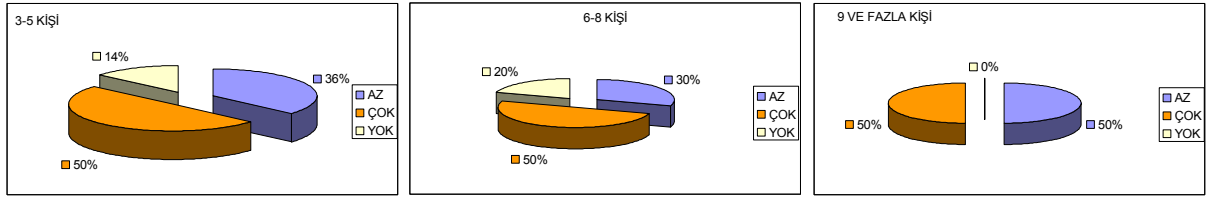
Şekil 4.57. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının hanedeki kişi sayısına göre değerlendirilmesi

Kuşbakışı çizim ile ailedeki kişi sayısı arasında bir bağlantıya rastlanamamıştır.

Ayrıntı ve süslemeler;

Tablo 4.78. Haritalandırma çalışmasında yapılan ayrıntı ve süslemelerin hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi

	AZ	ÇOK	YOK
3-5 KİŞİ	8	11	3
6-8 KİŞİ	3	5	2
9 VE FAZLA KİŞİ	3	3	0

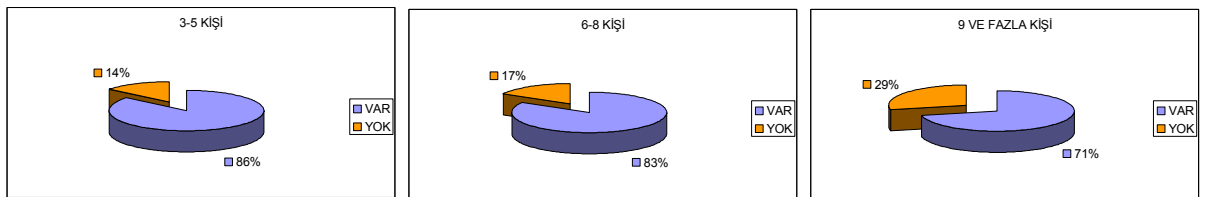
Şekil 4.58. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının hanedeki kişi sayısına göre değerlendirilmesi

Haritalardaki ayrıntı ve süslemelerle ailedeki kişi sayısı arasında bir bağlantıya rastlanamamaktadır.

Rota çizimi;

Tablo 4.79. Haritalandırma çalışmasında yapılan rota çizimlerinin hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi

	VAR	YOK
3-5 KİŞİ	18	3
6-8 KİŞİ	10	2
9 VE FAZLA KİŞİ	5	2

Şekil 4.59. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının hanedeki kişi sayısına göre değerlendirilmesi

Hanede yaşayan kişi sayısı artıka çizimlerde okul ile ev arasındaki rotayı belirtme azalmaktadır.

Nirengi noktaları;

Tablo 4.80. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan 1. derece nirengi noktaları sayısının hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi

	1. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞRENCİ	1.DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
3-5 KİŞİ	15	21	0,71
6-8 KİŞİ	6	12	0,50
9 VE FAZLA KİŞİ	14	7	2,00

Tablo 4.81. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan 2. derece nirengi noktaları sayısının hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi

	2. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	2..DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
3-5 KİŞİ	72	21	3,43
6-8 KİŞİ	37	12	3,08
9 VE FAZLA KİŞİ	36	7	5,14

Evde yaşayan kişinin 9 ve daha fazla olduğu durumda çocukların çevrelerinde daha çok nirengi noktası belirledikleri görülür.

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

Tablo 4.82-a İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
3-5 KİŞİ	16	13	15	3	6	2
6-8 KİŞİ	7	8	9	3	2	2
9 VE FAZLA KİŞİ	3	5	4	2	3	0
TOPLAM	26	26	28	8	11	4

Tablo 4.82-b. İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
3-5 KİŞİ	0,76	0,62	0,71	0,14	0,29	0,10
6-8 KİŞİ	0,58	0,67	0,75	0,25	0,17	0,17
9 VE FAZLA KİŞİ	0,43	0,71	0,57	0,29	0,43	0,00

Hanedeki kişi sayısı azaldıkça evi ilk aşamada belirtme oranı artmıştır.Bu sonuç çocukların evi sahiplenmesi durumunun evde az kişi yaşaması durumunda daha çok olması şeklinde düşünülmektedir.

Tablo 4.83-a İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
3-5 KİŞİ	2	2	8	2	10	15
6-8 KİŞİ	3	2	2	1	5	6
9 VE FAZLA KİŞİ	2	1	3	2	2	1
TOPLAM	7	5	13	5	17	22

Tablo 4.83-b. İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
3-5 KİŞİ	0,10	0,10	0,38	0,10	0,48	0,71
6-8 KİŞİ	0,25	0,17	0,17	0,08	0,42	0,50
9 VE FAZLA KİŞİ	0,29	0,14	0,43	0,29	0,29	0,14

İkinci 15 dakikada haritalarda ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile ilişkisine rastlanamamıştır.

Tablo 4.84-a Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
3-5 KİŞİ	1	3	3	0	4	18
6-8 KİŞİ	0	0	0	2	3	9
9 VE FAZLA KİŞİ	1	0	2	3	4	2
TOPLAM	2	3	5	5	11	29

Tablo 4.84-b. Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
3-5 KİŞİ	0,05	0,14	0,14	0,00	0,19	0,86
6-8 KİŞİ	0,00	0,00	0,00	0,17	0,25	0,75
9 VE FAZLA KİŞİ	0,14	0,00	0,29	0,43	0,57	0,29

Üçüncü 15 dakikada haritalarda ortaya çıkan çevresel elemanların hanedeki kişi sayısı ile ilişkisine rastlanamamıştır.

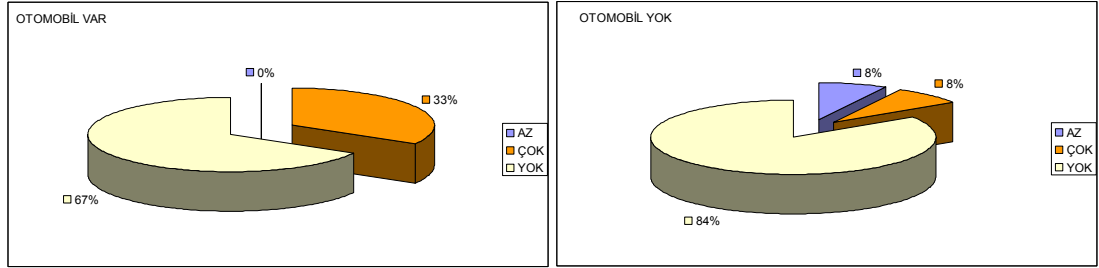
4.5.8 Haritalandırma Çalışmasının Otomobil Sahipliğine Göre Değerlendirilmesi

Ailenin otomobile sahip olup olmamasına göre çevresel algıyı ve çevreyle ilgili bilgi sahibi olunmasını etkileyip etkilemediği değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Kuşbakışı çizim;

Tablo 4.85. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan kuşbakışı çizimin ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
OTOMOBİL VAR	0	1	2
OTOMOBİL YOK	3	3	32
TOPLAM	3	4	33

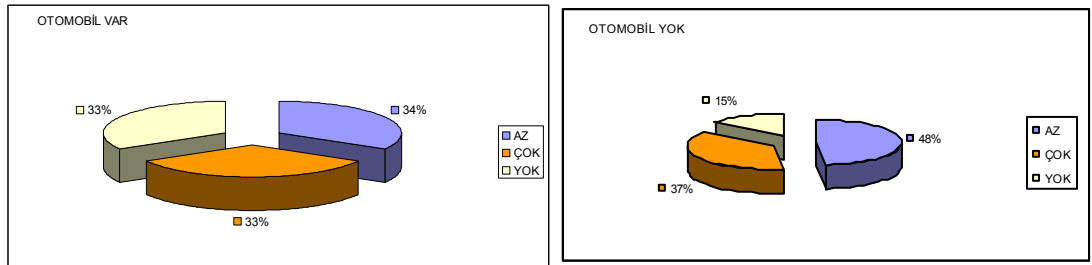
Şekil 4.60. Haritalandırma çalışmasında çocukların kuşbakışı çizime yer verme oranlarının otomobil sahipliğine göre değerlendirilmesi

Otomobile sahip olan ailelerin çocuklarında kuşbakışı çizime daha çok rastlanmaktadır.

Ayrıntı ve süslemeler;

Tablo 4.86. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan ayrıntı ve süslemelerin ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	AZ	ÇOK	YOK
OTOMOBİL VAR	1	1	1
OTOMOBİL YOK	13	10	4
TOPLAM	14	22	5

Şekil 4.61. Haritalandırma çalışmasında çocukların ayrıntı ve süslemelere yer verme oranlarının otomobil sahipliğine göre değerlendirilmesi

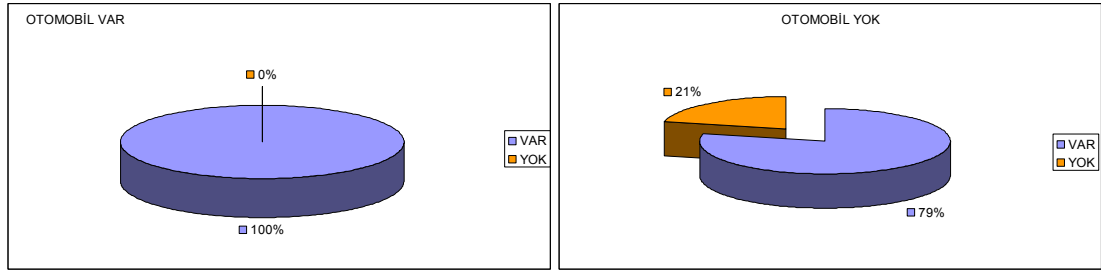
Ailelerinin otomobili olan çocuklarda ayrıntı ve süslemelere daha az rastlanmıştır.

Rota çizimi;

Ailelerinin otomobili olan çocukların hepsi çizimlerinde evleri ile okul arasındaki rotayı belirtmişlerdir. Diğer çocuklarda rota çizimi %79'dur.

Tablo 4.87. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan rota çiziminin ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	VAR	YOK
OTOMOBİL VAR	3	0
OTOMOBİL YOK	30	8
TOPLAM	33	8

Şekil 4.62. Haritalandırma çalışmasında çocukların rotaya yer verme oranlarının otomobil sahipliğine göre değerlendirilmesi

Nirengi noktaları;

Tablo 4.88. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan 1.derece nirengi noktaları sayısının ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi

	1. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞRENCİ	1.DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
OTOMOBİL VAR	3	3	1,00
OTOMOBİL YOK	31	38	0,82

Tablo 4.89. Haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan 2.derece nirengi noktaları sayısının ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi

	2. DER.N.N. SAYISI	TOPL. ÖĞR.	2..DER.N.N\TOPL. ÖĞR.
OTOMOBİL VAR	31	3	10,33
OTOMOBİL YOK	132	38	3,47

Nirengi noktalarının kişi başına düşen sayısına bakıldığında ailelerinin otomobili olan çocukların olmayanlara göre daha çok nirengi noktası belirttiği görülür.

Çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası;

Tablo 4.90-a. İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
OTOMOBİL VAR	2	3	2	1	0	0
OTOMOBİL YOK	24	22	25	7	13	3
TOPLAM	27	26	28	8	13	4

Tablo 4.90-b. İlk 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
OTOMOBİL VAR	0,67	1,00	0,67	0,33	0,00	0,00
OTOMOBİL YOK	0,63	0,58	0,66	0,18	0,34	0,08

İlk 15 dakikada belirtilen çevresel elemanların araba aidiyeti ile önemli bir bağlantısına rastlanamamıştır. Yalnız 1.derecede nirengi noktası belirtme oranı ailesinin otomobili olan çocuklarda daha yüksektir.

Tablo 4.91-a. İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
OTOMOBİL VAR	0	0	1	0	1	2
OTOMOBİL YOK	7	7	13	5	16	20
TOPLAM	7	7	14	5	17	22

Tablo 4.91-b. İkinci 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
OTOMOBİL VAR	0,00	0,00	0,33	0,00	0,33	0,67
OTOMOBİL YOK	0,18	0,18	0,34	0,13	0,42	0,53

İkinci 15 dakikada belirtilen çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile ilişkisine rastlanamamıştır.

Tablo 4.92-a. Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
OTOMOBİL VAR	1	0	1	0	0	2
OTOMOBİL YOK	1	3	5	5	11	28
TOPLAM	2	3	6	5	11	30

Tablo 4.92-b. Üçüncü 15 dakikada haritalandırma çalışmasında ortaya çıkan çevresel elemanların ailenin otomobil sahipliği ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi

	EV	OKUL	YOL	1.DER. N. N.	2.DER.N. N.	AYRINTI
OTOMOBİL VAR	0,33	0,00	0,33	0,00	0,00	0,67
OTOMOBİL YOK	0,03	0,08	0,13	0,13	0,29	0,74

Üçüncü 15 dakikada belirtilen çevresel elemanların otomobil sahipliği ile bir ilişkisine rastlanamamıştır.

Ailenin otomobil sahipliğinin çocukların çevre algısını ve çevre ile ilgili bilgilerini önemli oranda etkilediği görülmüştür. Tablolardan da ailesinin otomobili olan öğrencilerde çevrenin, nirengi noktalarının daha iyi ifade edildiği görülmektedir.

4.6 ALAN ÇALIŞMASININ SONUÇLARI

Tarlabaşında yaşayan çocuklarla yapılan anket ve haritalandırma çalışmaları onların çevresel algısını ve bilgisini ölçmeye yöneliktir. Yapılan alan çalışmasından bölgeyi ilgilendiren sonuçlar elde edildiği gibi genel sonuçlar da elde edilmiştir. Çocuklar bölgede okuyan 4. sınıf öğrencileridir. Tarlabaşı mahallelerinde oturan 47 öğrenci ile görüşme ve haritalandırma çalışması yapılmıştır. Çocukların yaşları 10–11 arasında değişmektedir. Piaget'nin mekân algısını gelişimiyle ilgili ortaya koyduğu dönemlerden somut işlemsel dönem içinde bulunmaktadır. Bu dönemde referans sistemi gelişir ,çocuklar yolları ,rotaları ,mekanları ve objeleri gösteren haritalar ve topolojik sunumlar çizebilirler.

Alan çalışmasının sonuçları üç başlık altında toplanabilir.

- Tarlabaşı gibi bir çöküntü bölgesinde yaşayan çocukların çevresel algısının gelişimi,
- Genel olarak çevre algısının hangi parametreler doğrultusunda değiştiği,
- Çocukların yaşadıkları çevrenin bozuk yapısının ne kadar farkında olup bu konuda ne kadar çözüm üretebildikleri ile ilgili sonuçlardır.

Araştırmaya katılan çocukların ve ailelerinin doğum yerlerine baktığımız zaman genel olarak Marmara bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi doğumlu oldukları görülür. Anket sonuçları bölgede oturanların büyük oranda yeni kullanıcılar olduğunu gösterir. Ailede genel olarak babanın çalıştığı görülür fakat çocukların belirttiği işler düşük gelir getiren geçici işlerdir. Çocukların az odalı evlerde kalabalık bir şekilde , bazen aynı evde 2 aile yaşadığı görülmektedir.

Tarlabaşı semti bir çöküntü bölgesidir. Fiziksel olarak köhnemiş, yıkılmaya yüz tutan binaları, sokakların kalabalığı ve pisliği, sokaklarda oynayan çocukları ile fakir bir semt görünümündedir. Böyle bir çevrede çocuklara gitmelerinin yasaklandığı ve tehlikeli buldukları yerler sorulduğu zaman başka mahalleler, uzağa, Taksime, parka gitmelerinin yasak olduğunu öğrenmekteyiz. Genelde çocukların oyun oynayacakları güvenli yerler olmadığı için çocuklar evlerini önünde ve sokaklarında oynamaktadırlar. Böyle bir ortamda çocukların çevreyle ilgili bilgileri sınırlı

kalmaktadır. Çocuklar çevrede bulunan büyük ölçekli nirengi noktalarının seyrek olarak farkındadırlar. Yapılan çalışmada anket soruları ve haritalandırma çalışmalarını genel olarak değerlendirildiğinde çocukların çevreleri hakkında bilgileri yetersiz bulunmuştur.

Çocuklar daha iyi bir yaşam ve çevre isteklerini anketlerdeki sorularda belirtmektedirler. Nerede yaşamak istedikleri sorulduğunda verilen cevaplar çocukların bölgeden memnuniyetsizliğini göstermektedir.

Çocuklara mahallenin olumlu özelliklerini belirttikleri iyi komşular arkadaşlar, akrabalar, yardımlaşma, dayanışma gibi ifadeler bu bozuk sosyal yapının içinde yaşayan insanların dış çevreye ve fakirliğe karşı bir beraberlik içinde davrandıklarını göstermektedir. Nerede yaşamak istediklerini sorduğumuz zaman yaşamak istedikleri yerle birlikte arkadaş ve komşulardan bahsetmeleri, sosyal ortamın onlar için önemini göstermektedir.Çocuklara bölgedeki evler hakkında ne düşündükleri sorulduğunda mahalledeki evlerin yıkık, çürük ve tehlikeli ve deprem olduğunda yıkılacak durumda olduğundan sıklıkla bahsederler. Çocukların büyük çoğunluğu hırsızların ve çetelerin ve tinerici çocukların ve yıkık evlerin varlığından endişe duymaktadır. Bölge bozulmuş sosyal yapısı ve barındırdığı suç potansiyeli bakımından çocukların gelişimleri açısından çok olumsuzdur.

Çocuklar genel olarak mahallenin olumsuz özelliklerinin farkındadırlar, bu konularda getirdikleri öneriler yerinde görülmüştür. Çocukların olumsuz özellik olarak en çok bahsettikleri konular hırsızlık, mahalledeki kavgalar, silahların çekilmesi ve mahalledeki çöpler ve kirliliktir. Getirdikleri önerilerde çocukların mahallelerini temizletmek ,park yapmak ,yeşillendirmek ve evleri yenilemek istemeleri anlamlı bulunmuştur.

Okul Dolapdere Caddesi üzerinde olmasından dolayı çevrede birçok nirengi noktası bulunmaktadır. Okulun tam karşısında bulunan Bilgi Üniversitesi az sayıda öğrenci tarafından belirtilmiştir. Çizimler değerlendirildiğinde çocukların okul çevresindeki büyük ölçekli nirengi noktalarının çok farkında olmadıkları görülmektedir. Fakat yolları üzerinde ve yakın çevrelerinde kırtasiye, pastane ,bakkal, market gibi 2. derecede nirengi noktası sayılabilecek çevresel elemanlar daha sıklıkla belirtilmektedir.Bunlar aynı zamanda çocukların algısal kanallarına etki eden mekanlardır.

Çocuklar tarafından okulla ev arasında bir yol belirtilmiş olsa da bu haritaların büyük kısmında temsili bir yol olarak çizilmiştir. Rotaları, yolları çizip bunun birbirleriyle ilişkilerini kuran, isimlerini yazıp nirengi noktalarını yollar üzerine yerleştiren başarılı çizimlere ender olarak rastlanmaktadır.

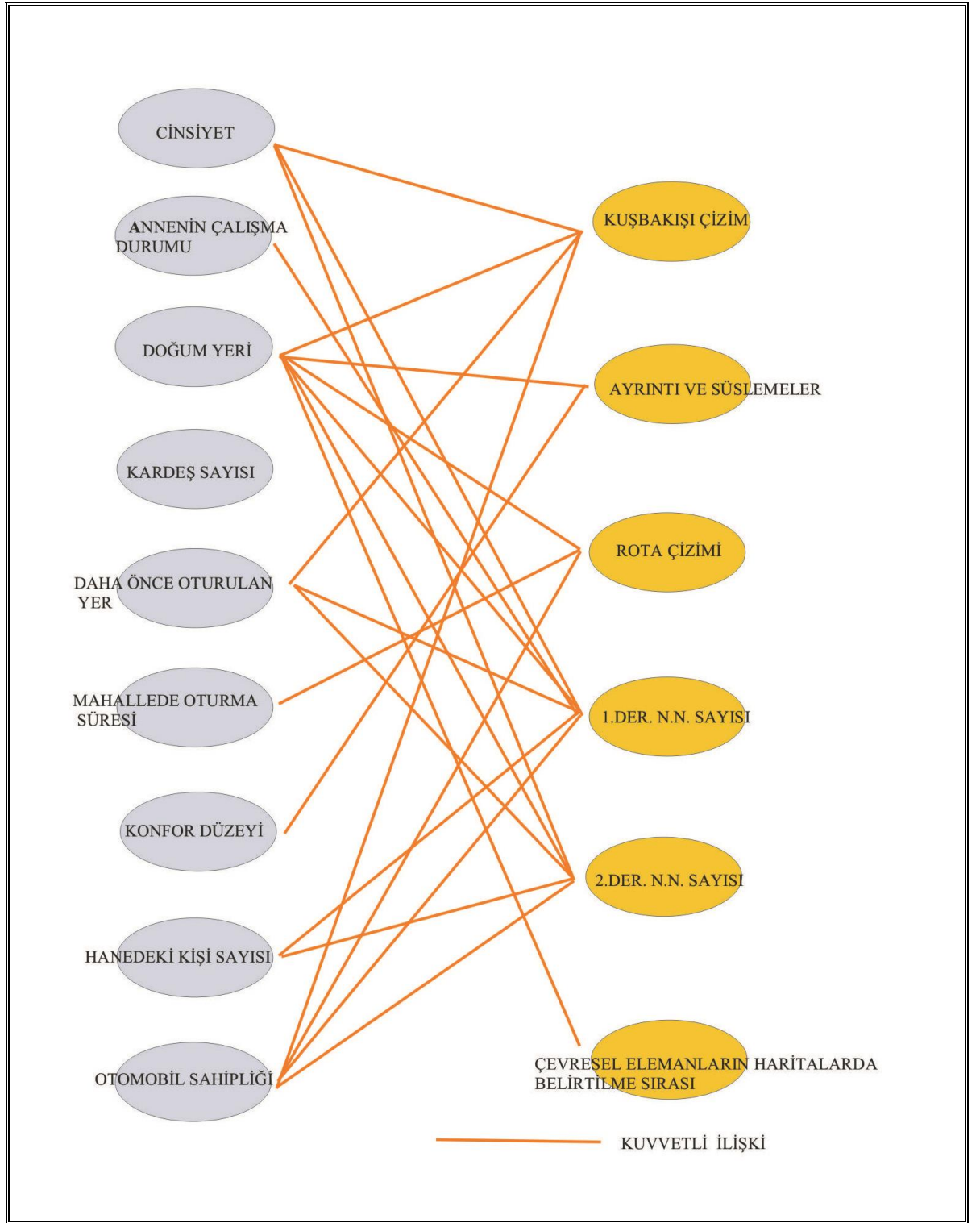
Çocukların haritalarında elemanları yerleştirme sıralarına bakıldığı zaman genel olarak okulları ve evlerini yerleştirip arasındaki yolu tanımladıktan sonra nirengi noktalarını yerleştirmeleri gibi mantıksal bir sıra izledikleri görülür. Bu sıranın bozulduğu, çevresel elemanların eksik olduğu çizimlerin çocukların bilişsel gelişmelerinin yetersiz olduğu durumda ortaya çıktığı varsayılmaktadır.

Haritalarda elde edilen sonuçların çocukların cinsiyeti, annenin çalışma durumu, doğum yeri, kardeş sayısı, daha önce oturulan yer, mahallede oturma süresi, konfor düzeyi, hanedeki kişi sayısı ve ailelerini otomobil aidiyetine göre değerlendirilmesinden ortaya çıkan ilişkiler **Şekil 4.63** 'de belirtilmiştir.

Cinsiyet ile kuşbakışı çizim yeteneğiyle ,nirengi noktalarının sayısı arasında kuvvetli bir ilişki , cinsiyet ile ayrıntı ve süslemeler ,rota çizimi ve çevresel elemanların haritalarda belirtilmesiyle arasında zayıf ilişki kurulmuştur. Erkek öğrenciler çizimlerinde kuşbakışı çizimi daha çok kullanmaktadır, aynı zamanda haritalarında 1. ve 2. derece nirengi noktalarına daha çok yer verdikleri görülür.

Doğum yeri ile kuşbakışı çizim ,ayrıntı ve süslemeler ,rota çizimi ,nirengi noktalarının sayıları ve çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırasıyla arasında kuvvetli ilişki kurulmuştur. Kuşbakışı çizim G. D. Anadolu bölgesi doğumlu öğrencilerde daha sık görülür. Ayrıntı ve süslemeler G. D. Anadolu bölgesi doğumlu öğrenciler tarafından daha sık kullanılmıştır. Rota çizimi Marmara bölgesi doğumlu öğrencilerde daha sık görülürken ,çevredeki 1. ve 2. derecede nirengi noktaları G.D. Anadolu bölgesi doğumlu öğrenciler tarafından daha çok belirtilmiştir. Marmara bölgesi doğumlu öğrenciler ev, okul ve arasındaki yolu G. D. Anadolu bölgesi doğumlu öğrencilere göre ilk 15 dakikalık sürede daha çok belirtmişlerdir.

Annenin çalışma durumunun 1. derecede nirengi noktalarının sayısı ile kuvvetli ilişkisine rastlanmıştır. Annenin çalışma durumunun ayrıntı ve süslemeler ve rota çizimi ile az ilişkisi kurulmuştur. Annesi çalışmayan çocukların 1. derecede nirengi noktalarını daha çok belirtmişlerdir.

Şekil 4.63. Haritalandırma çalışması bulgularının çeşitli değişkenlerle arasındaki ilişki

Kardeş sayısının kuşbakışı çizim, ayrıntı ve süslemeler, nirengi noktalarının sayısı ve çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırasıyla zayıf ilişkisi kurulmuştur.

Daha önce oturulan yerin kuşbakışı çizim ve nirengi noktalarının sayısı ile kuvvetli ilişkisine rastlanırken, rota çizimi ve çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırasıyla zayıf ilişkisinin olduğu görülür. Daha önce oturulan yerin Tarlabası olması durumunda haritalarda kuşbakışı çizime daha çok rastlanır.

Mahallede oturma süresinin rota çizimi ile kuvvetli ilişkisine rastlanmıştır. Nirengi noktalarının sayısı ve çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırası ile zayıf ilişkisi olduğu görülür. Mahallede oturma süresi arttığında öğrencilerin ev ve okul arasındaki rotayı belirtme oranı artmaktadır.

Konfor düzeyinin ayrıntı ve süslemelerle ile kuvvetli ilişkisi olduğu görülürken, nirengi noktalarının sayısı ile zayıf ilişkisi vardır. Konfor düzeyi arttıkça haritalardaki süsleme ve ayrıntılar azalmaktadır.

Hanedeki kişi sayısının nirengi noktalarının sayısı ile kuvvetli ilişkisi, rota çizimi ve çevresel elemanların haritalarda belirtilme sırasıyla zayıf ilişkisi bulunmaktadır. hanedeki kişi sayısının en çok olduğu durumda nirengi noktalarının belirtilme ortalaması en çoktur.

Otomobil sahipliğinin kuşbakışı çizim rota çizimi ve nirengi noktalarının sayısı ile kuvvetli ilişkisi görülürken, ayrıntı ve süslemeler ve çevresel elemanların belirtilme sırasıyla zayıf ilişkisi vardır. Ailesinin otomobili olan çocukların çizimlerinde kuşbakışı çizime ve rota çizimi daha yüksek orandadır. Çevrede belirtilen nirengi noktalarının sayısının da ailenin otomobile sahip olma durumuyla arttığı görülür.

Çocukların gelişiminde çevreyle kurdukları ilişkinin önemi büyüktür. Çocukların yaşadıkları çevreye ait olduklarını hissetmeleri çevreyi korumaları, geliştirmeleri ve sahip çıkmaları açısından önemlidir. Aidiyet duygusunun oluşturulması için çocukların yaşadıkları bölgeye hakim olabilmeleri ve çevrelerini bilmeleri gerektiği düşünülmektedir. Tarlabası gibi sorunlu çocuk yetiştirme potansiyelinin yüksek olduğu bölgelerde ilköğretimde çocukların çevresel eğitime özellikle önem gösterilmesi gerekmektedir.

5 TEZ SONUCU

Şehirlerdeki nüfusun artışı ve bu artışın kamu yönetimlerinin önlem alamayacakları kadar hızlı olması ,şehirlerde yeni oluşan gecekondu bölgelerinin yanında şehrin eski kullanıcıları tarafında terk edilen özellikle şehir merkezinde oluşan çöküntü bölgeleri gibi problemlere yol açmaktadır.

Sürdürülebilir gelişme kavramı dünya çevre ve kalkınma komisyonu tarafından hazırlana raporda bugünün ihtiyaçlarını gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılamalarından ödün vermeksizin karşılamak olara tanımlanmıştır. Çevre ile ilgili konularda sürdürülebilirlik kavramı gerek doğal yapay çevrenin gerek yapay çevrenin korunmasını, yıkmaktan çok ıslah etmeyi önerir.

Tarlabaşı çöküntü bölgesi özelliği gösteren ve tarihsel kimlik açısından korunması gereken özellikleri olan bir semttir. Şehirdeki ilişkiler ağının değişmesiyle yer değiştiren şehir merkezi geride terkedilmiş eski şehir merkezlerini bırakmıştır.Tarlabaşı da bu anlamda eski bir şehir merkezinde oluşan semtlerden birisidir. Tarlabaşı bir dönem orta sınıf gayrimüslimlerin ve Levantenlerin yerleştiği bir semtken 5 -6 Eylül 1955 olaylarından sonra terk edilerek 1960'lerden itibaren şehre yeni gelen alt gelir gruplarının yerleştiği bir semt olmuştur.. Bu durum semtin fiziksel olarak köhnemesini hızlandırmış ve sosyal yapıda bir devamlılık sağlanamamıştır. Tarlabaşı'nda suç oranı yüksektir. Bölge fiziksel ve sosyal açıdan rehabilitasyona ihtiyaç duymaktadır. Tarlabaşı'nda bir dönüşüm söz konusu olduğunda bu bir süreç olacaktır. Zaman içinde alınan kararlar ya buradan mevcut halkın uzaklaştırılmasını gerektirecek ya da bir şekilde bu yenilenme sürecinin içine katılmaları sağlanacaktır. Bu sürecin uzunluğu ne olursa olsun bölgenin fiziksel olarak rehabilitasyonunun yanında sosyal yapısına da müdahale edilmesi bölgenin rehabilitasyonundan alınacak sonuçların daha olumlu olmasını sağlayacaktır. Sosyal yapıya müdahalenin bölgede yaşayan çocukların yüksek oranda olduğu düşünülerek okullardan başlanması, bu bölgedeki çocukların eğitimine özel olarak ilgi gösterilmesinin gerektiği bu tez ile vurgulanmaya çalışılmıştır. Burada yetişen

çocukların bölgedeki kentsel dönüşüm sürecinde katılımlarının onların gelişimi ve bölgeyi sahiplenmeleri konusunda olumlu olacağı düşünülmektedir. Şehrin merkezinde şehrin olanaklarından yoksun büyüyen çocukların toplum hayatına kazandırılmaları, dışlanmamaları sosyal açıdan rehabilitasyonun amaçlardan biri olmalıdır.

Çocukların sosyal ve fiziksel gelişimleri için çevre önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Çocukların birbirleriyle ve çevredeki yetişkinlerle ilişkileri gelecekteki hayatlarını şekillendirmede önemli birer faktördür. Oyun da çocuğun fiziksel duygusal ,sosyal ve bilişsel gelişimi için önemlidir.Mahallelerin ve okul çevrelerinin çocuklar için güvenli oyun alanları ve birbirleriyle ve yetişkinlerle etkileşimleri için rekreasyon alanları yaratılması bölgenin kentsel dönüşümünde önemli bir tasarım girdisi olarak ele alınması gereken konulardan biridir.

Tez çalışmasının konusu Tarlabası gibi karmaşık bir kentsel doku içinde yaşayan kent fakiri çocukların çevre algılarını ve çevre ile ilgili değerlendirmelerini saptamak üzere şekillenmiştir.Tarlabası sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir şehir kavramları içinde değerlendirilebilecek bir kent parçasıdır.Barındırdığı tarihi değerler ,kent içindeki konumu,içerdiği konutların köhneliği bu bölgenin sürdürülebilmesi için sosyal ve fiziksel rehabilitasyon gerektiği gösterir.Bu çerçevede ilk bölümde çöküntü bölgeleri,kentsel dönüşüm , İstanbul'daki çöküntü bölgeleri ve sürdürülebilirlik kavramları açıklanmıştır.İkinci bölümde çocukların sağlıklı gelişiminde etkili parametreler belirtilerek,çocukların çevre algılarıyla ilgili teoriler açıklanmıştır.Alan çalışmasının konusu bu konular çerçevesinde şekillenmiştir.

Yapılan alan çalışmasında ,çocukların çevre ile ilgili değerlendirmeleri ve bilişsel haritaları sonucu ortaya çıkan çevresel bilgileri Tarlabası'nda olası bir kentsel dönüşüm projesinde tasarım girdisi olarak değerlendirilebilecek düzeyde bulunmuştur.

KAYNAKLAR

1. **Akalm, E.Ö.** , 2003. Kentsel dönüşümün uygulanabilirliğine yönelik bir alan araştırması, Dolapdere Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
2. **Akkal, L.B.** , 2001. Metropolitan Değişim Sürecinde İstanbul Kent Merkezi,1.Uluslararası Kentsel Tasarım Buluşması; Küreselleşme Sürecinde Kentsel Tasarım ve Yerel Özellikler,MSÜ,İstanbul,26-28 Eylül,319-325
3. **Alterman, R. and Cars, G.** ,1991. Neighbourhood Regeneration:An International Perspective,Mansell,London
4. **Altman ,I. and Chemers, M.,** 1984. Culture and Environment,Cambridge University Press,USA
5. **Atkinson, A.** ,1996. Sustainable Cities;Dilemmas and Options,City,bölüm (3-4),Haziran,Arrowsmith press,London
6. **Baransü,B.** , 1989. Şehir Yenileme,Reyo basımevi,İstanbul
7. **Belge,M.** ,2003. İstanbul Gezi Rehberi,Tarih Vakfı Yurt Yayınları,Step Ajans,İstanbul
8. **Chawla,L.** , 2002. Growing Up in an Urbanising World,Earthscan Publications,London
9. **Churchman, A.** ,1980. Children in urban environments: The Israeli experience, in W. Michelson & E. Michelson (Eds) *Managing Urban Space in the Interest of Children* ,Ottawa, Canada/MAB Committee
10. **Corsaro ,W.A.,** 1997. The Sociology Of Childhood,Sage Publications,USA
11. **Deegan ,M.J.** , 1999 .Play,School and Society ; George Herbert Mead , Peter Lang Publishing Inc., New York
12. **Downs ,R.M. and Stea ,D.** ,1973. Image and Environment ;Cognitive Mapping and Spatial Behaviour ,Adline Publishing Company,USA

13. **Ergun,N.**, 2004. Gentrification in İstanbul Cities, Volume 21, Issue 5, October 2004, Pages 391-405
14. **Fischer ,C.S.** , 1976. The Urban Experience,Harcourt Brace
Jovanovich Inc.,Newyork
15. **Gibson ,M.and Kocabaş A.** , 2001. London:Sustainable Regeneration-Challenge and Response, 1.Uluslararası Kentsel Tasarım Buluşması; Küreselleşme Sürecinde Kentsel Tasarım ve Yerel Özellikler,MSÜ,İstanbul,26-28 Eylül,177- 219
16. **Güngör, H.** , 2002. Tarlabası bölgesinde yaşayan çocukların çevrelerini algılaması ve değerlendirmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
17. **Işıkpınar, E.M.** , 2001. İstanbul Metropolü, Dönüşen Kavramlar, Katılım 1. Uluslararası Kentsel Tasarım Buluşması ; Küreselleşme Sürecinde Kentsel Tasarım ve Yerel Özellikler,MSÜ,İstanbul,26-28 Eylül,209-217
18. **Kağıtçıbaşı ,Ç.** , 1976. İnsan ve İnsanlar;Sosyal Psikolojiye Giriş,
Sosyal Bilimler Derneği Yayınları ,Ankara
19. **Koç,F.** , 1999. Çocuk ve Mekan, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
20. **Loewenstein L.K.** , 1971 .Urban Studies:An Introductory Reader,Freepress,Newyork
21. **Lynch, K.** ,1960. The Image of the City ,MIT Press,USA
22. **Lynch ,K.** ,1977. Growing Up in Cities,MIT Press,UNESCO,Paris
23. **Malone, K.** , 2001. Children,Youth and Sustainable Cities,
Local Environment,Vol.6,No.1,5-12,Taylor&Francis Ltd.
24. **Nasar , J. L** ,1980. On determining dimensions of environmental perception,
In R.R. Stough et. al., (Eds.)*Optimizing Environments: Research, Practice and Policy. Proceedings of the 11th Annual Conference of the Environmental Design Research Association* (pp. 245-55),
Charleston, EDRA.
25. **Palen , J.J.** 1997. The Urban World,McGraw-Hill, New York

26. **Pol,E.** , 2002. The Theoretical Background of The City-Identity- Sustainability Network ,*Environment & Behavior* ,sayı 1, sayfa 8-26
27. **Pugh,C.** , 1996. Sustainability ,the Environment and Urbanization, London,Earthscan
28. **Roberts ,P.and Sykes H.** , 2000. Urban regeneration : a handbook, , Sage Publications, London
29. **Tajfel, H.** ,1981. Human groups and social categories, Cambridge, Cambridge University Press.
30. **Taylor ve diğ.** ,1998. Growing Up in The Inner City, *Environment & Behavior*, sayı 30 ,sayfa 3-27, Sage Publications,USA
31. **Townroe, P.M.**,1996 .Urban sustainability and social cohesion, in *Sustainability, the Environment and Urbanisation, Pugh, C(ed.)*, London,Earthscan .
32. **Ünlü, A.** , 2002 . A study on Perception of Primary Schol Children in Home Environment ,*Journal of Architectural and Planning Research*,19:3,Sonbahar sayısı ,s:231-245.
33. **Ünlü, A.**1998 Çevresel Tasarımda İlk Kavramlar, İTÜ Baskı Atölyesi, İstanbul
34. **Ünlü, A. ve diğ.** 2003 Avrupa Birliği Uyum Programları Kapsamında Pilot Bölge Olarak Beyoğlu Çöküntü Alanlarının Aktif Kullanım Amaçlı Rehabilitasyon Projesi Kesin Analiz Raporu

EK-1

Adı:	Soyadı:
Doğum tarihi:	
Doğum yeri:	
Adres:	
Anne işi :	Annenin doğum yeri:
"Baba işi:	Babanın doğum yeri:
Kardeş sayısı:	
Oturduğunuz evde kaç yıldır yaşıyorsunuz? ☐ 0-5 yıl ☐ 5-10 yıl ☐ 10-20 yıl	
Daha önce eviniz nerdeydi?	
Evinizde aşağıdakilerden hangileri var? ☐ Buzdolabı ☐ Çamaşır makinesi ☐ Bulaşık makinesi ☐ Bilgisayar ☐ Televizyon	
Arabanız var mı? ☐ Yok ☐ Var -	
Evinizin kaç odası var ?Odalarını anlatır mısın?	
Evde kaç kişi yaşıyorsunuz?	

Oturduğunuz mahallenin 5 tane iyi özelliğini söyler misin?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Oturduğunuz mahallenin 5 tane kötü özelliğini söyler misin?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Oturduğunuz yer ile ilgili aşağıdakilerden hangilerini doğru buluyorsun?

☐ Güzel☐ Heyecanlı☐ Sakin☐ Güvenli☐ Temiz☐ Önemli	☐ Tehlikeli☐ Pis☐ Kalabalık☐ Çirkin☐ Sıkıcı☐ Önemsiz

Yaşadığın yeri seviyor musun?

- Seviyorum çünkü.....
- Sevmiyorum çünkü.....

Nerede yaşamak isterdin? Nedenini anlatır mısın?

Okula nasıl geliyorsun?

- Ailemden biriyle
- Yalnız
- Arkadaşlar ile
- Servis ile

En çok nerelerde oynuyorsunuz?

Mahallenizdeki evler hakkında ne düşünüyorsun?

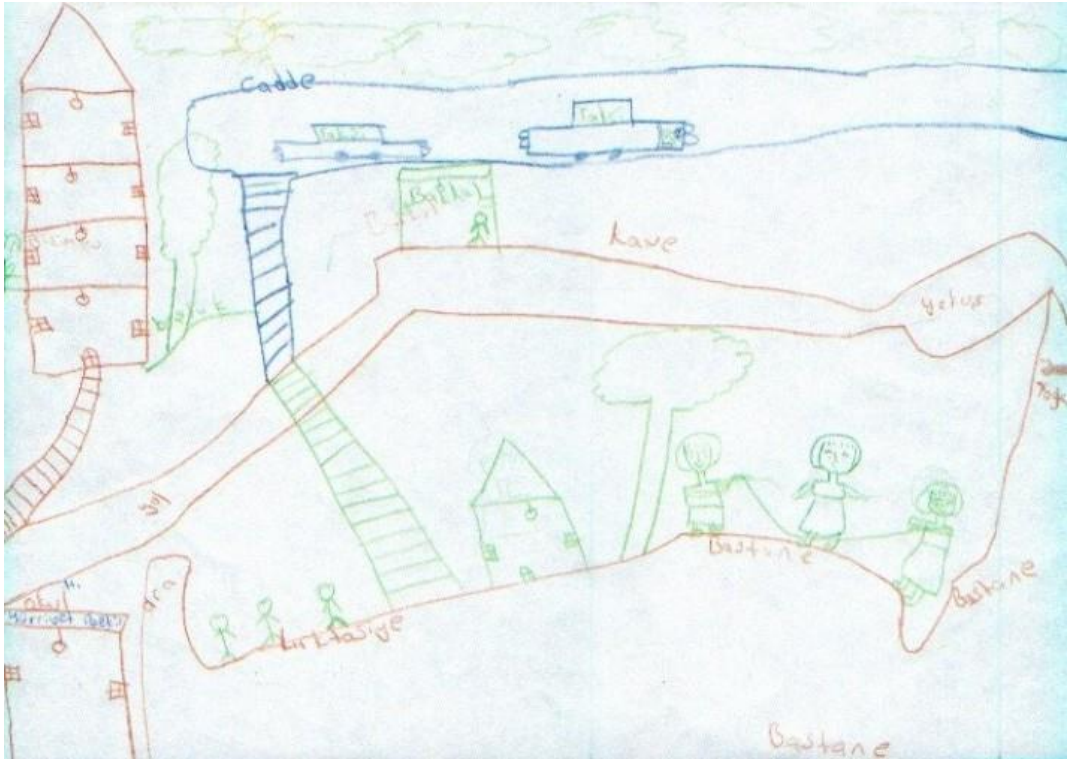
Mahallenin daha güzel olması için ne yapmak istedin?

Ailen tarafından gitmenin yasaklandığı yerler var mı? Varsa neresi?

Mahallenizde tehlikeli bulduğun yer var mı? Varsa neresi?

Taksim neresi? Nasıl bir yer?

EK-2

EK-3

ÖZGEÇMİŞ

07.06.1978 tarihinde İstanbul'da doğdum. Ortaokul ve lise eğitimimi Beşiktaş Atatürk Anadolu Lisesinde tamamladıktan sonra İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden mezun oldum. Mezuniyetimden sonra çeşitli özel kuruluşlarda mimar olarak çalıştım ve İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programı'nda yüksek lisans öğrenimime devam ettim. Halen özel bir şirkette mimar olarak çalışmaya devam etmekteyim.